

folkMAGazin

A Szűzanya katrincában

Táncháztalálkozó nemzeti ünnepünkön

Egy furesa kiállítás képei... • Pál István • Bag 1997

1998. évi hazai és nemzetközi rendezvények

A rádió mellett II.

Ábel

English table of contents on page 34

Tartalom

3. Kóka Rozália: A Szűzanya Katrincában
4. Juhász Katalin: Öltözködési divatok a táncházban
6. Bankó András: Úristen!
7. Nagy Balázs: Egy furcsa kiállítás képei...
8. Nagy Gábor: Pál István
10. Pálfy Gyula, Vavrincez András: Néhány megjegyzés Szalay Zoltán: Magyarpalatka és környéke táncainak kísérőzenéje c. dolgozatához
11. Könyvespolc – Kaposi Edit: Erdélyi és Partiumi farsangok
12. Sztanó Hédi: Bag 1997
- Berán István: Táncháztalálkozó nemzeti ünnepünkön
13. Szigetvári József: CIOFF
- 15-22. Hírek, információk
- Poszter – Nonika Miklós (Hitler); Ördögös füzesi Pikili és bandája
- 18-19. Táncházak, klubok
22. 1998. évi hazai és nemzetközi rendezvények
- 23-25. A Nemzeti Kulturális Alap 1997-es költségvetése és a népművészet támogatása
26. Záhonyi András: Ábel
27. Tóth Péter: Itt járt a Világ
28. NYELVELŐ – Bankó Ágnes: ...hálás – halás...
- Bankó András: Máramarosi karácsony
29. Nagy Balázs: A rádió mellett... II.
30. Szigetvári József. Tajvani élmények
31. Ifj. Vitányi Iván: Öt éves a Rece-vice
32. Kaposi Edit: Ötven éves táncos találkozó Cigándon
34. Sue Foy: Kivonatos angol nyelvű ismertető
36. Juhász Katalin: A karácsony és a fa

Kiadja a Táncház Alapítvány

Megjelenik évente háromszor

IV. évfolyam, 2. szám

Fenntartók: Táncház Egyesület, Népművészeti Egyesületek Szövetsége

Támogatók: Magyar Művelődési Intézet Népművészeti

Főosztálya, Muharay Elemér Népművészeti Szövetség

Főszerkesztő: Nagy Zoltán

Képszerkesztő: Kása Béla

Munkatársak: Bakonyi Erika, Berán István, Beszprémy Katalin,

Gösi Anett, Héra Éva, Igyártó Gabriella, Koczpek Irén, Tóth

Kornélia

Szedés: Gösi Anett

Nyomda: OPEN ART Nyomda Budapest Tel.: 262-5692 ISSN

- 1218 - 912X

A folkMAGazin szerkesztőség címe: 1011 Budapest, Corvin tér

8. 1255 Budapest, Pf. 153.

Telefon/fax: 214-3521

E-mail: tanchaz @mail.datanet.hu URL: http://

www.datanet.hu/tanchaz

Annual subscription rates in Europe: 10 CHF+p+p, America:

10 USD+p+p

OTP I. ker. fiók MNB 11701004 Táncház Alapítvány, B 82678

Ezen lapszámunk a Nemzeti Kulturális Alap Népművészeti

Szakmai Kollégiumának támogatásával készült

Archív – Néprajzi Múzeum Fotótára

Cmlap - Kása Béla: Görgényoroszfalusi kontrás

Kóka Rozália: A Szűzanya Katrincában - Beszélgetés Petrás Máriával, az első csángó magyar iparművésszel

Moldvában a Szeret-menti Diószénben született. Szülei egyszerű földműves emberek, nyolc gyermeket neveltek fel. A legidősebbik Mária. Tíz éves korától rendszeresen dolgozott szüleiével, testvéreivel a „kollektívban”. Korán megmutatókozó rajz tehetsége, szövő, hímző tudása, gyönyörű énekhangja soha, senkit nem indított arra, hogy kiemelje, foglalkozzék vele. A tízosztályos iskola elvégzése után szőlőmunkás lett a alujában. Szerette a szőlővel való foglalatoskodást, sokáig gondolta, hogy szőlőműves lesz a hivatása.

1995-ben fejezte be kiváló eredménnyel tanulmányait a budapesti Iparművészeti Főiskola kerámia szakán. Az idén negyven évesen kitüntetéssel végezte el a mesterképzőt. Néhány csoportos kiállítás után sorra nyílnak az országban önálló kiállításai. Nagy művészek méltatják eddigi munkásságát, s valamennyien nagy jövőt jósolnak neki.

Barátok, munkatársak vagyunk, 1990 óta ismerem. Közös előadástjeinken szép ünnepi csángó öltözkéiben éneklő szülőföldje, Moldva népdalait, balladáit, Mária- énekeit.

Egyéni pályáján – úgy tűnik – legyőzött minden akadályt. Tehetsége, hatalmas akaraterije, Istenben való mélyes hite átsegítette a legreménytelenebb élethelyzeteken is. Művész lett.

Aggódása, egy percre se szűnik meg az otthon maradtakért, a „világ legárvább magyarjaiért”, a csángó magyarságért, akiket úgy mond „ellökött, elfeledett az anya, Magyarország”. Értük, helyettük panaszkodik szakadatlan Istennek, s imádkozik az áldott Szűzanyához földből égetett képeivel.

Eddigi élete olyan, mint egy csodálatos mese. A „legkisebb fiú” elindul... és győzedelmeskedik, de hát közben ...!

Erről az életútról kérdeztem Petrás Máriát.

– Marika, hogy kerültél te Magyarországra?

– 1990-ig még álmomban se gondoltam volna, hogy egyszer eljövök ide. Nem ismerem a magyarországiakat, olyan erdélyieket se, mint például Kallós Zoltán. 1990. februárjában Sepsiszentgyörgyön összehívtak egy csángó gyűlést. A testvéreim ott dolgoztak és elhívtak. Sokan összegyűltünk, voltunk vagy négyszázötvenen. Nagyon zűrzavaros volt az egész. Ki sírt, ki beszélt, de nagyon sok embert megmozdított. Engem is. Egészen megváltoztatta az életemet. Megismerkedtem Kallós Zoltánnal, beléptem a Csángó Szervezetbe. Otthagytam mindenemet, a műhelyemet, a méhesemet, mert akkoriban abból éltünk.

Júliusban szóltak, hogy a Csángó Szervezet elküld tiz embert Magyarországra, Domokos Pál Péter születésnapjára. Én is eljöttem Laci testvéremmel. Nekem akkor estek a kezembe Péter bácsi könyvei. Amikor megláttam a kicsi könyvecskéjét, a Rezedát, sírni kezdtem. Hogy? Csángó énekek összegyűjtve? A mi falunkban is voltak gyűjtések? Nem hallottam soha. Amint megláttam, rajzolni kezdtem valami grafikákat az énekekhez. Kijöttünk és én ezekből a grafikákból hoztam néhányat ajándékba Péter bácsinak. Sokan megnézték és mindenki kérdezgetett, hogy mit végeztem? Mondtam, én nem végeztem komolyabb iskolát. Ott volt Csőke Antal is, mondja nekem:

– Nem akarsz kijönni tanulni Magyarországra, most az öszön? Csoóri Sándor és Balogh Júlia tíz helyet szerzett a csángóknak a Nemzetközi Előkészítőben.

– Nem, – én már idősebb is vagyok és van két gyermekem, nem jöhetek.

Azután sokan, mások is bíztattak és eljöttem. Dél előtt magyarul tanultam, este rajzolni jártam. A következő évben felvettek az

Iparművészeti Főiskolára.

Elektrotechnikai szakiskolába jártam Hétfaluban. Tudod, 1974-ben a szüleim férjhez adtak egy csiki fiúhoz. Én nem akartam hozzá menni, hanem egy tanárnak odaadtam a papírjaimat és ő elvitte Hétfaluba. Azt se tudtam, hogy milyen iskola van ott. Semmit sem bántam, csak eljöhessenek otthonról.

Be akartam bizonyítani apámnak, hogy nélküle is boldogulok. Felvettek a szakiskolába. Két évig teljes ellátást kaptunk, de utána öt évig ott kellett dolgozni. Jól ment a tanulás. Az országos tanulmányi versenyen első lettem.

1975-ben beiratkoztam Brassóban a grafikai népfőiskolára. Három évig Klement Bélánál tanultam. Eközben férjhez mentem egy román fiúhoz. Mire a három év eltelt, megszületett Robi fiam, hamarosan Alina lányom is. Közben elváltam a férjemtől. Szerettem volna, hogy legyen érettségim, ezért esti iskolában újra tanulni kezdtem és leérettségiztem.

– Magyar iskolában érettségiztél?

– Nem. Volt magyar iskola is, de nem tudok rá példát, hogy valaki abban az időben a csángók közül ott tanult volna. A fejük se vitte rá a csángókat, hogy oda felvételizzenek, de nem is vették fel őket magyar iskolákba.

– Ilyen előképzettséggel hogy tudtál tanulni az Iparművészeti Főiskolán?

– Nagyon nehezen. Nem ismertem a fogalmakat, nem értettem a kifejezéseket. Csak amit láttam, hogy csinálják mások, azt tudtam eleinte megcsinálni. Művészettörténetből kellett csinálni egy könyvet. Illusztrálni is kellett. Én a csángó guzsalysról írtam, csángóul. Csillagos ötöst kaptam. Nagyon sokat segített nekem a mesterem, Csekovszky Árpád. Vele mindent megbeszéltem és mindig eligazított, ha kellett.

– Nekem nagyon jó volt. Rengeteg problémám volt, az igaz, de itt fedeztem fel önmagam. Itt fedeztem fel, hogy tudok mintázni. A felvételi előtt összesen egy fület mintáztam.

– Ahogy így elbeszéled, nagyon könnyűnek tűnik minden, pedig emlékszem, sokszor nagyon elkeseredtél, meg akartál futamodni. Mi volt nehéz?

– Az élet. A gond, hogy miből élünk hárman. Már az első évtől dolgoztam a tanulás mellett, amit tudtam. Aztán elhelyezkedtem a Villamos Műveknél, ők adtak egy szolgálati lakást. Volt úgy, hogy igen megsértődtem és jött, hogy hazamenjek. Engem ne kezeljenek úgy, mint egy szolgát. Szerencsém volt, hogy mindig találok jó emberekkel, akik bátorítottak vagy segítettek. Nem mondhatom, hogy egyedül voltam. Valahogy elvégeztem az iskoláimat.

– Mi volt a diplomamunkád?

– Valami olyant szerettem volna csinálni, ami megmarad. A falumban van egy csörgő az útkereszteződésnél. Oda szerettem volna egy keresztet csinálni. Erről le kellett mondanom. A papunknál még azt se tudtam elérni, hogy az együttesünk, amit Diószénben vezettünk édesanyámmal, tíz percre felmehessen a színpadra. Hát arról is le kellett mondanom, hogy az első munkámat a falumba csináljam. Közben jártam Déván, a ferences kolostorban, akkor született meg az ötlet, hogy oda készítek egy több alakos kompozíciót.

– Több kiállításodnak azt a címet adtad, hogy „Panaszkodás Istennek”. Kompozícióidon, domborműveiden csángó katrincás, kerpás, hímes inges Szűz Máriák, pendelyes Kisjézusok láthatók. A keresztet csángó inghímekkel, bundamintákkal vannak díszítve. Az egész olyan, mintha egy középkori mester alkotta volna őket. Mit panaszolsz te Istennek ezekkel a csángó figurákkal?

– Mindent. Mindent, ami történt és ami nem történt a csángókkal. Panaszolom, hogy évszázadok óta nem oldódik meg

a magyar kérdés, a magyar iskolák kérdése. Mindaz megoldatlan, ami lábon tartja az embert, hogy megmaradhasson annak, ami.

– Miért kellene magyar pap, magyar iskola Moldvába, hiszen a csángók zöme azt se tudja, hogy ki ő valójában? Sokan, ha a nemzetiségi hovatartozásukat tudakoljuk, sokan mondják, hogy ők katolikusok. Mások romának vallják magukat.

(Marika arca kigyúl, hangja élessé válik.)

– Azért kellene magyar papok, magyar iskolák, hogy a csángók tudják meg, hogy kik is ők valójában. Tudják meg az igazságot. Megjelent az a gonosz könyv, a Dumitru Martinás könyve, a csángók elolvasták, mert a papok prédikálták, hogy olvassák el. Az van benne, hogy mi elmagyarosított románok vagyunk. Erdélyben éltünk és elmagyarosítottak bennünket, azért tudunk magyarul.

– A csángók nem tudják, hogy az ő kultúrájuk milyen nagy érték a magyar művelődéstörténet és a néprajztudomány számára. Azt tudják, hogy őket lenézik és szégyellik is hogy csángók. Igyekeznek szabadulni ebből a lenézett állapotból. Próbálnak beilleszkedni valahová. És merre menekülhetnek?

Juhász Katalin: Öltözködési divatok a táncházban

Egy korábbi számunkban már tudósítottunk arról, hogy az OTKA (Országos Tudományos Kutatási Alap) támogatásával táncmuzikológiai-folklorizmus kutatás kezdődött fiatal néprajzkutatók és egyetemisták bevonásával. Ennek keretein belül sajátos (néprajzi, kulturális antropológiai) szemszögből foglalkozunk a szubkultúrának tekinthető közeg sajátos jelenségeivel. Ebből mutatunk be az alábbiakban egy kis ízelítőt.

Ha megfigyeljük a táncházasok öltözködését, könnyen észrevehetjük, hogy különbözik más rétegek – például az ügynökök, futballszurkolók, rockrajongók, stb. – öltözködési stílusától. És fordítva: ha az utcán bárkire ránézünk, a ruházata alapján első pillantásra nagy valószínűséggel meg tudjuk állapítani magyar, vagy külföldi, fővárosi, vagy vidéki az illető, sőt a foglalkozását és/vagy érdeklődési körét is be tudjuk határolni. Látjuk tehát, hogy a ruházat nemcsak a hidegtől véd és eltakarja az értékrendszerünk szerint eltakarandó testrészeinket, hanem sokkal több ennél: számtalan információt, jelet hordoz, sőt egyfajta kommunikációként is értelmezhető, amely sok esetben nem is tudatosul sem a ruha viselője, sem a környezetében lévők számára. A ruhánk stílusával közöljük a többieknek a vagyoni, társadalmi, ízlésbeli hovatartozásunkat, emocionális beállítottságunkat a másik nem felé irányuló vonzalmunkat, vagy éppen utálatunkat és még sok minden mást. A hasonló stílusú öltözetek megerősítik a különböző közösségekhez való tartozás érzését és elhatárolódásukat más közösségektől. Hogyan érthetjük meg ezt a speciális jelnyelvet, megtanulhatunk-e olvasni a ruhák nyelvén? Természetesen igen. Még csak különösebb szakértelem sem kell hozzá, inkább megfigyelőkészség és egy kis elmélkedés. Jómagam már több éve figyelem a táncházasok öltözködését, a különböző divathullámokat és azok terjedését, a népi kultúra iránt érdeklődők különböző kisebb csoportjai közötti öltözködésbeli és gyakran viselkedésbeli, sokszor apró különbségeket. Itt most nincs módom minden megfigyelésemről

Olyan a csángóság, mint egy elhagyott gyermek, akit szégyell az anyja. A mások gondjára hagyta, elidegenedett. Hát nem ezért hagyták el annyian a nyelvet? Én többet várok az anyától. Az anya keresse meg az elidegenedett gyermekeit. Kötelessége, hogy foglalkozzék velük.

A középkornál merevedett meg az egész csángó élet. Amikor Balassi Bálint verseit olvastam, rájöttem, hogy a mi nyelvünk Balassi Bálint előtti. Középkoriak a hiedelmeink. Középkori, ahogy a papok a kezükben tartják a csángó népet. Ott rekedt meg minden a középkorban. Én is középkori stílusban mondom el a panaszaimat a csángó emberek nevében. Nem mozdulok hát onnan, kérem Istent hallgasson meg!

Fotó: Legeza László

részletesen beszámolni – ezt majd megteszem a jövő évben megrendezésre kerülő konferenciánkon és az azt követően megjelenő tanulmánykötetben –, csupán néhány érdekességet említek.

A hetvenes évek elején a „lázkodó ifjúság” az öltözködési konvenciók ellen is lázadt hosszúra növesztett hajával, a trapéz nadrág, farmer viselésével (minden alkalomra). A combon feszülő nadrágokhoz kívül hordott, nyakán nem begombolt, sokszor gallér nélküli és természetesen nyakkendő nélkül viselt mintás, virágos inget vettek fel. (Egyetemisták gyakran kockásat). A lányok is szűk farmerban, gyakran szemükbe lógó hajjal jártak. Mindezt a táncházasok néhány viseleti vagy népies darabbal kombinálták (paraszting, mellény, kendő inkább nyakba, mint fejre, széki tarisznya, stb.) Csak a legelhivatottabbak vettek fel a táncházba teljes viseletet (amit persze a többiek áhítattal néztek). A mozgalom felfutásával, kiteljesedésével párhuzamosan felmerült az igény egy olyan öltözködési stílus megvalósítására, amely a táncházasok életérzését és összetartozását egyaránt kifejezte. Fiatal iparművészek, és a kézművesség iránt érdeklődők a nyolcvanas évek elejére olyan ruhadarabokat, ékszereket és egyéb kiegészítőket alkottak egyre nagyobb változatosságban és mennyiségben, amelyeket a táncházasok (különösen a lányok, asszonyok) szinte eufórikus hangulatban vásároltak a nyolcvanas évek táncháztalálkozóin. (pl. Kovács Klári ruhái, Ménes Ági fülbevalói). Mára rendkívül színvonalas, gazdag (és valljuk be, sokunknak már drága is) lett a ruházati cikkek és kiegészítők választéka a népviseletek hű rekonstrukcióitól a stilizált viseletdarabokon át a sokszor keleties hatást is tükröző (Bahia) vagy egészen „avantgard” stílusú darabokig. Közös ezekben a ruhákban, hogy hordható, esztétikus, egyéni, egyedí vagy kis szériás öltözetdarabok, amelyek egyszerű népi szabásminták alapján sokszor újszerű újrafogalmazásai alapján természetes anyagokból és sajátos díszítményvilág (ősmagyar, keleti, régi stílusú magyar népművészeti, történelmi – főúri, nemesi –, sőt egzotikus „primitív”) alkalmazásával készültek. Megfigyelhető a világdívat érvényesülése is: a hetvenes évek géz, pamut, len,

kender olcsó divatjától mára eljutottunk a selyem, bársony és más nehezebb, értékeesebb anyagok drága divatjáig. A Mesterségek Ünnepén, táncszínházalkotásokon és az Élő Népművészet kiállításain jól nyomkövethető a színvonal emelkedése. Népművészeink, kézműveseink és nemcsak a viseletkészítők rendkívül igényes, magas színvonalú mestermunkákat képesek alkotni annak ellenére, hogy legtöbbjük elegendő fizetőképes kereslet híján nem tud megélni a kézműves tevékenységből.

A férfidivat egy kissé más utat járt be a táncszínházak körében. Jól megfigyelhető például, hogy a zenészek és a táncosok öltözködése elég korán, már a hetvenes évek végén, nyolcvanas évek elején szétvált. A zenészek a farmerhez viselt parasztingtől a nyolcvanas évek „szakadt zenész” stílusa (posztócipő, kopott pólók, lötyögő nadrágok és az ezzel „járó” cigarettázás, italozás) után eljutottak a különösen fellépések alkalmával viselt, a mai erdélyi parasztszenészeket idéző fekete szövetnadrág, fehér ing, zakó, kalap (esetenként svájci sapka, „simlis” sapka) együtteséig. A táncosok között összefüggésben az éppen aktuális táncdialektus divatokkal is divatba jött a teljes viseletek beszerzése és viselése a táncalkalmakra, megszállottabbaknál pedig a hétköznapiakra is. Beszélhetnénk még arról, hogy az említett és egyéb divathullámok

hol hogyan jelentkeztek és hogyan terjedtek, milyen különbségeket fedezhetünk fel a fővárosi és vidéki táncszínházak öltözködési stílusában, vannak-e (szerintem vannak) speciális különbségek a különböző nemzetiségi táncokat táncolók és a magyar táncokat kedvelők öltözködésében, milyen helyi divatok alakulnak ki egy-egy elszigeteltebb táncos közösségben, milyen hatással van Pap Gábor és követőinek iskolája az öltözködés, illetve az alkalmazott díszítmények alakulására, hogyan hat a sztárok (pl. Berecz András) öltözködése, viselkedése a közönség, illetve néhány megszállott rajongó öltözködésére, viselkedésére és még hosszan sorolhatnám a ruházatkódással kapcsolatban felvethető kérdéseket. Talán az itt leírtak is bizonyítják, hogy van mit kutatni és érdemes ezzel foglalkozni, ha másért nem is, csak azért, hogy jobban értsük magunkat és annak a világnak a működését, ahol élünk. Módszereim nem újak, a hagyományos népviselet kutatás már régóta alkalmazza őket. Minden bizonnyal nem tanulság nélkül való adaptálásuk a mai jelenségek kutatásához.

Megjelent

dr. Bánszky Pál A képzőművészet Vadvirágai című könyve 136 színes reprodukcióval. A mintegy 40 oldalnyi bevezető tanulmányt 100 népművészeti és naív szemléletű alkotás bemutatása követ magyar és angol nyelven. A kiadvány 2200,- Ft-os áron megrendelhető: Magyar Naív Művészek Múzeuma 6000 Kecskemét, Gáspár F. u. 11. Méri Erika, tel.: (06-76) 324-765

Fotó: Koday László: Figyelő macskák

Bankó András: Úristen!

Az ég határtalan, kék foltja s a lankák tágas zöldellése, ahogy a szigorú, barna bércet karéjazzák – mesebeli látvány a síksághoz szokott szemnek. Hasonlóan furcsa élmény egy városi fiatalnak, amikor fejét lehúzza belép egy alacsony szemöldökfájú ajtón egy görnyedező, bár erős falú parasztházba, ahol rögtön arcul simítja az otthon melege. Talpraesettség kell ahhoz, hogy a messziről jött látogató bekukkanthasson abba a zugba, ahol a hegedű pihen ünnepi készenlétben. Még ügyesebb érdeklődő az, aki ráveszi a házigazdát, hogy játsszon rajta. A ráncoszorúzza szempárban lehet, hogy a régi tűz lobban, örül a kérdésnek, ám előfordulhat, hogy a gyanú, a balsejtelem sötét árnyéka suhan át a tekinteten. A hegedű azért előbb-utóbb megszólal, a göcsönös ujjak rásimulnak a húrokra, s a gondolat fűrgeségével vetekedve formálják a dallamokat. Európa egy félreeső szögletének sajátja ez a hegedűszó, az örülhet neki igazán, aki azzal is tisztában van, hogy nem akad párja széles e világon. Nem egyszerűen a „szépség” vagy az „emelkedettség” tekintetében, hanem abban, hogy ez eredeti, élő folklór, méghozzá egyedülállóan gazdag.

Pedig az erdélyi hegedűt is ugyanúgy hangolják, mint klasszikus zenei társait, csak aki a kezében tartja, az tud néhány becses titkot róla. A brácsa és a bőgő némileg komolyabb átalakítással szerepel a paraszti zenekörökben: mindkettő kísérelő szólópartot nyújt (tehát elég három húr is a rezonáló testen), együttműködésük ad feszes ritmust; ez a nevük: „segítség”. A brácsán a húrartó láb felső ívét egyenesre vágják, hogy – ha kell – az erőteljes akkordokban egyszerre szólhasson mindhárom húr. Mint látszik, fölépítésük azért nem tér el lényegesen a polgári műveltség instrumentumaitól; a hangzásbeli különbség így főleg a játékmód másságából adódik. Az akadémikus képzés előírja, hogyan kell tartani a hegedűt, s szigorú gyakorlatokkal szorítja rá a növendéket a helyes vonóhasználatra. A falusi prímások kényelmesebben játszanak: el-elforgatják hegedűt tartó kezükben a hangszert, ha a vastaghúros témákra térnek át; e nélkül egy három napos lagzit aligha lehetne végigmuzsikálniuk.

Hazatérve aztán annyit az a síkvidéki feje a hegyet hágó vándornak: azért kutyagolt annyit úttalan utakon, hogy rájöhhessen, amit eddig népzeneinek ismert, az sokszor csak hitvány mása, halvány utánzata az élő (még létező) paraszti hagyománynak. Egy városi fiatal számára a hetvenes évek Magyarországon a hegedű főképp a szimfonikus zenekari, a magyarnótás, a kávéházi cigányzenés, esetleg a jazzes-swinges repertoárból lehetett ismerős. Ezek unalomig ismételtetett fordulataihhoz képest a falu zenetradíciója maga volt az avantgarde: a hangszer itthoni történetében a táncház nyitott új fejezetet.

Ezért vált oly föltűnővé, mennyire más muzsika szólt a táncházakban, mint amit a rádió közvetített akkoriban népzene címen. A tömegkommunikáció irdatlan közönye – visszafelé okoskodva – sokat tett azért, hogy valóban az őszinte, emberi gesztus maradjon a táncházak lényege, nem lett belőle sem nagybani üzlet, sem központi pojjá váló önmotogatójának kellekedése. Aki épp csak bekukkantott egy táncházba, könnyen elhitethette magával, hogy ez is csak egy mulékony divathóbort. Ha mindig ugyanaz a három hangszer szól, az meglehetősen unalmas; s egy kívülálló szemében még a táncok is egyformának tűnhettek: jó, ha a páros elvált a lánctáncától. Pedig minden egyes tájegység más-más formával ismertette meg az érdeklődőt, aztán egy-egy renden belül is más a lassú, más a friss. Hogy milyen szépen libeg-lobog a parasztszoknya a széki párosban az ember előtt, azt csak az tudhatja, aki próbálta. Sebesen letelik a

tanulói, amikor még fizikailag szédíti az embert a forgás, utána pedig átadhatja magát a szélesebb „sirülés” élvezetének, ami igazán léleklig örvénylő élmény. Egyszerre átérzheti az érdeklődő, hogy megéri ez a hozott áldozatot, hiába zibog a lába, hiába szúr az oldala, száraz torkát hiába kezdi ki a por. Mert eljöhét a pillanat, amikor kihúzza magát, majd egyenes derékfordul a zenekar felé, ha épp kedves dallamát játsszák, s ahogy a zenészek szemébe nézhet, abból valamit hazavisz magával.

A népzenei reneszánsz a kezdő években leginkább néhány megszállott magánügyének számított. Mégis, a repedezett hegedű, a gyantaporos kontra, az ütött-kopott bőgő föl-föltűnt a klubokon kívül egyes középiskolák ebédlőjében, tornatermében, kollégiumok társalgóiban is. Aki először látott ilyeneket, biztos átvillant az agyán: Úristen, mit akarnak ezekkel? Az incselkedő kisördög e gunyoros kérdése persze csak addig kísértette a hallgatót, amíg az első dal föl nem csöndült. Ám a húros alaphangszerek után egyre-másra előkerült a többi régiség is: a tekerő, a duda, a töröksíp s az első pillanattól szeretetre méltó doromb. Kézről-kézre jártak a klubokban, alkalmi táborokban, s ahogy egyre többen és többen éreztek kedvet a megszólaltatásukra, úgy indultak tanfolyamok imitt-amott (zömében a Népművelési Intézet támogatásával). E különös vonzerő úgy szedte „áldozatait”, mint valami súlyos járvány, s alig néhány év alatt hatása áterjedt Budapestről az egész országra. Ezalatt az is kiderülhetett, hogy Erdélyen kívül még kisebbségi területeken, sőt az országhatáron belül is akad gyűjteni, hallgatni és nézegetni való: a népi hangszereket legutolsó nemzedéke még „tetten érhető” műveltségének hagyományos közegében. Ez a fölismerés gyűrte maga alá olyan súllyal a fiatalokat (elsősorban a diákokat, egyetemi hallgatókat és pályakezdő értelmiségieket), hogy kisebb fajta népvándorlás indult meg a hamisítatlan népi kultúra (zene-, tánc- és tárgyi művészet) megismerésére, amit olykor még szociológiai érdeklődés is kiegészített. Lehetett az építészhallgató (mint Halmos Béla vagy Sebő Ferenc), lehetett geológus (mint Hamar Dániel vagy Dövényi Péter) és sok más szakma mestere, a zenekar alakítási láz diplomást és anélkül is pódiumra szólíthatott. A fiatal városi népzeneészek erjesztették leginkább e vándor-kíváncsiságot a klubélettel, így hamarosan fölérősödött az az igény, hogy – a szubkulturális keretek után – a „hivatalos” nyilvánosságban is teret kapjon e kezdeményezés. A táncház egész sorsát végigkísérte közegének bizonytalankodása, bár sem tiltott, sem támogatott kategóriát nem kapott – hisz a „hivatalosok” váltig törhették fejüket: most jó ez nekünk vagy sem? A táncvárosi kultúrkör résztvevői s a rokonszenvezők a fölösleges fontolgatások helyett belső készítéseikre hallgattak: benépesítették az apró-cseprő klubok félreeső terepeit, a folkhangversenyek föltáruoló termeit, s várták a rádió- és tévé-adásokat: hátha...

Lemezok – a Sebő-albumot és egy táncvárosi kislemez-válogatást leszámítva – jószerevel meg se jelenhettek a hetvenes évek közepéig. A kinkeserves kiadáspolitikája házmesteres gáncsoskodásain felülemelkedve elég nehézkesen indulhatott el az „Élő népzene” című lemezszorozat. Az első kiadvány – ez sem lehet véletlen – a Muzsikás együttes számaival telt meg 1978-ban; bizonyítván, hogy ezt a szórakozási formát nálunk a kutya sem tiltja, s ha számottevő vásárlói érdeklődés támogatja (üzleti, zeneesztétikai, kultúrpolitikai, –?) előretörését, akkor tűrhető az egyéb szempontú kockázata is. A szomszéd államok ún. érzékenysége ekkoriban legföljebb leánykolt – félhivatalosnak is csak jóindulattal mondható – asztaltársaságok beszédtémájául kínálkozott. Érvényes kinyilvánításként – az aktuálpolitikai

feszültségek szájbüze helyett – Kelet Európa össznépi boldogulása fénylett föl a szocialista-kommunista propaganda viplafogáról (azóta is tanakodhatnak rajta a nyugati elemzők: vicsszorgásként vagy kín-vigyorként értékelhető-e a gusztagustalan gesztus?).

Az első Muzsikás-lemez igazi jelentősége persze sokkal hétköznapibb dolgokban csapódott le: csillapította a táncéhséget (ahol még nem szólt élő zene), s mind többeket érintett meg az éneklés szeretetével, hisz – például – az ekkor rögzített „Indulj el egy úton” című dal majd egy évtizeddel később sem felejtődött el, amikor egy televíziós turisztikai dokumentumsorozat („Egymillió lépés...”) szignáljaként hangzott el rendszeresen. Ugye, azok a régi osztálykirándulások, amiken főleg az „Ég a város” meg a „János bácsi a csatában” vitte el a pálmát, s ahol az összes népi(?)esség abban merült ki, hogy kút gémére szállott a sas, engem babám ne csalogassál – nos, ezek a régi osztálykirándulások egyszer csak más hangulatúakká váltak, amikor a „Hol jártál az éjjel, cönöge madár” társult a barangolókhöz, s a megzenésített versek raja: Szécsi Margité, Weöres Sándoré, Nagy Lászlóé, József Attiláé s másoké. Persze azok, akik „csak úgy” bekukkantottak, mert hivatalból kiküldték őket egy-egy táncházba (szemmel tartani a nacionalizmus terjedését?!), minderről semmit sem tudhattak, esélyük sem volt a belefeledkezésre, ehelyett reflexszerűen ugyanebbe a kérdésbe akadtak bele: Úristen, mit akarnak ezek? Nehéz volt elképzelni azokban az időkben, hogy valaki valamit őszintén szeret, s ezt nyíltan vállalja. A sajátos nyomás alatt élő társadalom kifacsarodott kapcsolatai legtöbbször valamely háttér érdeken alapultak, hivatalos logikával tehát a táncház csakis az összeesküvők fedőszerve lehetett. Ha ezek a fiatalok még a tetejében nyíltan énekelnek valahol, az már maga a demonstráció! (Nagyjából ezekre az évekre tehető, amikor egy illetőnek sikerült központi pecséttel ellátott hivatalos papírt szerezni arról, hogy ő énekelhet az utcán: az okmányt Dinnyés József névre állították ki.) A táncsal, az énekléssel – ha csak fél-öntudatosan is – valóban tüntetni akartak az egybegyűltek, habár éppen

Nagy Balázs: Egy furcsa kiállítás képei...

Szeptember 8-án nyílt meg szinte titokban az Almássy Téri Szabadidőközpontban egy kiállítás, „25 éves a táncház” címmel. A Magyar Művelődési Intézettel (MMI) közösen rendezte a Szabadidőközpont, de a szervezés oroszlánrészét Halmos Béla tudományos főmunkatárs végezte. Hatalmas mennyiségű, szűk körből válogatott fotó képezte a kiállítást, kiegészítve a Táncházmozgalomhoz szervesen kapcsolódó Fiala Népművészek Stúdiója alkotásaival, Kása Béla fotóival és nonstop videofilm-vetítéssel. Az egyhetes kiállítást Nemzetközi Konferencia zárta meghívott előadókkal, amely keretében nyitott beszélgetésekre került sor.

A megnyitó szerény keretek között zajlott le a hétfő délelőtt kb. 20 fő jelenlétében, így minden újságíróra jutott egy riportalany. Meglepő volt, hogy milyen kevesen jöttek el a kiállításra, 20-25 ember jutott egy-egy napra, a konferencia már félházzal működött, de a beszélgetések ismét 25 főre korlátozódtak. Hogy mi lehet az oka, a rossz szervezés, vagy az érdektelenség, ki tudja. Nagyon rossz volt az időzítés, pont a Szezonnyitó Táncház előtti héten, szinte minden propaganda nélkül. Pedig az MMI egy éve készült rá, hogy megrendezze a kiállítást, de annyira titokban, hogy szinte senki sem tudott róla. A Táncház Egyesületet kihagyták, érthetetlen módon. Ők ugyan hallottak róla, de nem akartak beavatkozni felkérés nélkül, így elszalasztva egy történelmi pillanatot, amikor közösen, talán sikeresebben rendezhették volna meg a kiállítást. Halmos Béla ugyan kikérte a Táncház Egyesület véleményét, de a szervezés során azt figyelmen kívül hagyta.

A konferencia anyagát később fogják közzétenni, így csak néhány mondatot szentelnék rá. Sok érdekes, szívhez szóló előadást hallhattunk, de végig az volt az érzésem, hogy mindenki egy idealizált mozgalomról beszélt, távol a mai valóságtól, a táncházak mai gondjaitól.

Érdekes módon nem voltak ott azok, akik a mai napig életben tartják a táncházakat, talán nem hívták őket, vagy nem jöttek el, mert tudták, hogy most nem róluk lesz szó. A beszélgetéseken olyan emberek méltatták a táncház jelentőségét a közművelődésben, akik nem ismerik a mai helyzetet, nemigen járnak táncházba, akik a mozgalmat mint védjegyet használják érvényesülésükhöz.

nem egy valami ellen és nem egy valamiért. Ellenkezőleg, úgy nagy általánosságban, a kialakult, torz rendszer elutasításaképp öntevékenykeltek azért, hogy őszintén lehessen kedvelni valamit, érdek nélkül, s az se írássék elő, mit kell szeretni, mikor, mi való egy ifúnak. Főként pedig azért, mert a nyíltságuk tette egyre erősebbé e kis közösségeket.

Végére, amikor Budai Ilona vagy Lázár Kati a körterem dobogójának lépcsőjére ülve tanította a népdalokat, akkor nyert létjogosultságot a láz-adás. Akik pedig a parkettre kuporodva körülülték őket, és soronként vésték eszükbe a dalok szövegét, tudták, most olyan fontos dolgokról értesülnek, mint az örök, felkészítésük idején, a jelszó megadásakor. Rádásul efféle ismereteket akkor sehonnan nem remélhettek, csak az ilyen kluboktól. Mire egyszer-kétszer elénekelték a dalt, olyan várakozás suvadozott a szívükbe, hogy szinte megkönnyebbülés volt látni a színpad felé tartó három muzsikást. A dallam érzelmessége Sípos Mihály hegedűjéről illant elő, míg ifj. Csoóri Sándor és Hamar Dániel a kontra-bőgő ütemekkel próbálta kordában tartani a tánclépéseket keresgélő lábukat. A termet viszont teljesen betöltötte a csöppet sem bátortalan énekszó: „Húzzad cigány, ne húzz kettőt”, hogy a körterem ékéül fölaggatott kék drapériák is meglebentek tőle. Mindez még az ötödik öt éves terv időszakára esett, bár teljességgel „műsoron kívül” harapózott el, mint az underground réteggkulturák zöme. A Muzsikás-klub látogatóinak átlagos létszáma ekkoriban (a Kassákéhoz s a Bem rakparti tereméhez hasonlóan) legföljebb száz lélekre rúgott. Hogyan, hogyan nem, az első táncháztalálkozókon, egy évtizeddel később már ezrével gyűltek össze: ez bizony már – Úristen – maga a sokadalom...

Bankó András: Muzsikás évtizedek. Kós Károly Alapítvány, 1994.

Kása Béla: Magyaroszovátiai munka közben

Nem tájékozottak a magánéletből működő együttesekről, előadókról. Belterjes gárdával dolgoznak, nem véve tudomást arról, hogy közben egy új generáció nőtt fel. Előállt az a fura helyzet, hogy amíg tudományos szinten folyik a tanácskozás a hivatalos körökben a táncházmozgalom eredményeiről, kulturális értékeiről, pótolhatatlan szerepéről, addig a táncházakban a zenészek és a táncosok saját költséjükön, esetleg pályázati pénzekből bonyolítják a programokat, finanszírozzák a vendéglelőkat, ha egyáltalán találnak olyan termet, ahol nem kell a rezsi költségekhez is hozzájárulniuk. Mondhatnánk, hogy ez régen, faluhelyen is így volt, öntevékenyen, ami igaz, de a táncház mai szerepét nézve ez már kevés, több segítség kellene a tudományos elismerések helyett.

A táncházakról, a kiállítás tárgyáról kevés szó esett. Tudományosra sikeredett a hangvétel, ki-ki bizonyítva jártasságát, így a néhány adatvevő táncházas érdekelt inkább csendben várta a pillanatot, amikor végre a táncházról lesz szó. A sok hivatalos hozzászólás miatt erre nem került sor... Nem a táncházakról, hanem a néptáncoktatásról, a táncgyűtésekről beszéltek, amely mára teljesen különvált a mozgalomtól. Míg egy táncgyűttes a támogató intézménytől és a koreográfustól függ, addig a táncházak alapfeltétele egy zenekar, aki megfelelő programmal várja a közönséget, minden héten. Ezt egy kalap alá venni...!?

Sokat hallhattunk az MMI tanfolyamairól, melyek teljesen leterhelik őket, az Akadémia tömegtelen anyagának feldolgozásai nehézségeiről, így – a nem kellő lobbizással együtt – ezek nagy gondot okoznak a hivatalos támogatóinknak. A sok fontos személyi otléte nagy lehetőséget hordozott magában, hogy talán most létrejön valamilyen összefogás a mozgalom érdekében, de sajnos, még valóságos ötleteik sem voltak az egybegyűlteknek. Jellemző módon került elő Novák Ferenc gondolata, hogy jó lenne az internet lehetőségeit felhasználni a mozgalom számára, megelégedve arról, hogy a táncházakok nagy része már évek óta fent van a világhálón a Táncház Egyesület jóvoltából. Kicsit úgy éreztem magam, mintha valami felsőszintű úrhajós-képzőbe csöppentem volna, ahol mindenki megelégedik arról, hogy nincs is úrhajónk. Pedig a táncház természete olyan, hogy rendszerint ott jön létre, ahol úrhajó nélkül is tudnának repülni. Tímár Sándort szabadon idézve „akár keresztbe tett lábbal ülnék ezután, akkor is

tovább élne a mozgalom, mert olyan erő van benne”. Azt hiszem, hogy ez a kezdetektől is igaz, mert a gyakorlat szerint, a mozgalom támogatói nélkül is működne a rendszer, talán a hivatalos támogatók maradnának így feladat híján a mozgalom nélkül.

Az MMI-nak nincs egy listája a zenekarokról, táncosokról, akik változatlanul magánúton, baráti szálak segítségével, tartják el magukat, gondoskodnak a maguk képzéséről, reklámozásáról. Ezzel szemben általános vélemény, hogy ezeket az előadókat, művészeket nem kell támogatni, mert ezek úgy is elartják magukat, vagyis mehet a támogatás ki tudja hova. Jó volna tudni, hogy a táncművészmozgalomnak nyújtott támogatásként szervezett, zenész és táncos tanfolyamokat összegezve, ezek milyen mértékben befolyásolták a táncművészek lassú elhalását. Hol vannak most a jól képzett, okiratokkal ellátott zenészeink, táncosaink, milyen messzire kerültek a mozgalomtól?

A kiállított fotók túlnyomó része a régi Bartók együttesről szól, míg a beszélgetéseken szinte szóba sem került ez az egyetlen modell, amely a mai napig időtálló. A kezdetektől működő táncművészeket megvizsgálva, látható, hogy a Bartók együttestől kiinduló vérvonal vált működőképessé. Csak ehhez a körhöz tartozó táncosoknak, zenészeknek sikerült ezt továbbvinni és a mai napig fenntartani. Ez a vonal még zenei téren is működik, a zeneiskolai oktatásban is bevált. A konferencia nem is tért ki erre a tényre, pedig érdekes lett volna a felszólalók reagálása. Egyben sajnálatos, hogy nincs ilyen utánpótlás, mert láthatóan ugyanazok a szereplők tudják csak működtetni a táncművészeket, akik a kezdeteknél is ott voltak. Jó volna ebben a kérdésben is egyszer konferenciázni, ha most nem kerülhetett rá sor. Talán lesz valaki, aki a mostani tudományos konferencia helyett egy gyakorlati konferenciát szervez, a mozgalom tényleges helyzetéről. Felkérés nélkül is itt a lehetőség a Táncművész Egyesület számára – a mellőzöttség miatti duzzogás helyett.

Szombaton este a kétnapos konferencia végén azért visszatérhetett mindenki optimizmusa, amikor megkezdődött a Szezonnyitó Mulatság és megtelt a Szabadidőközpont táncművészekkel, akik mit sem sejtettek a két nap eseményeiről és boldogan gyönyörködtek a kiállított képekben a cikk írójával, Nagy Balázssal együtt.

A konferencia programja

Szeptember 12. péntek - nagyerem

Elnök: Héra Éva

dr. Striker Sándor: Megnyitó

Voigt Vilmos: Magyar táncművészet, mint a folklórizmus új, példátlan sikerű

Nagy Gábor: Pál István

A Néprajzi Múzeum XLIV. (44) Országos Néprajzi és Nyelvjárásai Gyűjtőpályázatán ifjúsági tagozatban II. díjat nyert a szegedi Nagy Gábor (tizennyolc éves) tanulmánya

I. Pál István életéről röviden

Pál István 1919. február 25-én született Kétybodonban pásztor szülők gyermekeként. Édesapja id. Pál István, édesanyja Ciglan Erzsébet. Apai ágon nagyapja Pál János, anyai ágon Ciglan István. Kilencen voltak testvérek.

Pál János falusi gulyás volt, Ciglan István falusi kanász. Apja, id. Pál István továbbvitte a gulyásságot egy ideig, később Kétybodonban lett falusi kanász. A családban Pál János, id. Pál István, és Ciglan János dudált. Ciglan János, Ciglan Istvánnak volt az unokatestvére. Őt szólították nagyapának, nem Ciglan Istvánt, mert „az csak a pálinkát tudta inni, mást nem.” A dudálás hagyománya részben a pásztorokhoz kapcsolódott, mert ha a pásztoroknak nem volt baja a nyájával, akkor volt ideje a zenélésre, faragásra, hangszerkészítésre. Az első világháború után sok dudás elment bányászni, mert a juhászságból nem tudott megélni. A duda a '30-as években kezdte elveszteni közösségi szerepét, és elkezdődött kihalása, mivel a cigányzene, és később az „elektromos” lakodalmi bandák kiszorították a zenei életből.

Pál István eredeti dudáját egy Brezon nevű pásztorember készítette a nagyapjának (Pál Jánosnak) ezt apja, majd ő örökölte. Nyolc éves korában kezdte tanulni a dudálást apjától. Tizenkét éves korában már jól dudált. 1939-ben vette el Garai Ilonát, és Tereskére költözött. Itt 1974-ig dudált, akkor a felesége eladta a dudáját (mikor ő nem volt otthon), így vége lett a zenélésnek. „Feleségem nem pásztorlány volt” – magyarázza Pál István, nem szerette a dudát, folyton ezt mondta neki, ha elkezdett dudálni: „Mit útkodsz mindig azzal a dudával?” Felesége nem

formája

Kallós Zoltán: Gondolatok a táncművészetéről (Románia)

Olsvai Imre: 25 év után, a táncművészet és a népzene kutatás

Borbély Jolán: A táncművészet hatása az öltözet kultúrára

dr. Pesovár Ernő: Táncművészet és néptánc kutatás

Zsuráfszki Zoltán: A táncművészet és a színpad

Farkas Zoltán: A táncművészet külföldön (Nyugat-Európa és Amerika)

Zelnik József: Nomád népzene avagy örök visszatérés

Berán István: Mozgalom és egyesület

Vitányi Iván: A táncművészet szakirodalom múltja és jövője

Vásárhelyi László: A táncművészet előzményei

Novák Ferenc: Széki táncrend – táncművészet

Foltin Jolán: A táncművészet öröksége

Stoller Antal: Élmények és szolgáltatás

Lelkes Lajos: Táncművészet szakirodalom nélkül

Halász Péter: A táncművészet, az írott sajtó és annak háttere

Sándor Ildikó: Más nemzetiségek zenéje és a táncművészet

Tímár Sándor: Táncművészet az ifjúság nevelése szolgálatában

Sebő Ferenc: Népzene kutatás és revival

Kobzos Kiss Tamás: Táncművészet és népzene tanítás

Péterfy László: A népművészet egysége

Kerekasztal-beszélgetés – Visszaemlékezés Vezeteli: Lelkes Lajos

Szeptember 13. szombat – nagyerem Elnök: dr. Felföldi László

Fehér Anikó: A Repülj Pávától a Pentatonig (A táncművészet 25 éve az elektronikus média tükrében)

Héra Éva: Hagyományörzés és táncművészet

Szép Gyula: Az erdélyi táncművészet története (Románia)

Richtarcsik Mihály: A felvidéki táncművészet története (Szlovákia)

Borsi Ferenc: A vajdasági táncművészet története

Pál Lajos: A kárpátaljai táncművészet története (Ukrajna)

Bein Gyula: A táncművészet Németországban (Németország)

Bartha Sándor: A táncművészet Svájcban (Svájc)

Dreisziger Kálmán: A táncművészet amerikai hullámai (Kanada)

Owe Ronström: Svéd és magyar táncművészet (Svédország)

Anne Pederson: Az erdélyi népzene szerepe a magyar táncművészetben (Dánia)

Colin Quiegly: Gondolatok a táncművészetéről (USA)

Kerekasztal: A táncművészet jövője Vezeteli: Sándor Ildikó

szerette, ha valahova elment dudálni, ezért nem sokat járt el, igaz dudált lakodalmakban is. Felesége és hat gyermeke meghalt, ezek miatt nagyon letört. Pál István 1992 telén fedezte fel Juhász Zoltán és Agócs Gergely. Ez nagyon nagy változást hozott életében, felvidította, megfiatalította. Mióta újra zenél, harminc, negyven évesnek érzi magát. Ezóta folytatja a dudálást, s annak oktatását is. A furulya és flóta (oldalsíp) készítését Ciglan Jánostól tanulta.

Pál István sok jó dudást ismert, de legjobbnak édesapját tartja. 1933-ban ismerkedett meg Koós Józseffel, aki az Almási gróf gulyása volt, később Borsosberénykében juhász. Koós József édesapja jó ismerőse volt, többször megkérte, hogy nézze már meg, hogy mi baja lehet a dudájának, mert nem jól szól. Pál István „söprűbajuszúnak” hívta Koós Józsefet, mert akkora vörös ember volt, hogy a füle mögé tudta tenni. A gazdag emberek kijártak falura nyaralni, kibéreltek egy-egy tanyát, és ott vigadoztak. Koós eljárt ezeknek a gazdagoknak is dudálni, egyszer, mikor Pál István tizennégy éves volt, elvitte őt is. Ő is dudált ott, és öt pengőt kapott fizetségként. 1935-ben a nógrádi várban dudált „versenyt” a Koóssal, mindketten öt pengőt és egy zseborát kaptak. Apja, id. Pál István nem akarta elengedni a gazdagokhoz, ő azt mondta, hogy ilyen „tintafosóknak” (gazdagoknak) ne dudáljon se ő, se a fia. Csak szegény embereknek ment el zenélni, hívták esküvőkre, multságokba, fonókba. '39-ben, mikor megházasodott, ismerte meg Sziriczek Jánost, ki Tereskén volt kanász. 1965-ben ismerkedett meg Krausz Józseffel, aki Tolmács község falusi kanásza volt, kikészített neki egy bőrt is. Ismerte még Kukucska Ernőt, de csak kétszer találkozott vele bárányleadáson, de dudálni nem hallotta. Több dudást csak hallomásból ismert, személyesen nem.

Pál István ezen pásztorhagyományok utolsó képviselője, az utolsó magyar hagyományörző dudás.

II. A duda tömlőjének kikészítése

Dudatömlőt kutya-, birka-, vagy kecskebőrből szoktak készíteni. Pál István szerint legjobb a kecske, mert az a legerősebb, nem szökik ki belőle a levegő, és ez tart legtovább.

Még az '50-es években használt kutya-, és birkabőröket is. A kutyabőr azért jó, mert nagy a zsírtartalma, és nem szárad ki, ha nincs fűjva. A hátránya, hogy egy idő után megavasodik, és olyan büdös lesz, hogy nem lehet fűjni. A birkabőr hamar kitágul, elnyúlik, kb. csak fél évet bír ki. Pál István használt ilyet is, mivel 1979-ig juhászsggal foglalkozott, ekkor ment nyugdíjba (Itt kell hagyni a nyájamat...), és ha szüksége volt egy bőrre, akkor levágott egy birkát és kikészítette a bőrét.

Kb. egy éves „gedáról” egyben kell lehúzni a bőrét úgy, hogy az meg ne sérüljön. A bőr hátsó részét le kell vágni, mert az „vékonyka”, a két első lábat kb. 22 centiméter hosszúra kell hagyni. Ha a lenyúzott bőrön maradtak még húsdarabok, akkor azt le kell szedni. A szőrt, ha nagyon hosszú, 6-8 centiméterre le kell nyírni. A bőrt ki kell mosni samponos vízben (lehet mosógéppel is), azért samponos vízben, mert a sampon „szilárdítja a hagymákat”, és nem fog hullni a szőr. A bőrt nem szabad kicsavarni, úgy kell hagyni.

Vödörbe három marék timsót és egy marék konyhasót kell tenni. „Azért kell konyhasó bele, mert úgy kiszáritaná a timsó a bőrt, hogy törne, de a konyhasó az puhítja.” A sóra három liter hideg vizet kell engedni, jól megkeverni, és a bőrt bele kell „pácolni úgy, hogy a szőr legyen kifelé”. Ha nem lepte el a víz a bőrt, akkor lehet még hozzáengedni két liter vizet, de akkor még egy-egy marék timsót és konyhasót kell beledobni. A levegőt teljesen ki kell nyomni a bőrből, „mert ha hagysz benne egy kis levegőt, feldobja a tetejére.”

Tizenkét napig kell áztatni. A hetedik napon ki kell venni, megkeverni, és a bőrt a másik oldalára fordítva visszarakni. A tizenkettedik napon ki kell emelni, nem szabad kiöblíteni, „csak a kezeddzel húzd le a szőrről a vizet, amennyire lehet.”

Egy kétágas fára kell ráhúzni először szőrrel kifelé úgy, hogy ne feszüljön a bőr, mert akkor kinyúlik. Amikor megszáradt a szőr, akkor a sőt le kell veregetni róla. Ekkor ki kell fordítani a bőrt, és újra ráhúzni a kétágas fára. Hagyni kell megszáradni.

Ha megszáradt, akkor egy hosszú faszöggel át kell szúrni a bőr hátsó részét, és ráncosan fel kell szedni a fára a bőrt, majd a faszög felett erősen elkötöni madzaggal. Pál István még egy erősebb bőrdarabbal is befedi a bőr végét. Ezek után ki kell fordítani a bőrt úgy, hogy a szőr befelé legyen. Legelőször a „klipácsot”, a befűvőcsövet kell belekötöni a jobb láb helyére, majd a bal láb helyére a bordótokét. Ha ezek meg vannak, akkor a nyaknál a bőrt árral ki kell lyukasztatni, majd egy tüvel (+hosszú cérnával) fel kell szedni a bőrt. Rozslisztből kovászt kell készíteni, ezzel be kell kenni a dudafej nyaki részét, a nyaki bőrbe kell illeszteni, és a tüvel olyan szorosra kell húzni a bőrt, hogy jól illeszkedjen a dudafejre. Egy erős madzaggal el kell kötni, egy másikkal a dudafej vajatánál kell elkötöni.

Egy napig hagyni kell, majd másnap már lehet használni.

III. Pál István dudálásának stílusáról

Pál István a felvidéki dudások utolsó élő tagja. Dudálása egyszerű, mivel a dudán nem játszik félhangokat, tehát csak az eredeti dūr hangsor hangjaival játssza nótáit. A bolhalyukat hangképzésre nem, csakis „cifrázásra” használja. Ez a hangszerjátékot korlátozza, de ezen dolgokon felül is nagyon virtuózan dudál Pál István, és rendkívül nagy dallamismerettel rendelkezik.

Egy másik jellemző stílusjegy, hogy a kontrasípot csak akkor nyitja, ha az alaphang szólal meg, ha nem az, akkor a kontrasíp zárva marad. Ez eltérő az ismert felvidéki dudások dudálásától, kontrasíp használatától, mivel ők a dallamot úgy kísérték, hogy a kontrasípon különféle virtuóz ritmusvariációkat játszottak.

Nagyon fontos, hogy Pál István nyitott ujjakkal dudál, tehát, hogy ha a dallamsípon a felső hangokat használja, akkor a jobb kéz ujjait nyitva hagyja, ezt így mondja: „Ha én felül játszom, akkor alul nyitva vannak az ujjaim... így szebben jön ki a nóta, így jobban ki lehet ütni.”

Jellemző díszítés a bal kéz harmadik ujjának a hirtelen felnyitása és lezárása. Ezt kiváltképp csárdások játszásakor használja.

Dudálása közben rendszeresen előfordul a „csippantás” is. Ez a bal kéz hüvelyk ujjának a hirtelen felnyitása, lezárása. Ezt is csárdások közben használja improvizatívan, s a dallamvégek zárataként is (bár ez is változó, tehát improvizatív). Ritkán lassú, tehát „asztali mulatónótáknál” a dallamsorok zárataként is használja.

A csárdás dallamok között használja az ún. „kereső” motívumot, amit apjától vett át. Ez a motívum tartja a csárdás ritmusát, és nem szakítja meg a zene folyamatosságát. A „kereső” egy egyszerűbb aprója, amit azért játszik, mert a motívum alatt gondolkozhat, hogy melyik nótát kezdje el.

IV. A furulya és flóta készítése

A furulya és flóta készítését a „nagyapjától”, Ciglan Jánostól tanulta el. „Nagyapja” így mondta el neki a furulyakészítés első lépéseit: „Legalább 3-4 éves bodzát kell kivágni, nem fiatalabbat, és jó vastagot, majd legjobb, ha ötvenkét centi hosszú, az adja ki a legízletesebb hangot.” Ha megvan a bodzafa, akkor „kifúrja egy 20-as (20 milliméter átmérőjű) fúróval az ember, utána rögtön lehajalja.” Ha ez megvan, akkor árnyékos helyre kell rakni, „ahol nem süti a nap. Két-három hét múlva újból ráfűr, akkor még pár millimétert összeszárad.” Öt-hat hónapig szárítani kell. Utána bele kell nézni úgy, hogy fény felé kell tartani a fát, és ha a fény átvilágítja a falát, „akkor még hagyni kell hogy száradjon.” Ha nem világítja át a fény, akkor meg kell ütögetni, és ha peng, akkor neki lehet állni a faragáshoz. Ki kell szedni a lyukakat. Alulról a harmadik lyuknak legalább két milliméterrel szélesebbnek kell lennie, mert ha nem szélesebb, akkor „nem adja ki a hangot.” Ezek után egy vasat meg kell tüzesíteni, és a vassal ki kell égetni a lyukakat. A furulya „gálígát” fűzfából kell készíteni, és akkorára, hogy a fújási nyílásnak egy milliméter szélesnek kell lennie. A hangkibővívő lyuknak kilenc milliméter szélesnek, és hét milliméter hosszúnak kell lennie.

A flóta készítése hasonló a furulyához, csak abban különbözik, hogy nem ötvenkét centiméter hosszú fát kell venni, hanem ötvennyolc és fél centiméter hosszú. „A lyukak mértéke ugyanolyan, mint a furulyáé.” A flóta végét egy háromujjnyi hosszú parafa dugóval kell bedugni. A fújási nyílás a flóta azon oldalán helyezkedik el, ahol a lyukak is vannak.

Többféle motívumot használ a furulya, flóta díszítéséhez. Ilyen a Ciglan Jánostól örökölt virág-motívum, szarvasok, három-, négylevelű lóhere, juhászlegény, országalma, melyet két oroszlán tart, madarak, kígyó, gyík... A furulyát borító motívumot úgy faragja, hogy párhuzamosokat vág srégen a bodzába, majd ezekre merőlegeseket. Az így keletkezett kis „négyzeteknek” a felső és alsó sarkát szedi ki a bicskával.

Irodalmi hivatkozások:

1. Manga János: Palócföld, Gondolat Kiadó, Budapest, 1979.
2. Juhász Zoltán: Kukucska Ernő nógrádi dudás és furulyás hagyatéka, Budapest, 1994.
3. Sárosi Bálint: Magyar népi hangszerek, Tankönyvkiadó
4. Manga János: Magyar duda – magyar dudások a XIX. században, Népi kultúra – népi társadalom, 1968.
5. Manga János: Nógrádi dudások, Budapest, 1950. A Néprajzi Múzeum Füzetei 12. sz. (szerk.: Szendrey Ákos)

Nagy Gábor és Pál István

Pálffy Gyula, Vavrincez András: Néhány megjegyzés Szalay Zoltán Magyarpalatka és környéke táncainak kísérőzenéje c. dolgozatához amely a folkMAGazin 1997/1 számában jelent meg

Mindannyian régi, jó és személyes kapcsolatban vagyunk a szerzővel és azért tartjuk fontosnak megjegyzéseinket közreadni ugyanabban az orgánumban (és nemcsak élőszóban tudomására hozni), mert ezt reményeink szerint elég sokan olvassák. Továbbá abban a reményben is, hogy a későbbi hasonló jellegű cikkek átgondoltabb, megfontoltabb szóhasználatú és tárgyyszerűbb megfogalmazásban fognak napvilágot látni, lehetőleg kottapéldákkal, valamint némi irodalomjegyzékkel és hivatkozásokkal, esetleg jegyzetekkel is.

Hiszen jelent már meg eddig néhány – ilyen jellegű és szándékú publikáció esetében feltétlenül – figyelembeveendő tanulmány, sőt könyv is. Mindmelllett előrebozsátjuk, hogy a magunk korábbi dolgait újraolvasva, utólag az akkori magunkkal sem mindig értünk egyet.

Megjegyzéseink:

1/Általában: – Magyarpalatka a meglehetősen nagy kiterjedésű erdélyi Mezőség területén fekszik. Itt pontosítani kellene azt, hogy közelebbről hol és azt is, hogy mit – milyen falvakat – jelent a környéke kifejezés (Ld. pl.: a Kósa L.-Filep A.: A magyar nép táji-történeti tagozódása c. könyvecskét);

Ha ez szándék szerint népszerűsítő cikk, akkor jelentős mértékben köznyelvisíteni kellene a szóhasználatot. Ha pedig nem, akkor kottapéldák föltétlenül kellenének, továbbá hivatkozás(ok) adatközlő(k)re, valamint az irodalomban már megjelent (idevonatkozó) cikkek, könyvek legalább egy részére (akár egyetértőleg, akár cáfolólag).

2/bek. 1. mondata: Nem kísérő jellegű, hanem valódi funkciójánál fogva éppen föltételezi a két dolog egymást;

3/2. mondat: A tanulmányozást nem szabad figyelmen kívül hagyni? Talán inkább a kölcsönhatás (kísérő jelleg?) tanulmányozása nyomán kiderülő tanulságokat;

4/ 2. bek. 2. mondat: Az összehasonlító kutatás gyűjtőfogalom, mint ilyet, nem szokás többes számban használni; 5/3. mondat: nem világos, hogy pontosan mire vonatkozik az előbbieket (hangszeres tánczene, funkció, népművészet, tánc stb. v mindegyikre? utalás;

6/4. mondat: Itt – ha jól gondoljuk –, egyszerűen a periódusos építkezéssé, valamint a strófikus (és arra visszavezethető pl. az ún. jaj-nóták «Ld. alább a 9. pontvégét») kísérőzenék közötti különbségről van szó;

7/3. bek. 1. mondat: Vagy „egy-egy”, vagy „egy adott”. Ez így helytelen kontamináció. Helyi konvenciók lennének? Ld. Martin György: Dallam és tánc típusok összefüggése A Magyar Népzene Tára kötetében (Tánc tudományi Tanulmányok 1982-1983. 287-328.), valamint A magyar tánc típusok zenekísérete c. fejezetet A magyar tánc típusok és tánc-dialektusok kötetben (táji tagolódás, történeti- és stílusrétegek stb.);

8/2. mondat: Bizonyos dallamot vagy egy adott dallamot? A vidéknek mik a határai? Egyféle tánc v. egy adott tánc típus? (Az egy településen ismert páros táncok összessége is egyféle, azaz páros tánc.) Ld. MNL 5. tánc típus címszavát;

9/3. mondat: Nemcsak Felcsíkon, hanem másutt is, az esetleg zenekaroként kitételhez képest elég messze esik mind pedig a kísérettípust figyelembe vette a két tánc típus ellenpéldának. Ezt a dallamot a szakirodalom A Gábor Ig nác néven ismeri és Gyimestől Biharig előfordul. A lassú magyar kiemelendő, mert ez Martin Gy által bevezetett szakirodalmi típusnév, eléje pedig egy „a” kívánkozik névelőnek, továbbá itt

nem ismerik szöveges, csak hangszeres formában. Szerkezetét tekintve pedig összefonódik a jaj-nóták gondolatkörével. (A jaj-nóták sehol sem kerülnek szóba, pedig néha bizony megérdemelnék. Ld. Paksa Katalin: A Jaj-nóták zenei világa és A néptánc dallamalakító szerepéről cikkei) 10/3. bek. második fele: Itt legalább utalni kellene ezeknek a dallamoknak a stílusbeli hovatarozására, valamint proporció maradványait is szóba kellene hozni. A belső rubato és a motorikus lüktetés rossz kifejezés. Továbbá a

dallam nem éli a maga életét, hanem ezek között a ritmikai-metrikai keretek között valósul meg (kényszer nincs),

valamint ellentmondásba keveredsz önmagaddal (ld. 2-3.pontot);

11/4. bek. A sűrű magyar és a többi kiemelt táncnév (pl. korcosos) kinek, kiknek a szóhasználat (helybeli táncosok, zenészek v. szakirodalom)? Egyáltalán milyen főszempont v. szempontrendszer indokolja a táncok fölsorolásában ezt a sorrendet? A stílusrétegekről nem esik szó sehol - miért?

Az adott táncoknál azonos logikai sorrendet követve

kellene ismertetni a kísérőzene sajátosságát. A kimondottan kifejezés használata indokolatlan (ellentétpárja a kimondatlanul v. hallgatólagosan). Tisztázni kellene a periódus, a közjáték, és a dallam fogalmát annál is inkább, mert egy periódusnyi dallam nincs (vagy azt másképp hívják). Kérdés, hogy egyáltalán önálló dallamokról vagy esetleg rögzült perióduspárokról van-e szó?

A dallamok kifejezés azt sugallja hogy négysoros strófikus építkezési elvről van szó. (A harmadik ritmusképlet lehet hogy sajtóhiba.) Az előbbieket után az sem világos hogy a zárósor kifejezés pontosan mire, mely szerkezeti egység végére vonatkozik.

12/5. bek. A szinkópalánc-szerű kifejezés meggondolandó és nemcsak alakilag, hanem tartalmilag is. Amiről itt szó van, csak két kontrás esetén fordulhat elő, ilyenkor az egyik gyors dűvőt játszik, a másik pedig (igen) hosszú esztamot. A hangsúlyeltéréseket jellemzőbbnek gondoljuk az időeltéréseknel. A ! ' ! jelzés gyorsdűvőre utalna? (Ez 4:3 arányú fél értéket jelent. Vagy nem?)

13/6. bek. (2. hasáb): Az MTA ZTI archívumában a gyűjtések első 25 évéből származó fölvételek között egyetlen darab negyedes dűvős kíséretű verbunk típushoz sorolható dallam található. Ez azonos egy sűrű magyarként, szokás szerint gyors dűvős kontrakísérettel előforduló dallammal. A fölvétel tánc nélküli, ún. rákérdezős zenei gyűjtés során készült. Filmmel együttes, vagy tánczörejes felvétel nincs, tehát lehetséges, hogy ebben a formában csak a zenészek ismerik (de ők sem használják, csak tudják). A zenészek, a magyarok és a románok egyaránt ismerik a verbunk ill. bárbunc kifejezéseket, de ezt a sűrű magyar típus megjelölésére használják.

A hathasábos közlemény második hasábjába elejéig jutva ennyi megjegyzés gyűlt össze. A többi „apróság” következetes végigsorolásától eltekintünk, de egy komolyabb tévedést még szóvá teszünk: Martin György nem csupán különbséget tesz említés szinten a lassú magyar és a ritka magyar között, hanem határozott tipológiai különbözőséget állapít meg (annak tudatában, hogy a népi szóhasználat valóban nem különbözteti meg határozottan a kettőt egymástól).

Mind a tempókülönbséget, mind a dallamszerkezetet, mind pedig a kísérettípust figyelembe vette a két tánc típus megkülönböztető jegyeinek számbavételekor. A két határozottan elkülöníthető típus összemossa, a körülírt különbségek figyelmen kívül hagyása ilyen szinten minimum túlzott nagyvonalúságként értékelhető.

Szalay Zoltán cikkének nagy erénye, hogy megjelent, viszont megállapításai jórészt legföljebb tendenciájelleggel állják meg helyüket, az objektív kritériumok lehető legkövetkezetesebb érvnyre juttatásával szemben, minthogy részletkérdések esetében számos kisebb-nagyobb pontatlansággal, vagy pongyola megfogalmazással találkozhatunk.

Könyvespolc - Kaposi Edit: Erdélyi és partiumi farsangok A Kriza János Néprajzi Társaság 4. évkönyve - Kolozsvár, 1996.

Ez év tavaszán értékes erdélyi kiadványt küldött nekem Kelemen Ferenc, a marosvásárhelyi magyar nyelvű rádió riportere. Ez pedig a fenti című kiadvány. Amilyen szerény külsejű ez a kartonfedeles 280 oldalas könyv, olyan gazdag a tartalma, s olyan beszédek a fotói.

A kötet egyik szerkesztője, dr. Pozsonyi Ferenc a következőkkel vezeti be a kiadványt, ismertetvén annak születését: „Kötetünk törzsanyagát azok a dolgozatok alkotják, amelyek Szovátán 1991. február 23-24-én szervezett farsangi hagyományokkal kapcsolatos vándorgyűléstünkön hangzottak el. Az ott felolvasott szövegeket szerzőik továbbcsiszolták, bővítették. A szovátai konferencián szerzett tapasztalatok segítségével több munkatársunkat újabb gyűjtésekre buzdítottunk. Elsősorban olyan falvakban és vidékeken kutattak, ahol eddig kevésbé vizsgálták a népiélet élő farsangi hagyományait vagy az emlékezetben megőrzött formáit és nyomait. –Évkönyvünket Tonk Sándor tanulmánya nyitja, melyben az erdélyi farsangi szokások történeti adatait, fejlődését mutatja be. A szerkesztők kérésére elkészített írása különböző korok és társadalmi rétegek folyamatosan változó farsangi ünnepeit tárja elénk bőséges korabeli szövegismertetés segítségével.” Ezt követi 26 dolgozat erdélyi magyar, román és német szerzők tollából. Mind megérdemelné külön-külön is a bővebb recenziót. Helyszűke miatt az érdeklődés felkeltésére csak cím szerint sorolom fel őket:

Markel, Hanni: Tézis az erdélyi szászok farsangi szokásairól

Seuuleamu, Ion: Az esztendő néprajzából

Barabás László: A farsangi dramatikum játékok és szokások marosvásárhelyi változatai

Pozsonyi Ferenc: Farsangi szokások Háromszéken

András Ignác: Farsangi bikaiütés Csíkkászonban

Kardalus János: Farsangbúcsúztatás Csíkménaságon

Szabó Kálmán: Farsangi mulatságok és farsangtemetés Csíkszicsóbán

Kardalus János: Adalékok a ditrói farsangtemetés ismeretéhez

Balázs Lajos: Farsang-jellegű alakoskodások Csíkszentdomokoson

Barabás László: Farsang a Sóvidéken

Borbély Bartis Éva: Farsangolás Beresztelkén

Szabó Judit: A húshagyókeddi palacsintasütés Körtvélyfáján

Asztalos Enikő: Székelykakasdi farsang

László János: A fonó és a farsangi népszokások Gesesben

Csergő Bálint: A farsang Küküllőkeményfalván

Kun Kriza Ilona: Farsangtemetés Torockón

Keszeg Vilmos: Emlékek az aranyosszéki farsangról

Gazdáné Olosz Ella: Farsangolók sajátos öltözmódja Széken

Bulla Tamás: Magyardécsi farsang

Mitruly Miklós: Farsangi alakoskodó játékok Krasznán

Major Miklós: Farsangi szokások Szilágynagyfaluban

Bokor Irén: Farsangi szokások Szilágypírban

Csobán Andre Attila: „Farsangosok” Érköbölkúton és Érsemlyénben

Dukrét Géza: Farsangi szokások Hegyköztóteleken

Bagosi József: 1947-es farsangi betyáros Berettyószéplakon

Tóth Erika: A farsang emlékei az avari magyar falvakban

A kiadvány jelentősége, hogy ilyen sok gyűjtött tudott megmozgatni és friss anyagokat közöl. 1947-től 1996-ig olyan gazdag anyagot kapunk a farsangi időszak szokásaihoz, hogy nemcsak a néprajztudomány gazdagítására, de a pedagógia és az alkotómunka frissítésére is kevés hasonló kiadványt láthattunk mostanában.

Az utóbbi években gyűjtött anyagokban már a politikai demokratizálódás is nyomon követhető, mert újra éled a falusi közösségekben a népi humor, az ironikus csipkelődés, a vaskosabb kritizáló hang is.

A gazdag fotóillusztrációk is bizonyítják, hogy a farsangi alakoskodók figurái merészebben aktualizálóak, mint korábban. Sem az egyházak, sem az állami szervek nem kifogásolták ezt a hangot, játékot. Sőt, az idegenforgalom propagálta a legszívesebbeket, itt azonban más kifogásolnivaló akadt. Kun Kriza Ilona írja erről a következőket: „A torockói farsangtemetés az 1970-es években idegenforgalmi látványossággá alakult át. Ez a tételtemető farsangi szokás jó alkalmat kínált a Fehér megyei szórványban élő magyar fiataloknak a találkozási; a közös szórakozásra. A hatóságok többször megpróbálkoztak az 1980-as években azzal, hogy az odaindulókat akadályozzák. Aranyosszéki, Fehér megyei, valamint

kolozsvári diákok gyalog is vállalták az utat Torockóig. A hatalom szorításában többleterőt kapott ez a farsangvégi szokás. Az 1989-es fordulat után több száz kilométer távolságról is érkeznek autóval meg buszokkal az érdeklődők, látogatók. Éppen ezért ez a szokás egyebek mellett a szórványban élő magyarság megmutatkozásának egyik lehetséges alkalmává vált, valamint jelentős szerepe volt abban, hogy a zárt közösség identitását meghatározza és megőrizze.”

Hagyományörzés, vidámság, alakoskodás, régi rigmus és ebben az új hang szólal meg a torockói farsangtemetés szövegeiben. Pl. az 1983-as gyűjtés strófaból:

„Húshagyókedd újra itt van már,

A vidám farsang ideje gyorsan lejár,

Összegyűlt újra a nagy menet,

Végighúzzák az utakon a szekeret.

És ti, vénleányok, nem szabad sírnotok,

Majd csak megkönyörül az Isten rajtatok,

Mint a legényeken, kik két héten át

Nem tudták kinyitni a kocsmá ajtaját.

Mert az be volt zárva, meg ki sem volt nyitva,

Anna nélinek biz nem volt semmi bora.

Sem bora, sem pálinkája, semmi nem volt eladója.

Csak az a nagy baj, hogy nem volt lakodalom,

Pedig jó lett volna, vagy jó szép vígalom,

ősi viseletben szép menyasszonyt látni

és enyedi borral vidáman mulatni.

Így nem köszönhetünk sehol új családot,

Néptelenek lesznek a szép ősi lakások.

Gyéren hallatszik ki kisgyermek sírása,

Fiatalok s vének vidám kacagása.

Elhagyják a falut és elmentek innen,

Mert a blokklakásnak párja nincsen.

Ott szántani nem kell, kapálni sem lehet,

S üzletből meg lehet venni a kenyeret.

És vannak még sokan, el akarnak menni.

És szégyelli magát, hogy ő torockói.

De majd megbánja ő, ebben biztos vagyok,

S ha máshol van rangja, azok csak cafrangok.

Olyanok vagyunk, mint egy szegény árva,

Kinek nincs itt földje, se hazája.

És mi mégis akarunk békén itt élni,

És egy szebb jövőben boldogan remélni.

Ne feledjük soha drága őseinket,

Hordjuk büszkeséggel népviseletünket.

Torockói ruha, torockói párta

Ne penészedjem a festett ládában.”

Szólnunk kell az Évkönyv nagyszerű szerkesztéséről, mely Barabás László, Pozsonyi Ferenc és Zakariás Erzsébet kiváló munkája, A múlttól a máig vezető dolgozatok néprajzi értékeik mellett rendkívül olvasmányosak, színesek és jó stílusban fogalmazottak.

Gazdagítja a kiadványt az 1979-től 1996-ig felvett negyvenhat fekete-fehér fotó is, melyeket a következő gyűjtők készítettek: Barabás Zsolt, Bálint Zsigmond, Erdélyi Péter, Haragos Zoltán, Jakab Tibor, Józsa Ferenc, Molnár Zoltán, Páll Antal, Pozsonyi Ferenc, Szabó Judit és Varga László.

A fotók többségének a képszerkesztése is fantáziamozgató. Érdemes lett volna ezeket sokkal jobb minőségű papíron megjelentetni.

Tudjuk, hogy ennek anyagi okai vannak. Örülünk kell, hogy ez az értékes kiadvány a Magyar Művelődési és Közoktatási Minisztérium támogatásával megszülethetett.

Pozsonyi Ferenc: Palacsintasütés, Bereck, 1993.

Sztánó Hédi: Hagyományörző Együttesek Országos Találkozója Bag 1997.

Vannak a néptáncos szakmán belül, akik már „leírták” őket, mondván: a magyarországi hagyományörző együttesek létezése erőlködés, „Don Quijote-i” harc megváltozott világunkban.

Nem is igazán gyakorolják helyi hagyományait, a tradíciók őrzése csupán a színpadi produkciókra korlátozódik, vagy az idegenforgalom része.

Nos, ilyen is van, miért is tagadnánk!

Mégis, aki októberben ott volt Bagon, a kétnapos rendezvényen, egészen másfajta élményekkel távozhatott az országos találkozóról. Azok, akik itt összegyűltek, nem csak a táncokat, dalokat, viseleteket őrzik – mintegy önkéntesen hidat emelve a múlt és a jövő közé –, hanem a kapcsolattartásnak, kommunikációnak is egy nagyon természetes, emberi formáját.

Ha semmi mást nem tudnánk tanulni ezektől az emberektől, csak annyit, hogy figyeljünk egymásra, törődjünk egymással, meghallgassuk a másik embert, már akkor is érdemes lenne odafigyelni rájuk. Ennél sokkal többet láthattunk október 4-én és 5-én. Láthattunk gyerekeket, idős, középkorú, sőt fiatal embereket, akik nemcsak a színpadon, de az ebédszünetben is szívesen énekeltek, táncoltak. A művelődési ház udvarán időnként kialakuló mulatozás jó példája volt annak, hogy az együttesek tagjai a színpadon kívül is a szórakozásnak e hagyományos formáját választják. Nemcsak a beállított, koreográfus vagy együttesvezető által összefűzött sorozatokat ismerik, hanem élő hagyományként mutatkozik náluk a tánc, a zene és az ének.

Jó volt látni, hogy a hagyományörző együttesek „fiatalodnak”. Némelyikük komoly utánpótlással rendelkezik, sőt olyan is van, ahol a 30-40 éves korosztály jelenléte meghatározó. Az is biztató, hogy nemcsak a helyi lelkes pedagógusok vagy koreográfusok irányítják egy-egy csoport munkáját, de a fiatal 25-30 éves táncos-, táncpedagógus-, koreográfusnemdék tagjai is befolyanak a hagyományörző munkába. Ez azért is biztató, mert ez a tudatosabb, táncstudásban is gazdag új táncpedagógus nemzedék, – megfelelően igényes hozzáállással és kellő alázattal – nagyon hosszú időre kitolhatja a hagyományörzésnek ezt a formáját. Nekik lenne érdemes elgondolkozni azon, hogy új koreográfiai – speciálisan erre a hagyományörző közege kitalált, természetesebb, létezőbb, kevésbé szabványos – formákkal próbálkozzanak.

Ez annál is fontosabb, mert kevés olyan „nagy öregje” él ennek a műfajnak, mint Szabadi Miska „bácsi”, akitől még lehet ilyesmit tanulni. A sióagárdiaknak készített Lakodalmas letisztultságával, tömörségével, líraiságával gyönyörűséges példája az egyik lehetséges útnak ebben a közegben. A Sióagárdi Hagyományörző Egyesület nemcsak előadásával, de a felvonultatott viseletekkel is lenyűgözte a közönséget. Ez nem csak őket jellemezte! Örömmel tapasztalhattuk, hogy – néhány kivételtől eltekintve – mindenki nagyon igényesen, a helyi viselet jellegzetességeinek és a tánc mondandójának, a bemutatott szokásnak megfelelően öltözött. Ha ironizálni akarnék, azt mondanám: beérni látszik Borbély Jolán etnográfus zsűrizéseinek gyümölcse és sokkal nagyobb figyelmet szentelnek az együttesek az ilyenfajta

igényességnek is, mint korábban. A bagi találkozóra, aki csak tehet, eljött az együttesek közül. Nemcsak eljöttek, de hozták a megszokott jó színvonalat is. A szereplés sorrendjét alapul véve: a tápiószecsőiek, a sióagárdiak, a bogviszlóiak, sziliek, buzsiakiak, rimóciak, őcsényiek, domaházaiak, elekiek és a kalocsaiak emelkedtek ki a mezőnyből kiérlelt, stílusában egységes produkcióikkal.

Ígéretes csoportnak tűnik a kistarcsai szlovák együttes. A csoportot alkotó 30-40 éves korosztály az, amelyik a leginkább alkalmas arra, hogy a hagyományos táncolási, éneklési módot hűen, letisztultan tovább vigye. Ez a mozgásában és magatartásában érett korosztály alkothatja és újíthatja meg a hagyományörző mozgalmat a 15-20 éves fiatalok „beéréséig”.

Az eleki Turla György Ifjúsági Néptáncgyűttes viszont pont annak ékes példája, hogy a fiatalabb korosztály milyen magas színvonalon sajátította el a hazánkban élő románosság hagyományos táncait. Nemcsak tánctechnikájuk, de magatartásuk, táncuk íze, stílusossága, a különböző korosztályok együtt táncolása, vetélkedése a táncban is kiemelkedő produkciója volt a találkozóknak. Ugyanilyen kiemelkedő és szép pillanatokkal tette emlékeztetésé a bagi Muharay Elemér Népi Együttes és a Domaházi Hagyományörző Együttes műsora a két napot. Mindkét csoport tagjai, koreográfiai és zenekari nagy odaadással és biztos tudással jelentették meg közösségeik hagyományait. Látszott az együttesvezetők tudatos és lelkiismeretes munkája, igényességük és a táncosok zenekarral való összezokottsága. A domaházi citerazenekar egészen kiváló! Olyan táncaláló, tisztán megszólaló, telített zenei hangzást produkált, amelyet ritkán hallunk citerásoktól. És ha már a kiválóság emlegetésénél tartok, nem hagyhatom ki azt a két nagyszerű együttest – a Rimóci Hagyományörző Együttest és a Kalocsai Hagyományörző Néptánc Egyesületet –, melyeknél a tradíció éltetésének folytonossága példaszzerű. És nem hagyhatom ki a két csodálatos táncos egyéniséget sem. Vince Ferencet és Vén Ferencet. Éltesse az Isten őket még sokáig erőben, egészségben és ezúton is köszönöm nekik, hogy legnagyobb örömünkre még táncolnak!

Köszönet és elismerés illeti Bagot, hogy a mai szűkös anyagi körülmények között is ilyen zökkenőmentesen és színvonalasan, az önkormányzat, az iskola, az óvoda és a művelődési ház összefogásával újra megrendezte a találkozót. Nagy szolgálatot tett ezzel a magyar népi kultúrának.

És nem taktikai okokból, nem is a „reklám helye”-ként kötelességemnek érzem felsorolni mindazokat – a Nemzeti Kulturális Alapot, a Magyar Művelődési Intézetet, a Muharay Elemér Népművészeti Szövetséget, a Pest Megyei OTP-t, az Aszódi Honvédséget –, akik fontosnak érezték támogatni ezt a kétnapos, színvonalas és jó hangulatú rendezvényt. Isten tartsa meg a jövőben is ezt a jó szokásukat!

Remélem, a legközelebbi Országos Hagyományörző Találkozón sokkal több amatőr- és hivatásos-együttesi vezető és táncos lesz jelen. Üzenem nekik, hogy még mindig van mit tanulni a hagyományörző csoportoktól!

Berán István: Táncháztalálkozó nemzeti ünnepünkön

A XVII. Országos Táncháztalálkozó és Kirakodóvásár megrendezésére 1998. március 14-15-érc kaptuk meg a Budapest Sportcsarnokot.

A Budapesti Fesztiválközpont Kht. kérésünkre már 1997. áprilisában lefoglalta 1998. márciusának utolsó hétvégéjét. Júniusban azonban a Budapest Sportcsarnok – a március harmadik és negyedik hétvégéjét betöltő jégkorong-világbajnokság miatt – már csak a Fesztivál nyitó hétvégéjét tudta számunkra felajánlani. Ezt a lehetőséget a Táncháztalálkozó Egyesület ügyvezetősége elfogadta.

Annak érdekében, hogy rendezvényünk ismét kétnapos lehessen, kompromisszumos megoldásként a Honvéd Táncszínház „Keleti táncvihar” című produkciója – a március 13-i önálló bemutatót követően – a Táncháztalálkozó első napján is előadásra kerül. Szombat este ugyan nem tervezhetünk saját műsorrészt, de mégsem kell mindent vasárnapra bezsúfolnunk.

Így az Aprók Bálját, az Ínyenc Táncháztalálkozót és az Éjszakai Mulatságot szombaton ismét megtarthatjuk, valamint a Népművészeti Kirakodóvásár is kétnapos lehet. Vasárnapra a szokásos küzdőtéri táncoktatást, az aprók táncát (edzőterem d.e.), a népzenei koncerteket (kamaraterem, edzőterem d.u.), a folk-kocsmát, a hagyományörzők gálaműsorát és 1848-as megemlékezést, majd zárásként az össznépi

mulatságot tervezzük.

Szokásos közreműködőink egy része otthoni kötelezettségei miatt ezúttal sajnos nem fog tudni eljönni a Táncháztalálkozóra, hiszen országszerte és határainkon túl is megemlékezések lesznek. Feladatunk nem lehet más, mint hogy a Táncháztalálkozó jellegét és színvonalát megőrizzük, s egyben a magunk sajátos eszközeivel méltóképpen megünnepeljük a 48-as forradalom 150. évfordulóját.

Várjuk tehát a táncitanítók és zenekarok jelentkezését a szombati Ínyenc táncházra, a vasárnapi Aprók táncára és a küzdőtéri táncoktatásra, a zenekarok jelentkezését a szombati Éjszakai mulatságra és a vasárnapi Össznépi mulatságra, valamint szolistasák, zeneiskolák és zenekarok részvételi szándékát a népzenei koncertekre.

Az Aprók Báljára „Gyermekhangon 48-ról” címmel Foltin Jolán készíti erre az alkalomra táncművet. A vasárnapi Hagyományörző Gálára és az ünnepi megemlékezésre szívesen fogadjuk a javaslatokat és ötleteket.

Újdonságként a Táncháztalálkozó látogatói 50%-os MÁV utazási kedvezményt vehetnek igénybe. További jó hír: reményeink szerint az online lehetőséggel rendelkező érdeklődők a Microsoft Hungary jóvoltából élő internetes közvetítéssel követhetik a Táncháztalálkozó eseményeit.

Szigetvári József: CIOFF

Köszöntöm az olvasókat abból az alkalomból, hogy új rovattal, a reményeink szerint ezentúl rendszeresen jelentkező CIOFF Hírek-kel bővült a Folkmagazin.

Szerte a világban számtalan helyen szerveznek rendeznek rendszeresen népművészeti fesztiválokat, így szinte természetes, hogy az e témában érintettek létrehozták saját világszövetségüket, a CIOFF szervezetét.

(C.I.O.F.F.= le Conseil International des Organisations de Festivals de Folklore, Nemzetközi Folklorfesztivált Szervezők Szövetsége. A szervezet bemutatása a Folkmagazin 1994/2. számában már megtörtént)

Mint minden országban, így Magyarországon is a népművészet utazó nagykövei a néptánc és népzenei együttesek.

Mivel a CIOFF elsősorban fesztiválokkal foglalkozik, így működése természetesen érinti a hazai együttesek munkáját, nemzetközi vendégszerepléseit is. Ezért tartjuk fontosnak, hogy e témában naprakész információkkal rendelkezzenek együtteseink és mindazok, akik érdeklődnek a hazai táncosok, zenészek külföldi szereplései, sikerei, valamint a kiutazásokkal járó szervezési tudnivalók iránt.

Ennek érdekében született meg ez a rovat, amelyről reméljük betölti hivatását: informál a legfontosabb CIOFF tudnivalókról, a legérdekesebb fesztiválokról, hírekről, újdonságokról, illetve tájékoztat együtteseink külföldi sikereiről, élményeiről, kalandjairól.

Várjuk továbbá az együttesek kiutazással kapcsolatos kérdéseit, amelyekre vagy személyesen – vagy amennyiben közérdekű – a Folkmagazin hasábjain válaszolunk. (levél cím: CIOFF Turné Iroda Szigetvári József 2440 Százhalombatta Május 1. tér 5)

Turné Iroda

A bevezetőben többször említésre került a Turné Iroda elnevezés. Nézzük, mit takar ez a név, amelyről reméljük, hogy az érintettek számára már ismerősen cseng. A néptáncos berkekben járatosak a különböző fórumokon, közgyűléseken sokszor hallhattak azokról a problémákról, amelyek az utóbbi években egyre gyakrabban merültek fel a szakma nemzetközi kapcsolataiban. A Martin György Néptáncszövetség 1996. évi közgyűlésén külön napirendi pontban foglalkoztak a jelenlévők e kérdéskörrel. Ezen a közgyűlésen született meg az elhatározás, hogy az illetékes szakmai fórumok (Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület, Muharay Elemér Népművészeti Szövetség, Martin György Néptáncszövetség) együttműködve dolgozzák ki a hazai együttesek nemzetközi kapcsolatait szabályozó a működést javító új rendszert.

Az amatőr néptáncgyüttesek kiutazását érintő gyakorlati feladatok elvégzésére az előkészítésben résztvevők létre hozták a Turné Irodát, amelynek vezetésével Szigetvári Józsefet, a százhalombattai Forrás Néptáncgyüttes vezetőjét bízták meg.

A Turné Iroda feladatai:

A Nemzeti Prospektus előkészítése, elkészíttetése. (A Nemzeti Prospektust a további részben külön is bemutatom.)

Kísérje figyelemmel a nemzetközi fesztiválok elvárásait, e témakörben legyen naprakész és ennek megfelelően tájékoztassa és készítse fel a csoportokat a kiutazásra.

Nyújtson segítséget a turnék előkészítéséhez, lebonyolításához, a turnék megszervezésekor felmerülő gyakorlati problémák megoldásához.

Alakítson ki újabb kapcsolatokat, amelyeken keresztül a magyar együttesek kiutazási lehetőségei bővülnek. A tettek mezejére

lépve a Turné Iroda szerkesztésében megszületett az „Útmutató néptáncgyüttesek részére nemzetközi vendégszereplések előkészítéséhez, szervezéséhez, lebonyolításához” című kiadvány. A kiadvány praktikus tanácsok gyűjteménye, amelyet a meghívólevél megérkezésétől az együttes hazaérkezéséig használhatják mindazok, akik társulatukkal külföldre készülnek. (Az Útmutatót minden érdeklődő részére szívesen megküldjük, igényelni a Turné Iroda címén, telefonszámán lehet)

Nemzeti Prospektus

A Nemzeti Prospektus nem más, mint egy ajánlófüzet, amelyben a szakmai szervezetek, szövetségek garanciát vállalva ajánlják az arra érdemes együtteseket nemzetközi fesztiválok szervezői, igazgatói, nemzeti képviselői figyelmébe.

A prospektusba jelentkezés útján lehet bekerülni. A szakmai szervezetek az együttesek művészi színvonalát figyelembe véve három kategóriában ajánlják a csoportokat a szervezők részére.

Ebben az évben több mint ötven együttes jelentkezett a Nemzeti prospektusba, amelyek Kiemelten ajánlott néptáncgyüttes, Ajánlott néptáncgyüttes, valamint Kiemelten ajánlott és Ajánlott hagyományörző együttes kategóriákban kerültek bemutatásra.

Mivel a prospektus évenként kerül kiadásra, ezért a már benne lévő csoportok teljesítményük alapján átsorolást is kaphatnak, illetve olyan csoportok is bekerülhetnek, amelyek ebben az évben még nem jelentkeztek, azaz követni igyekeznek az együttesek életében bekövetkező szervezeti, szakmai változásokat.

Kiemelten javasolt táncgyüttesek

Táncstudás, műsorszerkesztés, folklorisztikai hitelesség, koreográfiai megformálás, színpadi megjelenés, ének-zenei előadás, előadói színvonal tekintetében a legmagasabb szintet képviselik. Repertoárjuk valamennyi magyar illetve Kárpát-medencei tájegység táncait tartalmazzák.

Műsoridejük: a rövid fesztiválprogramtól kezdve a hosszabb – akár önálló est bemutatásáig terjedően a meghívó fél kívánságának megfelelően. Az együttesek utazólétszáma 35- 40 fő, amelyben 12-15 pár táncos, 4-5 zenész, énekes szólista, szakmai vezetők vesznek részt.

A kiemelt együttesek rendszeres résztvevői a magyar bemutató és versenyfesztiváloknak, ahol rendszerint díjakat is kapnak. Szakmai munkáik hosszú évek óta kiegyensúlyozottak és azonosan magas színvonalat képviselnek.

Az együtteseket egyaránt ajánljuk kiemelt nemzetközi fesztiválokra, önálló koncertkörutakra, bemutatókra. A csoportok elsősorban az autentikus folklórt képviselik, de repertoárjuk sokszínűsége folytán tematikus (stilizált) műsorszámok is találhatóak néhányuk műsorában. Mindegyikük jó színvonalú, külön is meghívható gyermek- és ifjúsági együttesekkel rendelkezik.

Alba Regia Táncgyüttes – Székesfehérvár

Balassi Táncgyüttes – Békéscsaba

Bartina Néptáncgyüttes – Szekszárd

Bihari Táncgyüttes – Budapest

Forrás Néptáncgyüttes – Százhalombatta

Jászság Népi Együttes – Jászberény

Nógrád Táncgyüttes – Salgótarján

Nyírség Táncgyüttes – Nyíregyháza

Tanac Táncgyüttes – Pécs (horvát nemzetiségű együttes, a szomszédos országok táncait is táncolják, néptánc alapú modern táncfeldolgozások is szerepelnek műsorukban.)

Tessedik Táncgyüttes – Szarvas

Tisza Táncgyüttes – Szolnok

Válaszút Táncgyüttes – Budapest

Műsorukon tematikus táncok is szerepelnek :Vasas Táncgyüttes

– Dunaújváros Helyi fesztiválokra, cserekapcsolatokra ajánljuk. Repertoárjuk több magyar tájegység táncát tartalmazza, stílushű viseletben. Szakmai felkészültségüket a hazai fesztiválokra való rendszeres szereplésük is bizonyítja. Műsoridejük: rövid fesztiválprogramtól a kb. 1 órás önálló műsorig, a meghívó fél kívánságának megfelelően. Előadásmódjuk hiteles, elsősorban az autentikus folklórt képviselik. Utazólétszámuk: 30-35 fő, amelyben 10-12 pár táncos, általában 4 zenész, szakmai vezetők, küldöttek vesznek részt.

A csoportok képviselik valamennyi magyar tájegységet, és a magyar táncgyűttesek sokszínűségét, hiszen található közöttük ifjúsági korosztályt képviselő, nemzetiségi, vagy akár stilizált stílusú táncgyűttes is. (Ezeket külön jelezzük).

Alföld Művészeti Egyesület – Csongrád
Bartók Táncgyűttes – Budapest
Bem Folklór Egyesület – Budapest
Göröm Néptánc Gyűttes – Kalocsa – Kamara Táncgyűttes
Halas Táncgyűttes – Kiskunhalas
Hegyalja Táncgyűttes – Sátoraljaújhely
Kalocsai Bokréta Táncgyűttes – Kalocsa

Ifjúsági korosztályú együttesek, saját készítésű viseletben
Kincső Gyűttes – Budapest
Kis-Balaton Táncgyűttes – Balatonszentgyörgy
Kőrös Táncgyűttes – Gyula
Mecsek táncgyűttes – Pécs
Muzsla Táncgyűttes – Pásztó
Tápiómente Táncgyűttes – Nagykáta

Elsősorban stilizált műsorszámokkal rendelkeznek
Vidróczki Gyűttes – Gyöngyös

Zalai Táncgyűttes – Zalaegerszeg
Hajdú Táncgyűttes – Debrecen
Turla György Ifjúsági Gyűttes – Elek (román nemzetiségi csoport)

Hagyományőrző Gyűttesek
Autentikus, tradicionális együttesek, melyek saját településük tánc- és népszokás hagyományait állítják színpadra. Színpadi kellékeik a paraszti életmód hiteles rekvizitumai; viseletük eredeti.

Életkoruk vegyes – a fiatal és idős korosztály egyaránt képviselteti magát az együttesekben. Utazó létszámuk: 40-45 fő.

Kiemelten javasoljuk:

Kalocsai Hagyományőrző Gyűttes - Kalocsa
Népi Gyűttes – Zengővárkony
Népi Gyűttes – Bag
Népi Gyűttes – Sióagárd
Román Nemzetiségi Táncgyűttes – Elek
Hagyományőrző Gyűttes – Bogyiszló
Gyöngyös Bokréta Hagyományőrző Gyűttes – Decs
Piros Rózsa Táncgyűttes – Kalocsa

Kiseb fesztiválokra, cserékre javasoljuk:

Népi Gyűttes – Aparhant
Népi Gyűttes – Domaháza
Népi Gyűttes – Tolna
Népi Gyűttes – Tápiószecső
Népi Gyűttes – Hosszúhetény
Népi Gyűttes – Kapuvár
Népi Gyűttes – Izmény
Német Nemzetiségi Táncgyűttes – Vecsés
Veresegyházi Népi Gyűttes – Veresegyház

Tóth László

fotográfus, (06-25) 490-583 - 2451Ercsi; Panoráma u. 17.

15 éve dolgozom hivatásszerűen. A fotográfia minden területén megfordultam. Esküvő- portré - műszaki fotó - képeslap - lemezbontó - riport - szociofotó. Táncfotóval 5 éve foglalkozom rendszeresen, a százhalombattai Forrás Néptáncgyűttes megbízásából. Jazzbalett - és standard táncfotóval kapcsolatosan budapesti megbízóim vannak. Előzetes megbeszéléssel szívesen dolgozom bárkinek vidéken is. Fellépések, műsorok fotózását, kiadványok készítését is vállalom referencia albumom alapján.

Tóth László felvétele

A Magyar Rádió Rt.

I. Népzenei Versenye

A Magyar Rádió Rt. Bartók Adófőszerkesztőség Népzenei Szerkesztősége népzenei versenyt hirdet énekes és hangszeres kategóriában, 15-25 éves korú fiatalok számára. A többfordulós versenyre 1998. január és május között kerül sor.

1. A verseny szakmai feltételei

A versenyen az öt népzenei dialektusterület – Alföld, Felföld, Dunántúl, Erdély, Moldva valamelyikéről származó magyar énekes ill., hangszeres dallamokat kell bemutatni. Az 1848-as szabadságharc 150. évfordulója alkalmából az énekes kategóriában kötelező anyagként 48-as dalt is kell énekelni.

II. Jelentkezés módja

A selejtezőre a versenyprogramot kazettán kell beküldeni a Népzenei Szerkesztőség címére (Bp. 1800 Bródy S. u. 5-7.) 1998. január 15-ig.

A beküldött anyagokat szakmai zsüri bírálja és kijelöli az elődöntőbe bejutó versenyzőket. A versenybizottság írásban értesít minden résztvevőt a zsüri döntéséről.

A beküldött kazettákat nem küldi vissza.

A verseny többfordulós, a selejtezőt áprilisban elődöntő(k), májusban döntő követi. Az áprilisi elődöntőn a zsüri által kiválasztott anyagot, a májusi döntőn új versenyprogramot kell mikrofon előtt bemutatni. Az elődöntőt és

a döntőt a Magyar Rádió Rt. közvetíti.

A kazettán beküldött versenyprogramhoz mellékelni kell: rövid szakmai bemutatkozást; a kazetta részletes műsorát és annak időtartamát; a dalkészletből további legalább 15 népdal ill. hangszeres dallam kezdősortát ill. címét.

A kazettaborítón kérjük feltüntetni a nevét, a levélcímét és a választott kategóriát. Minden résztvevő saját költségén vesz részt a versenyen. Nevezési díj nincs.

A versenybizottság a döntőbe jutottak részére kollégiumi szállást biztosít.

III. A verseny kategóriái

1./ Énekszó – legfeljebb 2 fős kísérettel

Versenyananyag: max. 10 perc; kötelező anyag: két – lehetőleg kevésbé ismert – 48-as dal; szabadon választott: a magyar nyelvterület valamely tájegységről származó népdalcsoport, vagy ballada.

2./ Énekes csoport (max.10 fő) – legfeljebb 2 fős kísérettel.

Versenyananyag: max. 10 perc; kötelező anyag: két – lehetőleg kevésbé ismert – 48-as dal; szabadon választott: a magyar nyelvterület valamely tájegységről származó népdalcsoport.

3./ Hangszeres kategória – hangszeres szóló (furulyafélék, duda, citera, tekerőlant, hegedű)

– hangszerpárosok (pl. két furulya, klarinét és tekerőlant, hegedű és ütőgardon)

Versenyananyag: max. 10 perc; kötelező anyag: az adott hangszer(ek)nek a magyar nyelvterület valamely tájegységére jellemző dallamai

IV. Díjak (mindhárom kategóriában)

I. díj: 180.000,- Ft, II. díj: 100.000,- Ft, III. díj: 80.000,- Ft, valamint a támogatók által felajánlott különdíj.

(A MR Rt. fenntartja a jogot arra, hogy szervezési vagy szakmai okból a verseny kiírásán módosítson. Ez esetben minden érintettet tájékoztat a versenybizottság.)

Alternatív népzenei műsorok

hallhatók Budapest körzetében az FM 98-as MHz - en. Hétfőn este 22.00-23.00 óráig a Tilos Rádióban Éri Péter vezetésével.

Vasárnap este 20.00-21.00 óráig a FIKSZ Rádióban Bartha Ágoston és Szánthó Zoltán vezetésével.

Berán István: Öröm az örömben

Természetesen nagyon örültünk, hogy a Magyar Rádió népzenei versenyt hirdetett, sőt az a megtiszteltetés ért bennünket, hogy a Táncház Egyesületet az egyik támogatónak is fölkérték.

A nekünk szóló levélből – egy kis csúsztatással – a részletes jelentkezési feltételek kimaradtak. Így aztán kezdeti lelkesedésünk alaposan lelohadt, amikor az időközben már terjesztett – s most a folkMAGazin-ban a támogatók felsorolása nélkül közzétett – felhívással megismerkedhettünk. Ebből ugyanis az derül ki, hogy legfeljebb két fős „zenekar” vehet részt a versenyen és nemzetiségi anyaggal sem lehet indulni. Ráadásul, kezdeti pozitív reakciónkkal visszaélve, a Táncház Egyesületet is szerepeltetik a támogatók között.

Naiv módon komolyan vettük a felhívás záróformuláját, miszerint „a MR Rt. fenntartja a jogot arra, hogy szervezési vagy szakmai okból a verseny kiírásán módosítson”. Először Dévai Jánostól, a Népzenei Rovat vezetőjétől kértük, hogy a zenekarokat és a hazai kisebbségeket ne rekesszék ki, majd írásban fordultunk ugyanezzel dr. Alföldy Boruss Istvánhoz, a Bartók Rádió adófőszerkesztőjéhez. Idézet levélünkéből:

„...Javasoljuk, hogy a hangszeres csoportok létszáma lehessen 45 fő, vagyis népzenei együttesek is elindulhassanak a versenyen. Megítélésünk szerint ugyanis csak szólisták és hangszerkettősök nem reprezentálják kellőképpen a népzenei mozgalom – a népzeneoktatás, a táncház és a színpadi előadóművészet – két és fél évtizedes eredményeit és ma érvényes tendenciáit. Nem érthetünk egyet azzal sem, hogy a hazai kisebbségek kirekesztődjenek. Egyfelől ez felesleges támadási felület, másfelől – amint ezt Te is éppen úgy tudod – igen szép anyagok lennének várhatóak ebből a körből, amely mindig is részét képezte mozgalmunknak. Úgy gondoljuk, hogy a teljes palettát érdemes a nagyközönség elé tárni, különösen akkor, ha az elnevezés a Magyar Rádió Első Népzenei Versenye. Szerencsésebb volna „népzene” összefoglaló címen annak nem csak egy – bár természetesen értékes, de önmagában vékonyka – szeletét bemutatni, hiszen ezzel félretájékoztatnánk a közvéleményt. Ugyanakkor az is meggyőződésünk, hogy ily módon érdekesebb műsorok is készülhetnek majd. Azt javasoljuk, hogy éljete a változtatás jogával, s alakítsátok át a verseny koncepcióját, amelyet így teljes szívünkkel és minden lehetséges módon támogatnánk.”

Kérésünket teljes mértékben elutasították. Nemzetiségi anyagot azért nem fogadnak, mert a verseny az 1848-as megemlékezésekhez kapcsolódik. Szerintük „a nemzetiségi dalkészlet nem rendelkezvén ilyen dalokkal, a verseny megoldhatatlan feladatot jelentett volna a kisebbségek köréből várható jelentkezők számára”. A zenekarokkal kapcsolatban ugyan elismerik, hogy „a szóló ill. csoportos ének, valamint a hangszeres szóló, hangszerkettős játék nem reprezentálja teljes egészében a magyarországi népzenei mozgalmat”. Véleményük szerint „reprezentálja viszont a magyar zenei hagyományt, melynek túlnyomó részét képezte mindig is”. A gondolatmenet a következő csavarintással folytatódik: „A népzenei együttesek a hazai népzenei mozgalomnak olyan terebélyes ágát adják, olyan széles vonulatát képezik, hogy részükre külön versenyt tervezünk hirdetni, várhatóan 2 évre e verseny után, 2000-ben, természetesen akkor majd elvárjuk a nemzetiségi együtteseket is.”

Megítélésünk szerint ez az álláspont logikátlan, idejét múlt, egyszóval szakszerűtlen. Egyrészt – szakemberek egyöntetű véleménye szerint – a hazai nemzetiségek igenis rendelkeznek 48-as dalanyaggal! Másrészt hogyan lehetséges a magyarországi népzenei mozgalmat és a magyar zenei hagyományt egymást kizáró fogalmakként kezelni?!

Nem bíztatunk ugyan bojkottra, de meggyőződésünk, hogy a Magyar Rádió a verseny ilyen megrendezésével egy jó lehetőséget, a népzene teljes értékű bemutatását szalasztja el. Sovány vigasz, hogy majdani nemzetiségi, illetve zenekari versenyre tettek ígéretet. Kíváncsian várjuk.

Tiszakécskén 1984 óta minden nyáron – a Móricz Zsigmond Gimnázium diákkotthonában – nemzetközi citeratábort szerveznek. Urbán Zoltán a Tisza 83 Citerazenekar vezetője 1994-ben vette át a tábor irányítását Pribojszki Mátyástól.

– Változott-e a tábor koncepciója az Ön vezetése alatt?

– Valaha unszimpatiának „örvendtünk”, rengeteg rossz dolgot mondtak rólunk. Az együttesek, akik táborunkban tanultak, majd innen kikerülve előadásokat tartottak, nagy intrikákat kaptak. Azzal a szándékkal vettem át a tábor vezetését, hogy változtatok az addig történeteken. Nem értettem egyet az előző évek szakmai vonalával. Arra gondoltam, hogy ha citeratábor, akkor a citerának, mint népi hangszernek kell előtérbe kerülnie. Fő célunk, hogy mindenáron népzenevel foglalkozzunk. Úgy érzem, kellő időben és kellőképpen tudtam váltani a régi többszólamúságról a népzeneire. Természetesen most is vannak többszólamú dalok, hiszen a vonós zenekarok vagy a tamburazenekarok többszólamú akkordizálással szólalnak meg, de ügyelünk, hogy helyesen, a népi akkordozásmenettel szólaljanak meg, ne lehessen benne zeneileg hibát találni és intrikákat mondani róla.

Örömmel mondom el, hogy 1996 óta Birinyi József segíti munkánkat. Tavaly előadásokat tartott a hallgatónak, az idén pedig ő volt a tábor szakmai referense.

– Mit lehet még tanulni a tiszakécskei táborban a citerázáson kívül?

– Az idén először a tábor életében néptáncoktatás is volt és remélem, ennek az elkövetkező években tradíciója lesz. A szabadidős foglalkozások keretében a résztvevők megismerkedhettek a bőrzés, gyöngyfűzés, nemezelés fortélyaival és az egyszerűbb népi hangszerek készítésével. Esténként pedig a táncházban a Békés banda muzsikájára rophatták a táncot az Alföld Néptáncegyüttes és a Tisza Táncegyüttes tagjaival. 1998-ban tervezzük a citerán kívül más népi hangszerek oktatását is.

– Kik tanítanak a táborban?

– A Tisza 83 Citerazenekar tagjainak nagy szerepe van a tábor működtetésében, hiszen akik ellátogatnak hozzánk, a Tisza 83 Citerazenekart követendő példának tartják.

Az oktatók, akik az előadásokat tartják, már tekintélyt vívtak ki maguknak a saját területükön – például Birinyi József, Kovács Ildikó, Miskolci Erzsébet, Mélykutiné Németh Kornélia, Bati István, Prigyi Pál vagy a Csider házaspár.

– A tábor önköltséges, vagy kapnak valahonnan támogatást is?

– 1997 nyarán alakult meg a Tisza Folk Alapítvány, amelyet tiszakécskei vállalkozók hoztak létre. Célja a hazánkban és határainkon kívül élő magyar és más nemzetiségű, a magyar népi kultúrában amatőr módon tevékenykedő emberek számára a magyar népi kultúra – zene, ének, tánc, kézművesség – oktatása, magasabb szintű művelésének biztosítása. A tradíció fenntartása és ápolása, valamint a rászoruló szegényebb réteg szociális támogatása a továbbfejlesztésük érdekében. Az amatőr együttesek fellépési lehetőségeinek biztosítása, bővítése, regionális találkozók szervezése. A kiemelkedő tudásszintű emberek részére tanfolyamok szervezése, valamint minden nyáron táborozás biztosítása két turnusban.

Az alapítvány kuratóriuma szeretné a táborozási költségek bizonyos százalékát felvállalni, és minél több támogatást biztosítani a táborba érkezőknek, hiszen sok nyugdíjas és gyermek vesz részt az oktatásban.

A táborozást már megvalósítottuk, de szeretnénk továbbképzéseket, találkozókat szervezni azokon a helyeken, ahol az együttesek kevés fellépési lehetőséghez jutnak, vagy olyan térségekben, ahol ritkán rendeznek népzenei összejöveteleket. A cél, hogy összefogjunk egy olyan tömör réteget, aki a népzeneért, a népi kultúráért szorgoskodik, és úgy érzi, hogy hozzátartozik, és az élete bizonyos részét tölti be.

– Mennyi ideig tart a citeratábor?

– A tábor szombattól szombatig tart. Szép szokás, hogy az utolsó estén gálaműsort rendezünk, amelyen a tábor apraja-nagyja részt vesz. 1996-tól már nemcsak énekelünk és zenélünk a színpadon, hanem népszokásokat is bemutatunk. Tavaly egy lakodalmas jelenetet, az idén pedig a szüretet dolgoztuk fel színpadra.

A tiszakécskei citeratábor szervezőinek gratulálunk, és munkájukhoz a jövőben jó egészséget kívánunk.

1996 októberében a Vicei Római Katolikus Plébánia és a Hargita Állami Székely Népi Együttes szervezésében sor került az első Vicei Fesztivál, Mezőségi Népi Tánc- és Énektalálkozóra. A fesztivál sikerét mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy idén október 11-én megrendezték a második Vicei Fesztivált, amely még nagyobb és gazdagabb élményekkel zárult, mint az első.

A fesztivál létrejöttéről András Mihállyal, a Hargita Állami Székely Népi Együttes igazgatójával beszélgettem:

– Az 1996-ban megrendezett Ezerszáz Székely Leány Találkozóra többek között meghívtuk a viceieket is, akik örömmel fogadták a meghívásunkat. Lőrinczi Károly, vicei plébános felkért bennünket, hogy segítsünk megszervezni egy fesztivált. Elvállaltuk a vicei fesztivál szervezését azzal a feltétellel, hogy a vezetést mielőbb átvegyék a helyiek.

Úgy a tavaly, mint az idén a fesztivált egy mezőségi turnéval kötöttük egybe, idén a Hargita együttes Besztercén, Bethlenben, Magyarborzason, Vicedben és Magyardecseben vendégszerepelt igen nagy sikerrel. A szórványban élők közül nemcsak a magyar, hanem a román anyanyelvűek is eljöttek megnézni az előadásainkat. A fesztivál meghívott csoportjai között minden kategória megtalálható volt Magyardecstől – amely egy szintizta magyar nyelvű falu – Óradnáig, ahol az emberek románul beszélnek és magyarnak vallják magukat.

A vicei fesztiválnak nem az a célja, hogy elkápráztassa a közönséget a színpadon, hanem legfontosabb hivatása felrúzni azokat a falvakat, melyek a népzene és néptánc szempontjából egyelőre, de reméljük már nem sokáig fehér foltként vannak jelen. Ez a fesztivál az egyház kérésére jött létre, református és katolikus lelkipásztorok segítik a népi kultúra újraélesztését, ápolását, megmentését. Segítségünkre voltak az RMDSZ képviselői, a tanügyben dolgozók, a falu előljárói, magyar politikai szervezetek képviselői is.

Az első fesztivál alkalmával nagyon sok giccs került a színpadra, az ideik már ebből a szempontból értékesebb volt. Az előadások minőségén kell javítani, az értéktelent kell értékesre kicserélni. Ennek nyilvánvaló, hogy csak évek múlva lesz látványos sikere, és éppen ezért van szükség a gyakoribb találkozásra, hogy ennek érdekében is tenni tudjunk fesztiváltól, fesztiválig.

Turnéink alkalmával igyekszünk olyan mezőségi falvakat meglátogatni, amelyeket egyébként elhanyagolnak a hivatásos együttesek. Hisszük azt, hogy meg-meg tudunk kapaszkodni a gyökerekben és fel tudjuk rázni, újra tudjuk éleszteni az értékeket, hogy a fiatalok hasznukat és örömeiket leljék benne.

A Vicei Fesztivál programja igen gazdag volt. A vendégegyüttesek gyalog vonultak fel a falu központjába, bemutatva mindenki a saját viseletét. Ezt követően ökumenikus istentiszteletre került sor és az egyházi kórusok műsoraira. Majd a meghívott együttesek léptek színpadra: Vice, Magyardecse, Árpástó, Apanagyfalu, Szék, Várkudu, Magyarborzas, Zselyk, Dés, Szentmálé, Óradna, Tacs, Almásmalom, Búza, Cegőtelke, Beszterce, Ördöngösfűzes, Palatka, Hargita Állami Székely Népi Együttes.

Műsorvezető volt Fodor Csaba, a Hargita Állami Székely Népi Együttes táncmestere, a fesztivál főszervezői a Hargita együttes művészeti vezetője, Kozák Albert és Lőrinczi Károly, Vice plébánosa. A szervezés további gondjait felvállalták: András Mihály, a Hargita Állami Székely Népi Együttes igazgatója, Füleki Zoltán, a Hargita együttes aligazgatója, Guther M. Ilona újságíró és Czira Márton táncoktató.

A meghívott csoportok műsorai után baráti találkozóra került sor a csoportvezetőkkel, ahol a fesztivál jövőjéről, a hagyományok ápolásáról, fennmaradásáról, újratemetéséről esett szó. Majd ezt követően mindenki kedvére mulathatott az éjfélig tartó táncházban, akinek még ez sem volt elég, az a másnap reggelig tartó bálban rophatta a táncot.

A fesztivál műsorának a teljes hanganyagát a Hargita Állami Székely Népi Együttes által működő hangstúdió rögzítette.

A fesztivál rendezői voltak: Vicei Római Katolikus Plébánia, Hargita Állami Székely Népi Együttes, Besztercei EMKE, Czira Márton táncoktató; Heltai Gáspár Könyvtári Alapítvány.

A rendezvényt támogatták: Román Kormány Kulturális Minisztérium, Magyar Kulturális Alapítvány – Magyarország, Horvát Vilmos – Belgium, Besztercei RMDSZ, Beszterce Művelődési Alapítvány, Vice lakói.

A Vicei Fesztivál, Mezőségi Népi Tánc- és Énektalálkozó lehetőséget teremt a hagyományokhoz való visszatérésre, ezek ápolására, ugyanakkor arra is, hogy ne csak tudjunk egymásról, de ismerjük is egymást.

Záhonyi András: A Vadrózsa termése - Tudósítás a diósjenői edzőtáborból
„Kívánom, hogy még sokáig virágozzék a Vadrózsa! Aztán legyen rengeteg termése – sok-sok hecsepecs (azaz hecseдли, vagyis csipkebogó).”

Ezek voltak László Csaba búcsúszavai a Vadrózsa együttes nyári edzőtáborában, Diósjenőn, miután a táncosok megköszönték a Küküllő-menti táncok tanítása közben mutatott kitartását és türelmét.

Csaba persze nemcsak beszédével csempészett erdélyi ízt a nagyrészt fővárosi és Budapest-környéki táncosok tanításába, hanem táncával is.

Magyarórád, Magyarszentbenedek, Lőrincréve és más Küküllő-menti falvak táncanyagát felhasználva oktatta a stílust az első két napon, majd készített koreográfiát az együttes számára.

– Vajon miért hívtak az együttes vezetői, Bodó-Bán János (”Fiú”) és Enikő 600 km távolságból, Székelykeresztúrról oktatót az edzőtáborba?

Az együttes eddig is kitűnt nemzetköziséggel: vezetői Erdélyben születtek és a sepsiszentgyörgyi Háromszék együttesben táncoltak, mielőtt Magyarországra kerültek. Nyári programjuk során pedig Siófokon a bécsi Fábata táncosai segítettek őket, akik a műsorszámokat videofelvételről tanulták be. A diósjenői edzőtáborba is eljött egy Svájcban és egy Ausztriában élő lány, no meg látogatóba Anti Ausztráliából.

Csaba a sóvidéki és a kalotaszéki néptáncok tanításán túl többször tanított Küküllő-menti anyagot, 1993-ban pedig a Pipacsok néptáncgyűjtéssel bemutatott egy táncszínházi produkciót „Katonák” címmel, melynek első tétele a verbuválás, az enyedi huszárezred toborzását mutatja be egy Küküllő-menti faluban.

Az együttes új műsorában egy Küküllő-menti multság eseményeit fogja bemutatni. A koreográfia az Erdélyben ritka körtáncra indul. A lányok erőteljes hangja egy lapádi éneket zeng: Vigyed, vigyed a búzát... Aztán belépnek a fiúk és magyarórádi csárdás következik, majd pontozó. Ezt szegényes követi, melyet a lányok éneke kísér. Aztán a lányok is beállnak – a szoknyák libbenése egyéni ízt ad a lassú férfitáncnak. A műsorszámot a bevonulás miatt pár nélkül maradt lányok fohásza zárja.

Az edzőtáborba a Galga zenekar nem tudott eljönni, ennek ellenére jól érezték magukat a táncosok. Este magnózenére táncoltak, a közeli uszodában fürödtek. Énektudásuk fejlesztéséről Tóth Pista gondoskodott, aki Marosvásárhelyen végezte a konzervatóriumot. Érdekes volt még megfigyelni a próbák során a Molnár-féle bemelegítéseket, melyek során az egyensúlyozás és a forgások játsszák a főszerepet.

Ezek után kételkedhet-e még valaki, hogy a Vadrózsa jó termést hoz-e az idén?
Nyár végétől a Vadrózsa vezetője Palkovics Zoltán (szerk.)

Páratlan Péntek - Szerkeszti: Gryllus Dániel és Sebő Ferenc

A Megújult Állami Népi Együttes igyekszik minél szélesebb választékot kínálni nézőinek. Ezek egyike a Páratlan Péntek koncertsorozat is. A Hagyományok Házává átalakuló Budai Vigadó színpadán meglevő élménysor szemléletessé varázsolja és érzelmi kapcsolódást teremt a múlt üzeneteivel.

A dal, az énekelt vers bemutatása egy már elsorvadt hagyományt éleszt újra. A költészet hordozója a hajdani évszázadok során a zene, az ének volt. Igaz, hogy ma már sokkal szélesebb választéka nőtt a költészet megjelenési formáinak, de ezek között ma is jelentős szerepet játszanak az énekelt előadásmódra utaló szerkezetek. Ezeknek, valamint a régi klasszikus költeményeknek hangzó, énekes megszólaltatása (sokszor a néphagyomány segítségével) újáteremtí a szövegek valódi funkcióját: az érzelmek megformált felidézésének élményét.

1. november 21.

Énekelt versek Házigazda: Gryllus Dániel
A Rongyszőnyeg című új CD bemutatása
(Sebő Ferenc és a Zsarátnok) Költővendég: Csukás István
„Pannónia dicsérete”

A Merlin Kommandó előadása (Becze Gábor, Gryllus Dániel, Huzella Péter, Jordán Tamás, Márta István, Radványi Balázs, Sebő Ferenc)

2. december 5.

Népzenei koncert. Házigazda: Eredics Gábor A Vujicsics együttes és Sebestyén Márta hangversenye. Vendég: a Söndörgő együttes

3. december 19.

Régizene és Zsoltárok Házigazda: Sebestyén Márta
A Voces Aequales énekegyüttes és Kátai Zoltán Költővendég:
Sumonyi Zoltán
Gryllus – Sumonyi: Tizenöt Zsoltár
Előadják: Sebestyén Márta, Gryllus Dániel, Gryllus Vilmos

Varga Edit (Örökség Egyesület alelnöke): „Örökség” Tábor Csillebércen

Ötödik alkalommal szervezte meg az Örökség Gyermekek Népművészeti Egyesület országos nyári tábort tagcsoportjai részére a budai hegyek festői környezetében.

Az ideai témaválasztás sokféle színes és változatos programot kínált a gyerekeknek minden korosztályban.

A 150 alsó tagozatos – 9-10-11 éves – gyerek az „5 nap 1 falu” programon vett részt, ahol 1-1 falu sokszínű hagyományával ismerkedtek több népművészeti ágon keresztül.

A Nógrád megyei Rimóc falu játékeit, táncait, énekeit, viseletét tanította Gyebnár László, Hájásné Nagy Anikó és lelkes segítőkük, Holecz Istvánné, Margitka, a Népművészet Mestere. Mindezek mellett megtanulták a jellegzetes palóc hajfonást, a viseletbe öltöztetést és a tábor végén kitűnő palóc levest főztek.

Kalocsa népművészetének atya-mestere Tóth Ferenc volt. Deák Veronika és Pénzes Zoltán táncosok, valamint Bíró Imréné hímző-pingáló asszony segítségével kalocsai játékokat, táncrendet, dalokat, hímzést, tojásfestést tanultak.

Jászapáti táncainak, dalainak megismeréséhez Kocsán László és Kuli Orsolya volt a példakép. Mellettük Tajti Erzsébet és Kaszab Zsuzsa néprajzi előadással, kézműves foglalkozással, daltanítással, a jászági polgári viseletek és lakodalmas szokások bemutatásával tették teljessé a falu ismeretét.

Streer Tamásné, a „Népművészet Mestere” irányításával ismerkedtek a gyerekek a negyedik faluval, Bogyiszlóval. Munkáját Szabadi Jutka, Ifj. Szabadi Mihály és Hajdú Józsefné, Lidi néni segítette gyermekjátékok, táncok, énekek, hímzések és viseletek megismertetésével. A tábor végén nagy sikert aratott meglepetésük, a tanárok részére főzött különleges bogyszlói halászlé.

A felső tagozatosok táborában 170 gyerek – néprajzi előadásokkal kiegészítve – különböző tájegységek táncait tanulta 4 csoportban.

A szatmári Nagydobos pásztortáncait és csárdásait Balla Zoltán és Mucsi Tímea tanította. Érpataki hajlikázóval és páros táncokkal ismerkedtek Szilágyi Zsolt és Újlaki Mariann vezetésével.

Tyukodi verbunkot és csárdást tanított Demarcsek György és felesége.

A kalotaszegi legényes és csárdás tanulásába 30 fő kapcsolódott be Hortobágyi Gyöngyvér és Végső Miklós irányításával.

A legnagyobbak és legügyesebbek a gyöngyfalvi táncrenddel ismerkedtek Zsuráfszki Zoltán és Vincze Zsuzsa segítségével.

A szakmai programokat játékok, vetélkedők, fürdés, kirándulások, szórakoztató szabadidős foglalkozások egészítették ki.

A „Nyitó táncházban” az Óbudai Zeneiskolából Kiss László növendékei és a Bekecs együttes muzsikáltak.

Ügyességi és sportvetélkedőn mérték össze tudásukat a gyerekek 2 esti alkalommal. A főzőverseny végeredményét 150 gyerek kanalazta 10 bográcsból, amit a Bekecs együttes koncertje követett.

A „Záró táncházházat” táború, közös éneklés és jutalmazás színesítette a Téka együttes közreműködésével. A tábor kitalálója, irányítója, parancsnoka és fővédnöke Foltin Jolán, az Örökség Egyesület elnöke volt, aki segédeinek Hortobágyi Gyöngyvért és Kreiszné, dr. Paál Sárát választotta.

Táncházak – klubok

Hétfőn

Ír táncház

GREEN FIELDS

minden hétfőn 21-től Gyökér Klub - Vendéglő 1067 Budapest, Eötvös u. 46.
Tel.: 302-4059

Oktató: Balogh Melinda

Indiai zenei klub

Calcutta trió

minden hétfőn 19 órától

Marczibányi téri Művelődési Központ, 1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a Tel.:
212-5504

Balkán táncház

Rece-íce együttes táncháza

minden hétfőn 18 órától

Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Budapest, Almássy tér 6. Tel: 352-1572

Kedden

Magyar táncházak

Muzsikás gyerektáncház

minden kedden 17.30-18.30

Fővárosi Művelődési Ház 1119 Budapest, Fehérvári út 47. Tel.: 203-3868

Oktató: Várkonyi Piroska és Bakonyi Ernő

Magyar dudazenekar klubja

minden kedden 19.00-21.00

Fővárosi Művelődési Ház 1119 Budapest, Fehérvári út 47. Tel.: 203-3868

Gyimesi zene a Gyökérben

minden kedden 20.00-24.00

Gyökér Klub-vendéglő 1067 Budapest, Eötvös u. 46. Tel.: 302-4059

Zenészek: Kerényi Róbert, Nyíri László, Ábrahám Judit. Besegít: Dresch Dudás
Mihály, Németh Ferenc

Ír népzene

Ír táncház

havi három kedden 19.30-21.00

Marczibányi téri Művelődési Központ 1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a Tel.:
212-0803

Oktató: Brónagh Crumme

Cigány táncház

Rományi rota

minden kedden 18.00-tól

Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Budapest, Almássy tér 6. Tel.: 352-1572

Szerdán

Magyar táncház

Guzsalyas tatros együttes táncháza

minden szerdán 20.00-01.00

Marczibányi téri Művelődési Központ 1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a Tel.:
212-0803

Oktató: Fülöp Attila

Táncház a Fonóban

minden szerdán 20 órától

Muzsikál az Ökrös vagy a Tükrös együttes

Fonó Budai Zeneház 1117 Budapest, Sztregova u. 3. Tel.: 206-5300

Balkán táncház

Falkafolk együttes táncháza

minden szerdán 19 órától

Ferencvárosi Művelődési Központ 1091 Budapest, Haller u. 27. Tel.: 216-1300

Házigazda: Mihály Margit, Papp Bea

Ír-kelta népzene

M.É.Z. KLUB

minden második szerdán

Gyökér Klub-vendéglő 1067 Budapest, Eötvös u. 46. Tel.: 302-4059

Csütörtökön

Magyar táncház

Muzsikás együttes klubja

minden csütörtökön 20 órától

Marczibányi téri Művelődési Központ 1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a Tel.:
212-5504

Folk

Vasmalom klub

minden második csütörtökön 20 órától

Gyökér Klub - Vendéglő 1067 Budapest, Eötvös u. 46. Tel.: 302-4059

Moldvai csángó Táncház

Zurgó együttes táncháza

minden csütörtökön

18.00-19.00 gyermektáncház 19.00-23.00 felnőtt táncház

Fővárosi Művelődési Ház 1119 Budapest, Fehérvári út 47. Tel.: 203-3868

Kerekes együttes táncháza

minden páros csütörtökön 19 órától

Ifjúsági Ház 3300 Eger, Széchenyi út 16. Tel.: 36/410-094

Balkán táncház (horvát, szerb, makedón)

Tanac táncház

minden hónap 3. csütörtökjén 19.00-23.00-ig

Ifjúsági Ház 7622 Pécs, Nagy Lajos király útja 13. Tel.: 72/330-211

Muzsikál a VIZIN zenekar Táncoktató: Szávai József

Görög táncház

Miskolci görög táncház

minden csütörtökön 20.00-22.00 óráig 19.00-20.00-ig tánctanítás

3515 Miskolc, Egyetemváros

Pénteken

Magyar táncházak

Téka táncház

minden pénteken

Budapest I. Kerületi Művelődési Ház 1011 Budapest, Bem rakpart 6. Tel.: 201-
0324

17.00 - 18.00 Aprók tánca, kézműves foglalkozás 18.00 - 19.00 Tini táncház

19.00 - 24.00 Felnőtt táncház

Oktatók: Csatai László és Bakonyi Erika

Méta est

minden pénteken 21.00-24.00

Gyökér Klub - Vendéglő 1067 Budapest, Eötvös u. 46. Tel.: 302-4059

Kolompos „aprók tánca”

első és harmadik pénteken 17.00-19.00

Kézműves foglalkozás vezetője: Varga Edit

Angyalföldi Gyermek- és Ifjúsági Ház 1138 Budapest, Dagály u. 15/a Tel.: 149-
7761

Tánctanító: Palkovics Zoltán

Csík zenekar táncháza

minden második pénteken

Erdei Ferenc Művelődési Központ 6000 Kecskemét, Deák E tér 1. Tel.: 761484-

Minőségi tekerőlantok

Népi tekerők, történeti hangszerek garanciával. Nagy Balázs

tekerőlantkészítő - Hurdy-Gurdy Maker 1124 Budapest, Lejtő

út 12/b. Tel./Fax: 319-8459

Hlinyánszky Tamás: A magyarpalatkai cigánysoron

594

Táncitanító: Haránt Eszter és Lukács László

Gajdos együttes táncháza

havonta egy pénteken 19 órától

Megyei Művelődési Központ 3300 Eger, Knézich K. u. 8. Tel.: 36/ 311-954

Táncoktató: Ágoston László, Lisztóczki Mónika

Rakonca zenekar táncháza

minden hónap utolsó péntekén

17.30-tól Aprók tánca 19.00-24.00 Táncház

MÁV Rt. Arany János Művelődési Ház 9021 Győr, Révai út 5. Tel.: 96/312-446

Táncoktató: Halász László

Szikes banda táncháza

minden pénteken 19 órától

MDF Klub 4400 Nyíregyháza, Luther út 4.

Táncoktató: Bistey Attila

Balkán táncház

Rila táncház

minden hónap utolsó péntekén 19 órától

Bolgar Kultúra Háza Budapest, IX. Vágóhid u. 62. Tel.: 216-1621

Házigazda: Martenica együttes

Kolo együttes táncháza

minden hónap 1. és 3. péntekén 21 órától

Művelődési Ház 2316 Tököl, Kossuth L. u. 66. Tel.: 24/379-284 Táncoktató:

Dr. Ember Tibor

Ír-kelta népzene

M.É.Z. klub

kéthetente pénteken 20:00-23.00

Postás Művelődési Központ 1068 Budapest, Benczúr u. 27. Tel.: 322-7334

Görög táncház

Hagyományörző görög klub

minden utolsó pénteken 20 órától

Angyalföldi Gyermek- és Ifjúsági Ház 1138 Budapest, Dagály u. 15/a Tel.: 149-

7761

Szombaton

Magyar táncházak

Kalamajka táncház

minden szombaton

Belvárosi Ifjúsági Ház 1056 Budapest, Molnár u. 9. Tel.: 117-5928

17.00-18.00 Aprók tánca Fábián Éva vezetésével, 19.00-20.30 Táncitanítás, 20.30-24.00

Kalamajka táncház, 23.00-02.00 Össznépi vigadalom – vendégzenekarokkal

Tilinkó táncház

páros szombatokon

“TÁNC HÁZ” 8000 Székesfehérvár, Malom u. 6. Tel.: 221 312-795

Házigazda az Alba Regia Táncegyüttes. 18.00 - 19.00 Aprók tánca, 19.00 - 23.00 Felnőtt táncház

Csokonai Művelődési Ház táncháza

minden hónap harmadik szombatján

17.00-19.00-ig Gyerektáncház, kézműves foglalkozás, 19.00-22.00-ig Ifj.

Vargha Gergely együttesének táncháza

Csokonai Művelődési Ház 1153 Budapest, Eötvös u. 64-66. Tel.: 307-6191

Kolompos gyerektáncház

kéthetente szombaton 17.00

Békásmegyeri Községi Ház 1038 Budapest, Csobánka tér 5. Tel.: 243-2433

Okotató: Palkovics Zoltán

Hegedűs gyerektáncház

havonta két szombaton

Szórakoténusz Játékmúzeum 6000 Kecskemét, Gáspár A. u. 11, Tel.: 76/481-469

Görög táncház

Maskarades

februártól minden hónap második szombatján

18.00-tól koncert, 19.00-22.00-ig táncház

Csokonai Művelődési Ház 1153 Budapest, Eötvös u. 64-66. Tel.: 307-6191

Vasárnap

Magyar táncház

Méta együttes táncháza

minden vasárnap 19.00-24.00

Józsefvárosi Klub 1085 Budapest, Somogyi B. u. 13. T: 118-7930 Házigazda:

Palkovics Zoltán

Pécsi népzenei táncháza

minden második vasárnap

Vasutas Művelődési Ház 7621 Pécs, Dr. Váradi A. u. 7/2. T; 721 310-037 16.30

- tól

Aprók tánca és játszóház, 19.00 -24.00 Felnőtt táncház

Tatros gyerektáncház

minden vasárnap 10.00-12.00

Marczibányi téri Művelődési Központ 1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a Tel.:

212-5504

Mező együttes gyerektáncháza

minden vasárnap 10.00-12.00

Cserepesház 1144 Budapest, Vezér u. 28/b T.: 363-2656

Hegedűs – fogócska gyerektáncház

havonta egy vasárnap 10.00-13.00

Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Budapest, Almássy tér 6. Tel.: 352-1572

Vezeti: Ertl Péter

Német nemzetiségi délután

„Traccsparti”

fúvós-zenés táncdélután Házigazda: Wagner Kapelle

minden hónap második vasárnapján 16.00-22.00

Erkel Ferenc Művelődési Központ 2092 Budakeszi, Fő u. 108. Tel.: (23) 451-

161

Ír - skót táncház

M. É. Z. együttes táncháza

minden hónap 1. és 3. vasárnap 19 órától

Virányosi Községi Ház 1125 Budapest, Szarvas Gábor u. 3. T: 155-0811

Táncoktató: Martin Hajdú György

Görög táncház

Sirtos együttes táncháza

minden vasárnap 18 órától

Almássy téri Szabadidőközpont 1077 Budapest, Almássy tér 6. Tel.: 352-1572

Kiváló minőségű tekerők)

rövid határidőre! Vonós és pengetős hangszerek javítása,

restaurálása. Szerényi Béla hangszerkészítő népi iparművész, a

Népművészet Ifjú Mestere. 1037 Budapest, Fergeteg u. 11. T/F:

250-7988

Kása Béla: Magyarszóviai Kelemen Lászlóval

VI. Országos Textiles Konferencia és Pályázati felhívásai

1998. március 6-8. között rendez meg a VI. Országos Textiles Konferenciát a Békés Megyei Művelődési Központ Kézműves Szakiskolája, a Magyar Művelődési Intézet, a Népművészeti Egyesületek Szövetsége, valamint a Békés Megyei Népművészeti Egyesület.

A rendezvény célja pályázati, bemutatkozási és tanácskozási lehetőség az országban tevékenykedő, népi textíliákkal foglalkozó közösségek, egyéni alkotók számára. A rendezvényhez kapcsolódik 3 országos népművészeti pályázati kiállítás.

Idén három kategóriában lehet pályázni: szöttes, hímzés, csipke-viselet. A pályázati munkákból kiállítás nyílik, amely március 6-27-ig lesz megtekinthető.

A konferencia lehetőséget biztosít arra, hogy a beérkezett pályamunkákat kiértékeljék, s az e területen mutatkozó feladatokat megvitassák, s mellette az ország textiles művészetének gondjairól, eredményeiről is eszmét cserélhessenek.

Országos pályázatok

a) Szöttes kategória:

Pályázni lehet: a rongy, mint régmúlt idők, és mint mai korunk szöttes alkotásainak praktikus alapanyagával. Várunk lakástextiliákat és viseleti darabokat is.

b) Hímzés kategória:

Pályázni lehet: figurális (ember, állat; betű) ábrázolású motívumokkal magyar és szomszéd népek hímzéstudásával. A pályázaton csak az új alkotásokat díjazzuk, de a kiállításra meghívjuk az e témakörben már díjnyertes munkánkat is.

c) Csipke – viselet kategória:

Pályázni lehet: a különféle magyar csipkék (varrott, vert, rece, csomózott és egyéb kézi csipkék) alkalmazásával a viseletben, korunk öltözködésében.

A pályázatokkal kapcsolatos tudnivalók:

Az országos zsűri által elfogadott pályamunkák díjazásban részesülnek, s kiállításra kerülnek a város különböző kiállítótermeiben.

A pályázati anyagokat 1998. február 1 - 12-e között kérjük címünkre beküldeni, vagy eljuttatni.

A pályázati kiállítások időpontja: 1998. március 6-27.

A beküldött pályamunkákat – függetlenül, hogy a kiállításon szerepelt vagy sem – 1998. március 29-e és április 10-e között lehet hazaszállítani.

Tanácskozás

A tanácskozás részvételi díja: 5.000,- Ft (az összeg a kollégiumi szállás és étkezési költségeket is tartalmazza).

Az összeg kedvező pályázati támogatás esetében csökkenhet.

Jelentkezési határidő: 1998. január 10.

Információ: Pál Miklósné 5600 Békéscsaba, Luther u. 6. Tel./fax: (66) 442-122

Népzene- és néptáncfalalkozó Sepsiszentgyörgyön (Erdély, Kovászna megye) - Tisztújítás a táncszövetségénél

November 14-15-én rangos esemény házigazdája volt a sepsiszentgyörgyi Szakszervezetek Művelődési Háza. A Háromszék Állami Népi Együttes szervezésében itt zajlott a IX. Népzene- és Néptáncfalalkozó. Deák Gyula; a vendéglátó-szervező intézmény igazgatója a Hargita Népe c. napilap kérdéseire válaszolva elmondta, hogy fennállásának kilenc éve alatt, a minden év novemberének második hétfőjén (!) szervezett találkozók kivívta az értő-érdeklődő közönség és a szakma elismerését.

A találkozóra minden évben adatközlők is eljönnek, akik átadják tudásukat a meghívott hivatásos együttesek tagjainak, és az érdeklődőknek. Idén Szászcsávás, Süle, Mezőpanit és Mezőkölpény hagyományörző együttesei voltak a találkozó vendégei. Emellett minden évben egy hivatásos együttes is vendégszerepel a rendezvényen. Idén a Budapest Néptáncgyűttes mutatta be a magyar nyelvterület tánciból és a Betyárok című táncjátékából álló műsorát. 15-én este a találkozó vendégei közös gálaműsoron léptek fel, együtt muzsikáltak, táncoltak

Szolnoki fesztivál 1997. november 14-15.)

Szervező: Tisza Táncgyűttes Művészeti Egyesület a Szolnok Városi Művelődési Központ segítségével
Támogatók: Szolnok Megyei Jogú Város Önkormányzata, Szolnok Város cégei és vállalkozói, Siófok Aranykagyló Fesztivál Magyar Népművészetért Alapítvány, Szabó Iván szobrászművész

Résztevők: 22 együttes

Zsűri: Kővágó Zsuzsa, Tari Lujza, Lengyel Boldizsár, Varga Zoltán, Vásárhelyi László – elnök

Díjazottak: Szarvas Tessedik TE.: Siófoki Aranykagyló Fesztiválra 1 hetes meghívás

Nógrád TE.:Budapesti O'MAS 100.000,- Ft értékben jelmezkészítés

Somogyból Cigány Tamás és Túri Endre 10.000,- Ft szóól különdíj

Sára Ferencnek a Somogy TE.-nél végzett bravúros betanításáért, stílusos és szellemiség átadó teljesítményért 10.000,- Ft különdíj

Gyöngyösi Vidróczki TE.: Magyar Népművészetért Alapítvány 50.000,- Ft díja

Gyöngyösi Vidróczki TE.: Szabó Iván szobra Szóól

III. (5.000,- Ft) Tarnai Ildikó – Bem TE.: Vörös Rébék

II. (10.000,- Ft) Tarnóczi Artila – Tanac TE.

I. (15.000,- Ft) Gulyás László, Hatvani István – Debreceni NE.

Zenekar

III. (15.000,- Ft) Tanac (Vízín Antus)

II. (20.000,- Ft) Dűvő

I. (25.000,- Ft) Jártató

Zeneszerzői

III. (20.000,- Ft) Bob Cohen

II. (25.000,- Ft) Vavrinecz András

I. (30.000,- Ft) Németh István

Koreográfusi

III. (20.000,- Ft) Ombódi András – Madai Judit

II. (40.000,- Ft) Szilágyi Zsolt

I. (60.000,- Ft) Sue Foy – Kőkeny Richárd – Mihályi Gábor

Együttesei

III. (60.000,- Ft) Jászság NE.

II. (80.000,- Ft) Nyírség TE.

I. (100.000,- Ft) Tisza TE.

adatközlők és hivatásos előadók. A Hargita Állami Székely Népi Együttes szászcsávási cigánytáncokkal gyönyörködtette, szórakoztatta a közönséget. A találkozó mindkét napján volt táncitanítás, esténként pedig hajnalig tartó táncház kezdődött.

16-án délben a sepsiszentgyörgyi tervezőintézet adott otthont az Erdélyi Magyar Táncszövetség tisztújító közgyűlésének. A megjelent táncszövetségi tagok – Deák Gyula tájékoztatása szerint – új, héttagú vezetőtestületet választottak a szövetség élére. Tagjai: Jánosi József, László Csaba, András Mihály, Németh Artila, Kozák Albert, Lőrincz Lajos és Deák Gyula lettek. A közgyűlés határozata értelmében a szövetség vezetősége ideiglenesen a Hargita Állami Székely Népi Együttes székházában folytatja munkáját, mindaddig, míg pályázat útján vagy más módon saját székházra nem tesz szert. A szövetség vezetőtestülete decemberi csfkszeredai ülésén választja majd meg elnökét és vezető tisztségviselőit.

(Megjelent a Hargita Népe napilap 1997. november 17-i számában)

Aprája)

Budakalászi Faluház október 20 – november 30. Ekler Dezső kiállítása;
december 12. Vujicsics táncház

A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége - KÓTA és az Eötvös Művészeti Együttes október 1-jén A Zene Világnapja alkalmából Ünnepi Hangversenyét rendezte meg az ELTE Jogi Kar Dísztermében. Közreműködtek az Erkel Ferenc Általános Iskola és Gimnázium Magnificat gyermekkara, a Tungstam Kodály Zoltán férfikar, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Karnagyok Kamarakórusa, az Angelica Leánykar és a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola Cantata kórusa

November 24-én a „Magyar Állami Népi Együttes” Játzó Társaságának előadása volt a Budai Vigadóban: Pikko Hertzeg és Jutka Perzsi szomorú – vidám históriája (barokk zenés vásári játék). A muzsikát szerezte Sebő Ferenc

II. Kelet-Magyarországi Néptáncantológia – Sátoraljaújhely november 22. Kossuth Lajos Művelődési Központ

A Budai Vigadóban november 28-án volt Bodza Klára és a Tátika Énekegyüttes ez évben megjelent CD lemezének élő bemutatója. A műsorban közreműködtek: Méta Együttes, Juhász Zoltán, Sáringer Kálmán, Kobzos Kiss Tamás, Szerényi Béla. Bevezetőt mondott: Olsvai Imre népzene kutató A műsor háziasszonya volt: Kóka Rozália

Időutazás – Molnár János kiállítása október 2 -október 30. Magyarok Világszövetsége Magyarok Háza

Gödöllői Agrártudományi Egyetem néptáncegyüttese december 20-án a Gödöllői Művelődési Házban ünnepi műsort ad.

Pécsi Folknapok – Népzenei Fesztivál október 17-18. Székiáltó, Gadányi Pál, Vizin Antus és barátai, Csoóri Sándor és zenekara, Folk Tone Drum, Bodorcsán Árpád zenekara (Mezőség), Gergely András Zsúke, Nyitrai Mariann és Berecz András; Egyszólam és Pál István, Méta és Balogh Kálmán, Vujicsics, Avasi Román zenészek, Zengő, Dobos Teréz és Petrás Katalin (Moldva), Camino (Németország), Tímár Viktor és Tímár János (Gyimes), Szászcsávási zenekar

“Ikonok a városból” Molnár János festőművész kiállítása október 16-31-ig a Magyar Kultúra Alapítvány épületében. Molnár János 1954-ben született Budapesten. Művészeti tanulmányokat folytatott. Középiskolai mesterei: Molnár József és Váci András. Főiskolai diplomáját 1984-ben kapta, mestere: Lóránt János. Azóta kiállító művész, grafikával és festésszettel foglalkozik. Budapesten él.

A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége – KÓTA és a Boldogi Művelődési Ház a Zenei Világnap tiszteletére megrendezte a Boldogi Népzenei Gálát szeptember 27-én. Közreműködők: Konyári Népdalkör, Kazincbarcika „Garabonciás” citerazenekar, Szadai Népzenei együttes, Iringó citerazenekar –Mezőtúr, Pántlika együttes – Bugyi, Péceli Cimbora népzenei együttes, Hévízgyörki Asszonykórus

Néprajzi Múzeum 1997. szeptember 28. Népzenei hangverseny a Zene Világnapján. Ünnepi megnyitót mondott: Birinyi József, műsorvezető: Alföldy Boruss István. Bemutakoztak: Székesfehérvári Dúdoló, Felsőgallai Német Nemzetiségi Dalkör, Dunaszegi Rezeda Népzenei Együttes, Keszthelyi Szlovák Pávákör, Ácsteszeri Cuharé Népzenei Együttes, Herendi német Nemzetiségi Dalkör, Érdi Bukovinai Székely Népdalkör, Magyar Folk Trió, Maczkó Mária népdalénekes, Szolnoki Aprája Népzenei Együttes.

50 éves a Balassi Táncgyűttes

Néptáncos lányok!

Mezőségi ruhák készítése. Minta alapján táncruhák gyártása. Egyedi karakterruhák népi iparművészeti jelleggel. Dirndl (sváb ruhák) gyerek- és női fazonban. Janovszki Judit, Florina Bt. Tel.: 250-4655, 06-30-619-398

Etnofon Za-ki Stúdió)

1085 Budapest, Kőfaragó u. 12. Népzenei és népzenei alapokra épülő hangfelvételek speciális stúdiója! Telefonszámaink: 118-1010, 118-7677, 06-20-349-681, Fax: 118-1010

1998. évi hazai és nemzetközi rendezvények

Január 30. - febr. 1. Újévköszöntő Néptáncantológia gyermek, felnőtt- és hagyományörző együttesek részvételével – Budapest
Március 14-15. Országos Táncszínházalkotó és Kirakodóvásár – Budapest
Április 3-5. XVIII. Zalai Kamaratánc Fesztivál – Zalaegerszeg
Május 2-3. Gödöllői Majális
Május 29-31. „Szomszédolás” VIII. Országos és Nemzetközi Gyermek Néptáncfesztivál – Debrecen
Május 30-31. Szekszárdi Pünkösdlő
Május 31-jún. 1. Pünkösdi sokadalom – Szentendre Szabadtéri Néprajzi Múzeum
Június 12-17. X. Agraria Nemzetközi Néptáncfesztivál – Eger
Június 25-28. Jubileumi évforduló – Gyula
Július 4-5. VIII. Nemzetközi Néptánc és Népzenei Fesztivál – Győr
Július 7-11. „Aranykagyló” Nemzetközi Folklorfesztivál – Siófok
Július 24 -aug.1. XVIII. Szegedi Nemzetközi Néptáncfesztivál – Szeged
Július 25 -aug. 2.VIII. Csángó Fesztivál Európai kisebbségek

Következő lapzárta: 1998. február 15.

Felhívás)

Táncosok és zenészek, aki olvassa, adja át! A VDSZ Bartók ill. a Bp. Főv. Bartók Táncgyűttes volt tagjai, jelentkeztek! A Bartók Táncgyűttes 1998-ban ünnepli fennállásának 40. évfordulóját. Ezen ünnepélyes alkalomból szeretnénk megrendezni május 9-én a még aktív oktatók csoportjainak találkozóját és december 12-én a jubileumi műsort! Jelentkezni lehet levélben: 1518 Budapest, Pf. 145. Faxon: 203-4632/Bartók Táncgyűttes. E-mailen: nagyzy@mail.datanet.hu. Érdeklődni telefonon: Helbich Anna - 203-4639 v. 203-4646/262 m. Nagy Zoltán József - 312-2085. Mindnyájukat szeretettel hívunk és várunk! Bartók Kulturális Táncgyűttesület

Portéka - Magyar hagyományörző bolt

Viseletek, szöttek, néprajzi és más könyvek, kották, hangszerek, népzenei hanghordozók, játékok, szövökeretek, gyöngy, gyapjú, bőr, kerámiák, mézeskalács, fafaragások, honfoglalás kori emlékek és még sok más. Boros Miklós 1055 Budapest, Szent István krt. 23. Telefon: 1533-027. Nyitva: 10-18 óra

Folklorfesztivál – Jászberény
Július 30 -aug. 3.III. Nógrádi Folklor Fesztivál – Salgótarján
Augusztus 7-9. IX. Alpok-Adria Nemzetközi Nyári Fesztivál – Zalaegerszeg
Augusztus 13-21. Summerfest Nemzetközi Folklorfesztivál – Százhalombatta
Augusztus 14-20. IV. Zemplén Nemzetközi Gyermekfesztivál – Sátoraljaújhely
Augusztus 15-20. „Gyöngy” Nemzetközi Folklor Fesztivál – Gyöngyös
Augusztus 14-22. „Királyi Napok” Nemzetközi Folklorfesztivál – Székesfehérvár
Augusztus 15-20. Nemzetközi Folklornapok – Sárvár
Augusztus 16-23. Nemzetközi Néptánc Fesztivál – Nyíregyháza
Augusztus 18-20. Nemzetközi Virágkarnevál és Néptáncfesztivál – Debrecen
Augusztus 20-23. Mesterségek Ünnepe – Budapest; Lukács napján Pécsvárad Leányvásár
November 20-22. Szekszárdi Néptáncfesztivál

Szlovákiai táncszínházalkotó - Stretnutie Milovníkov - Tanecného Folkloru

Komárom Városi Sportcsarnok, 1997. november 30. vasárnap, 10-22h
Komárno Športova Hala, 30. novembra 1997, 10-22
10.30-12.00 Aprók tánca
Palkovics Zoltán (Budapest), Kolompos együttes (Budapest).
Kézműves oktatók: Gerhardt Melinda (Dél-Komárom), Deák Anikó (Dél-Komárom)
12.00-12.30 Aprók tánca - gála
Közreműködnek a komáromi, a dél-komáromi Garabonciás és a zselízi Kincső gyermek néptáncgyűttesek
12.30-17.00 Néptáncoktatás
Moldvai csángó táncok, Gyimesi csángó táncok, Zoboralji táncok, Vajdaszentiványi táncok, Bonchidai táncok, Somogyi táncok,
Oktatók: Héglí Dusán, Richtarcsik Mihály - Góts Erzsébet (Szlovákia), Nagy Zoltán József - Balogh M. Agnes (Budapest), Fülöp Attila (Budapest)
Zenei kíséret: Ökrös, Tükrös, Egyszólam, Tatros együttesek (Budapest)
12.30-16.00 Népzenei koncertek
Közreműködnek: szlovákiai magyar népzenei együttesek és magyarországi vendégek
17.00-18.00 Gálaműsor
Közreműködnek az oktatók és kísérő zenekarok, valamint Pál István (dudás), erdélyi, szászcsávási hagyományörzők és a szlovákiai magyar népzenei együttesek
18.30-21.30 Mulatság
Gömöri táncok, Mezőségi táncok, Kalotaszegi táncok

A Nemzeti Kulturális Alap 1997. évi költségvetése és a népművészet támogatása

Kollégium Összeg Kollégium Összeg
Folyóiratkiadási 144 000 000 Múzeumi 180 700 000
Fotóművészeti 62 000 000 Népművészeti 77 000 000
Iparművészeti 117 000 000..Színházi 217 000 000
Irodalmi/Könyv 172 000 000..Táncművészeti 130 600 000
Képzőművészeti 199 000 000 Zenei 219 500 000
Könyvtári 103 000 000 Digitális kultúra 32 500 000
Közművelődési 243 000 000 Miniszteri keret 380 000 000
Levéltári 87 000 000 „Magyar Művészet” ad hoc 100 000 000
Mozgókép 226 900 000 összesen 2 693 200 000

Az NKA Hírleveleiből idézve, területi okokból csak a 200 000 Ft-ot elérő támogatásokat közöljük

Táncművészeti Szakmai Kollégium
Faluház (Budakalász) 200 000
Néptánc-produkció megvalósításához
Magyar Kör Egyesület (Budapest) 500 000
Menyegző c. táncszínházi mű létrehozásához a Kodály Táncműhely részvételével
Németh Ildikó (Tordas) 200 000
Asszony példaképeim a magyar néptáncban c. műsor megvalósításához
Román Sándor (Budapest) 1 000 000
Az ember c. előadás bemutatójának megrendezéséhez
BM Duna Művészegyüttes (Budapest) 1 000 000
Tamási Áron Centenárium Színházi Fesztiválon való részvétel költségeihez
Budapest Táncegyüttes (Budapest) 2 300 000
a táncegyüttes romániai turnéjának megvalósításához 1 000 000
az Egy mondat... c. műsor bemutatásához vidéki városokban 1 000 000
az együttes 40 éves jubileumi műsorának megrendezéséhez 300 000
Honvéd Együttes (Budapest) 6 300 000
Kocsonya Mihály házassága, Antigone és Ludas Matyi c. darabok felújításához 500 000
új produkció létrehozásához 800 000
vidéki befogadó színházakban tartott előadások megvalósításához 1 000 000
az együttes mexikói vendégszerepléséhez 4 000 000
Háromszék Állami Népi Együttes (Sf. Gheorghe) 900 000
Háromszék Együttes magyarországi turnéjának megvalósításához
Magyar Állami Népi Együttes (Budapest) 7 800 000
kelet-magyarországi turnék megvalósításához 1 500 000
tajvani nemzetközi néptáncfesztiválon való részvétel költségeihez 4 000 000
Képes-énekes könyv c. kiadvány megjelentetéséhez 800 000
az Ütik a rézdotob c. ünnepi műsor realizálásához 1 500 000
Táncforum (Budapest) 1 500 000
budapesti és vidéki táncegyüttesek országos turnéjának megvalósításához
Magyar Táncművészeti Főiskola (Budapest) 800 000
Tufao Nemzetközi Néptánc és Zenei Fesztiválon való részvétel költségeihez
Békés Megyei Műv. Közp. (Békéscsaba) 200 000
Balassi Táncegyüttes története c. könyv kiadásához
Magyar Táncudományi Társaság (Budapest) 700 000
Táncudományi tanulmányok c. kötet befejezéséhez
Planétás Kiadó és Kereskedelmi Kft. (Budapest) 800 000
Pesovár Ernő: A magyar páros táncok c. könyvének megjelentetéséhez 500 000
Rábai Miklós és öröksége c. könyv megjelentetéséhez 300 000
Vasas Művészegyüttes Tánckara (Budapest) 300 000
az 50 éves Vasas Tánckar emlékkönyvének megjelentetéséhez
Martin György Néptáncszövetség (Budapest) 650 000
koreográfus mesterképző kurzus megszervezéséhez 350 000
antológia jellegű válogatáshoz 300 000

Táncművészeti Szakmai Kollégium (Budapest) 300 000
XVI. Országos Táncszínház Találkozó és Kirakodóvásár megrendezéséhez
Foltin Jolán (Budapest) 500 000
Gyermekhangon '48-ról c. táncmű megvalósításához
Közművelődési Szakmai Kollégium
Alba Regia Táncegyesület (Székesfehérvár) 200 000
a megyei Pávákörök és citerazenekarok minősítő versenyének költségeihez
Juhász Gyula Könyvtár (Gödöllő) 200 000
kárpat-medencei magyar népmesemondók találkozójának megvalósításához
Megyei Művelődési Központ (Szombathely) 200 000
Vas megye '97 c. népművészeti szakmai és fesztiválprogram megvalósításához
Megyei Művelődési Központ (Eger) 520 000
cigány folklór találkozó megvalósításához 100,000 a népdalkörök, népzenei együttesek, énekes és hangszeres szólisták 9. országos minősítőjének megvalósításához 420 000
„Magyar Művészet” ad hoc Kollégium
Mákvirág Együttes (Budapest) 500 000
az 1997. és 1998. évi Edinburgh-i Fesztiválon való részvétel költségeihez
Zenei Szakmai Kollégium
Etnofon Bt. (Budapest) 350 000
a kiadó éves kiadási tervének költségeihez
Fonó Budai Zenekör (Budapest) 600 000
a Fonó Records Zenekör éves lemezkiadási tervének költségeihez
Táncművészeti Szakmai Kollégium (Budapest) 200 000
„Új élő népzene” CD-n és MC-n történő kiadásához
MTA Zenetudományi Intézet, Bartók Archívum (Budapest) 750 000
Bartók népzenei írásainak kiadásához
Néprajzi Múzeum (Budapest) 700 000
az erdélyi Aranyosszék népzenei monográfiájának kiadásához
Miniszteri keret
Magyar Állami Népi Együttes (Budapest) 10 000 000
1997. évi bemutatókra
Almássy Téri Szabadidő Központ (Budapest) 500 000
a 25 éves táncművelődés tiszteletére megrendezendő széki bálhoz
Népművészeti Szakmai Kollégium
A Népművészeti Szakmai Kollégium 1997. június 11- i és november 3-i ülésein döntött. A nyilvános pályázatokra 663 pályamunka érkezett, amelyek közül 55 elszámolási, illetve kitöltési hiányosságok miatt érvénytelennek bizonyult. A kollégium 289 pályázó számára szavazott meg vissza nem térítendő támogatásként 55 632 000 Ft-ot. Ezen kívül meghívásos pályázatokról (4 pályázó, 10 040 000 Ft) és egyedi támogatásokról (2 pályázó, 5 800 000 Ft) is döntést hoztak.
1. Nemzetközi, országos és legalább három települést érintő regionális rendezvények támogatása
Babits Mihály Művelődési Ház (Szekszárd) 200 000
az alapfokú művészeti iskolák néptáncgyűtteseinek II. országos versenyéhez
Bartók Béla Művelődési Központ (Győr) 200 000
VII. Nemzetközi Néptánc. és Népzenei Fesztivál költségeihez
Bartók Néptáncgyűlés (Budapest) 200 000
Határon innen, határon túl c. rendezvény megvalósításához
Csemadok Rozsnyói Területi Szervezete (Rozsnyó, Szlovákia) 250 000
Gombaszög '97 c. népművészeti fesztivál megrendezéséhez
Dózsa György Művelődési Ház (Bag) 200 000
hagyományörző együttesek országos találkozójának megrendezéséhez
Erkel Ferenc Művelődési Központ (Gyula) 300 000
Vendégségben otthon c. fesztivál költségeihez
Kaláka Alapítvány (Budapest) 800 000
XVIII. Kaláka Folkfesztivál megrendezéséhez
Kossuth Lajos Művelődési Központ (Sátoraljaújhely) 300 000
VI. Zempléni Nemzetközi Szövetkezeti Néptáncfesztivál költségeihez
Kölcsy Ferenc Művelődési Központ (Debrecen) 300 000
VII. Országos és Nemzetközi Gyermek Néptáncfesztivál költségeihez
Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége (Budapest) 250 000

a Zene Világnapján ünnepi hangversenyek megvalósításához 50 000
az egri Népzenei Gála '97 költségeihez 200 000
Magyar Kultúra Alapítvány (Budapest) 200 000
Jeles napok kellékei és emberi sorsfordulók c. kiállítás költségeihez
Magyar Művelődési Intézet (Budapest) 500 000
XXV. országos fadaragó pályázat lebonyolításához
Magyar Művelődési Intézet Kortárs Művészetek Osztálya (Budapest)
200 000
VII. Nemzetközi Berleghemes Találkozóhoz
Martin György Néptáncszövetség (Budapest) 1 000 000
gyermek és felnőtt néptáncantológia 1997. évi megvalósításához
Megyei Művelődési Központ (Eger) 220 000
népdalkörök, népzenei együttesek, énekes és hangszeres szólisták 9.
országos minősítéséhez
120 000
Agria Nemzetközi Néptáncalálkozó megrendezéséhez 100 000
Muharay Elemér Népművészeti Szövetség (Budapest) 300 000
Kalákatánc c. újköszöntő antológia megvalósítására
Népművészeti Egyesületek Szövetsége (Budapest)
XI. Mesterségek Ünnepe c. rendezvény költségeihez 900 000
Táncház Egyesület (Budapest) 200 000
VIII. Országos Szezonnyitó Táncművészeti mulatság megrendezéséhez
Vajda Péter Művelődési Központ (Szarvas) 250 000
gyermek néptáncosok V. Országos szőlőtánc-fesztiváljának megrendezéséhez
Váci Mihály Művelődési Központ (Nyíregyháza) 200 000
Mesterremek c. országos pályázat és kézműves találkozó költségeihez
100 000
V. nemzetközi kézműves kiállítás megrendezéséhez 100 000
Ács Károly Művelődési Központ (Ráckeve) 300 000
X. Kis-dunai Népzenei és Néptáncalálkozóhoz 200 000
VI. Pest megyei Nemzetiségi Találkozóhoz 100 000
2. A népművészeti oktatásban részt vállaló szakmai szellemi és tárgyi
műhelyek
képzési és továbbképzési programjai
Hevesi Népművészeti és Házipari Szövetkezet (Heves) 350 000
II. nemzetközi szótteskonferencia megrendezéséhez
Magyar Művelődési Intézet (Budapest) 560 000
népdalkör-vezetők V. országos továbbképző tanfolyamának megvalósításához 150 000
mesterfokú szövegek továbbképző nyári alkotótáborának megvalósításához 100 000
felsőfokú vázonszövegek képző- és alkotótáborának megvalósításához
110 000
pedagógusok komplex hagyományörző tanfolyamához 100 000
népi iparművészek, népművészeti mesterek, ifjú mesterek nyári hímző
továbbképzésének költségeihez 100 000
Magyar Néprajzi Társaság (Budapest) 200 000
VI. finn-magyar néprajzi konferencia népviseleti témacsoportjának
költségeihez
Martin György Néptáncszövetség (Budapest) 300 000
Amatőr Néptáncosok Országos Találkozója '97 c. rendezvény megvalósításához 150 000
országos szakmai továbbképzéshez az amatőr néptáncgyüttesek vezetői,
pedagógusai és táncosai részére 150 000
Megyei Művelődési Központ (Békéscsaba) 430 000
VII. Békés megyei komplex népművészeti tábor megrendezéséhez 130
000
VI. országos textiles konferencia költségeihez 300 000
Népművészeti Egyesület Szolnok Megyei Szervezete (Tiszavárkony)
200 000
"Népművészet Ifjú Mestere" címet elnyert, illetve arra pályázó fiatalok
szakmai továbbképzésére
Néprajzi Múzeum (Budapest) 400 000
"Kalotaszeg, a népművészet felfedezése" c. időszaki kiállításához, nemzetközi
konferenciához és továbbképzéshez
Pécsi Kulturális Központ (Pécs) 200 000
népzene, népi előadásmód programsorozat megvalósításához
Vajdasági Magyar Folklor Központ (Szabadka) 200 000
vajdasági népzenei előadók kazettáját bemutató koncertsorozathoz
Bartina Néptánc Egyesület (Szekszárd) 200 000
a néptánc egyesület csoportjai számára lábbelik beszerzéséhez
Duna-Tisza Közi Népművészeti Egyesület (Kecskemét) 200 000
szerszámok beszerzéséhez
Kölcsey Ferenc Művelődési Központ (Debrecen) 200 000
Hajdú táncgyüttes és gyermekcsoportjai szakmai feltételei fejlesztéséhez
Martin György Néptáncszövetség (Budapest) 208 000
a néptáncszövetség szakmai tevékenységéhez szükséges műszaki berendezések
költségeihez
Munkás-művelődési Központ (Dunaújváros) 200 000
Vasas táncgyüttes számára 20 pár csizma készíttetéséhez
Nyírségi Táncgyüttes (Nyíregyháza) 200 000
a táncgyüttes ruhatárának bővítéséhez
Népművészeti Egyesületek Szövetsége (Budapest) 300 000
a szövetség tárgyi feltételeinek kiegészítéséhez
Néprajzi Múzeum (Budapest) 260 000
infrastruktúra fejlesztéséhez a múzeumi népművészeti anyag rögzítése
céljából
Magyar Művelődési Intézet
Néptáncosok Szakmai Háza (Budapest) 200 000
SVHS videó lejátszó vásárlásához
Polgármesteri Hivatal (Martonvásár) 200 000
a Szászorszép táncgyüttes ruhatárának kiegészítéséhez
Táncház Egyesület (Budapest) 200 000
az egyesület tárgyi feltételeinek javításához.
3. 1998. első felében esedékes nemzetközi és országos események támogatása
Bartók Táncgyüttes Alapítvány (Budapest) 200 000
nemzetközi legényes táncverseny rendezéséhez
Csemadok Kassa-vidéki Választmánya (Moldava, Szlovákia) 300 000
II. Cserehádi Gyermek és Ifjúsági Népművészeti Találkozó költségeihez
150 000
somodi népművészeti rendezvény költségeihez 150.000
ELTE Tanárképző Főiskola Zenei Tanszéke (Budapest) 200 000
országos konferencia rendezéséhez a népművészet oktatásáról
Folklorfesztiválok Magyarországi Szövetsége (Budapest) 200 000
az európai kisebbségek folklor--tanácskozásának megrendezéséhez
Fülep Lajos Művelődési Központ (Pécsvárad) 400 000
Pécsvárad Leányvásár rendezvényeinek költségeihez
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Művelődési Szolgálat (Szolnok) 270 000
népdalkörök és népzenei együttesek a megyében zajló rendezvényeikhez
Kölcsey utcai Általános Iskola (Körmend) 200 000
Szeredás Nemzetközi Gyermeknéptánc Fesztivál és Kéz-fej-láb kézműves
kiállítás költségeihez
Martin György Néptáncszövetség (Budapest) 1 300 000
amatőr néptáncgyüttesek országos minősítő szakmai fórumának megrendezéséhez 660 000
Néptáncantológia '97 megvalósításához: 630 000
Muharay Elemér Népművészeti Szövetség (Budapest) 450 000
Néptáncosok Országos Bemutató Színpadja '98 költségeihez
Népművészeti Egyesületek Szövetsége (Budapest) 700 000
III. Pünkösdi Sokadalom c. rendezvény megszervezéséhez
Palóc Múzeum (Balassagyarmat) 400 000
átfogó múzeumi kiállítás rendezéséhez a népművészetben is tükröződő
magyarságtudatról
1848 tiszteletére
Petőfi Sándor Művelődési Központ (Gödöllő) 300 000
Gyermekmájális '98 Országos Gyermek Népművészeti Találkozóhoz
Polgármesteri Hivatal (Dunaföldvár) 200 000
a dunaföldvári Fafaragó Galéria 1998. évi kiállításai és rendezvényei
megvalósításához
Polgármesteri Hivatal (Martonvásár) 200 000
Széki Napok megrendezéséhez

Pécsi Kulturális Központ 200 000
 V. Nemzetközi Néptáncfesztivál költségeihez
 Szabadtéri Néprajzi Múzeum (Szentendre) 900 000
 hagyományörző folklór programok, kézműves és népművészeti bemutatók, foglalkozások rendezéséhez
 Téka Alapítvány (Budapest) 300 000
 Téka népművészeti tábor megrendezéséhez
 Táncház Egyesület (Budapest) 500 000
 XVII. Országos Táncháztalálkozó és Kirakodóvásár megrendezéséhez
 Ács Károly Művelődési Központ (Ráckeve) 200 000
 VII. Pest megyei Nemzetiségi Találkozó megrendezéséhez
 4. Szakmai kiadványok támogatása
 Bari Károly (Budapest) 336 000
 4 db CD 116 oldalas folklór-szövegeket tartalmazó kísérő-füzetéhez
 Budapesti Tanítóképző Főiskola 300 000
 A hon- és népismeret, néphagyomány az oktató-, nevelő munkában c. kiadványhoz
 Császi Irén (Eger) 300 000
 Gyermeknevelés és gyermekfolklór a néphagyományban c. munkájának kiadásához
 Etnofon Bt. (Budapest) 300 000
 Martin György népzenei gyűjtéseinek és táncstudományi tanulmányainak megjelentetéséhez
 CD-n és nyomtatásban
 Európai Folklórközpontért Egyesület (Budapest) 200 000
 ECTC Bulletin 3. számának nyomdaköltségeihez
 Folklórfesztiválok Magyarországi Szövetsége (Budapest) 300 000
 magyar folklórfesztiválokat, népművészet együtteseket bemutató katalógus kiadásához
 magyar és angol nyelven
 Kék Dolmány Alapítvány (Budapest) 200 000
 Nemzetiségek Óbudán c. kiállítás katalógusának költségeihez
 Magyar Művelődési Intézet (Budapest) 1 510 000
 Táncháztalálkozó '98 hangplempályázatra CD és kazetta elkészítéséhez
 400 000
 35 éves a táncház c. tanulmánykötet kiadásához 300 000
 Marosi Júlianna: Van egy forrás titok alatt... c. könyvének újra-kiadásához 160 000
 Chrabrecsek Andrásné: Alföldi szórhímzések c. munkájának kiadásához 300 000
 Juhász Zoltán: Az utolsó dudás (Pál István nógrádi pásztor zenei öröksége) c. munkájának kiadásához 350 000
 Magyar Művelődési Intézet Néptáncosok Szakmai Háza (Budapest) 500 000

a Népzenei füzetekben megjelent kalotaszegi és szatmári hegedű kiadványok
 brácsa-böggő mellékletéhez 200 000
 Bodza Klára – Paksa Katalin: Magyar népi énekiskola I. c. könyvének újra-kiadásához 300 000
 Néprajzi Múzeum (Budapest) 400 000 a magyar nép hagyományos kultúráját és népművészetét ismertető kiadvány megjelentetéséhez
 Petőfi Sándor Művelődési Központ (Gödöllő) 200 000
 Cigány néprajzi és szociográfiai írások c. kötet megjelentetéséhez
 Vasas Művészegyüttes Tánckara (Budapest) 400 000
 5. Szakirodalmi alkotói támogatás
 Dr. Bánszky Pál (Kecskemét) 800 000
 tanulmány készítéséhez a tárgyalkotó népművészet 25 évének legfontosabb tendenciáiról
 Eredics Gábor (Szentendre) 400 000
 Magyarországi szerbek zenei hagyományai c. gyűjtés CD-n és kazettán történő kiadásának előkészítéséhez
 Fonó Kulturális Kft. (Budapest) 1 000 000
 átfogó erdélyi népzenei gyűjtés CD-kiadásának előkészítéséhez
 Hagyományörzést Alapítvány (Budapest) 240 000
 még élő vagy rekonstruálható népszokásokról videofelvételek készítéséhez
 Kővágó Zsuzsa (Budapest) 600 000
 a magyar amatőr néptáncmozgalom történetének feldolgozásához
 Kővári Edit (Tatabánya) 250 000
 Martin György Néptáncszövetség (Budapest) 500 000
 fesztiválok, antológiák, kiadványok történetének feldolgozásához
 Magyar Művelődési Intézet Néptáncosok Szakmai Háza (Budapest) 500 000
 Györgyfalvi Katalin munkáinak összegyűjtéséhez és feldolgozásához
 6. Meghívásos pályázat
 Győr-Moson-Sopron Megyei Múzeumok Igazgatósága (Győr 2000 000
 Herman Ottó Múzeum (Miskolc) 3 000 000
 Borsod-Abaúj-Zemplén megye népművészete c. monográfia megjelentetéséhez
 Palóc Múzeum (Balassagyarmat) 2 520 000
 Népművészeti örökségünk sorozat Nógrád megyei kötetének befejezéséhez
 Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága (Kaposvár) 2 520 000
 Somogy megye népművészete c. kötethez
 7. Egyedi támogatások
 Szabadtéri Néprajzi Múzeum (Szentendre) 800 000
 népművészeti- és kézművesmesterség bemutatók rendezéséhez
 Planétás Kiadó Kft (Budapest) 5 000 000
 népművészeti kézikönyvsorozat CD-lemezeinek kiadásához

Kovácsné Bíró Ágnes: A II. Országos Ifjúsági Népi Kézműves Pályázat megnyitója

Elhangzott a pályázat megnyitóján, 1997. november 14-én Debrecenben, az Újkerti Közösségi Házban.

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium nevében szeretettel köszöntöm a most másodízben megrendezett országos ifjúsági népi kézműves pályázat kezdeményezőit és megvalósítóit: pedagógusokat, népművelőket, tudósokat, kézműves mestereket, a kiállító alkotókat.

Külön köszönet és elismerés illeti a kiállításnak és a konferenciának otthont adó Újkerti Közösségi Ház és Szakiskola igazgatóját és munkatársait.

Engedjék meg, hogy most egy rövid időre megálljak emlékezni. Két évvel ezelőtt, 1995. októberében dr. Kövessi Erzsébet is itt volt velünk. Most nincs és nem is lesz többet. 1971 óta ismerem őt. Friss diplomásként akkor kezdtem el dolgozni a Fővárosi Művelődési Házban. Nagyon sokat tanultam tőle. Láttam, hogy a pályafutása során az oktatásból, a közművelődésből és a színházi világból összegyűjtött tapasztalatait hasznosítva milyen elhivatottan hozta létre a Budapesti Művelődési Központban az esélyjavító képzést, a szakiskolát.

Emlékszem a két évvel ezelőtti "vándorlegény" konferencián elhangzott szárnyaló előadására, terveire. Meggyőződésem, hogy munkája példaértékű és messzire ható. Művelte a csodát, nem magyarázta – idézem Nagy Lászlót, kicsit szabadon. Azt remélem, hogy erejéből, hitéből és tehetségéből ránk is hagyott valamennyit.

Az 1997. évi pályázat meghirdetői: a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Közművelődési Főosztálya, a Népművészeti Egyesületek Szövetsége, a Kézműves Alapítvány, a Pályakezdő Fiatalok Esély Alapítványa és a Magyar Művelődési Intézet célja az volt, hogy a Magyarországon és a határainkon túl élő, hagyományos kézművességgel foglalkozó fiataloknak bemutatkozási és megmérettetési fórumot teremtsen és hozzájáruljon ismereteik, tevékenységük fejlődéséhez.

A versenyzők fonható szálanyag, textil, fazekas, fafaragás, bőrművesség és népi ékszer kategóriában indulhattak.

Közel 100 településről több mint 150 egyéni és mintegy 100 közösségi pályázat érkezett, az alkotók általában 15-25 évesek. Örvendetes, hogy kézműves szakiskolák egyre többen kapcsolódnak be a pályázatba és ezek az intézmények szerepeltek a legeredményesebben minden kategóriában.

Az itt kiállított műtárgyak válogató zsűrik és helyi kiállítások után kerültek az Újkerti Közösségi Ház Galériájába. A pályázat meg-

Záhonyi András: Ábel - A sepsiszentgyörgyi Háromszék Népi Együttes bemutatója

Szentgyörgyön a Tamási Áron Napok keretében mutatta be a Háromszék Könczei Árpád táncjátékát, az Ábelt. A székelység nagyköveteként ismert Tamási Áron művéből az egyszemélyben koreográfus, rendező és zeneszerző Könczei a tánc nyelvén formált a mai ember számára is érthető színházi produkciót.

Az Ábel-trilógia rendhagyó feldolgozása a rendíthetetlen, csakis felcsíki táncokat járó Ábel sorsán keresztül mutatja meg mindnyájunknak, hogy „azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne”. Ennek megvalósítása nem könnyű feladat – ezt bizonyítja Ábel sorsa, aki szűkebb hazáját, Székelyföldet elhagyva már Széken és Kalotaszegen is idegenként mozog az ott élő emberek között, akiknek harmonikus táncát hiába próbálja meg utánozni, felcsíki lépései és igyekezete a beilleszkedésre szerencsétlen,

hirdetése óta eltelt időszakban ezek az alkotások más-más környezetben már láthatóak voltak. Ám az igazi elismerés mégiscsak az, hogy az alkotók és munkáik meghívást kaptak erre a kiállításra.

Újszerű és követésre méltó együttműködést valósítottak meg a pályázatot lebonyolító, a zsűrizéseknek és az előbb említett kiállítóknak is helyet adó intézmények: a Megyei Művelődési Központ és Kézműves Szakiskola Békéscsabán, a Kézműves Szakiskola Bonyhádán, az MMIK Szakiskolája Zalaegerszegen, a Népi Kismesterségek, Szolgáltató Mesterségek Szakiskolája Nádudvaron, a Grassalkovich Művelődési Központ Pályakezdők Szakiskolája és házigazdáink, az Újkerti Közösségi Ház és Szakiskola.

Összefogás, együttműködés. Milyen jó, hogy a rendezvényesorozat megvalósítóinak munkáját ezekkel a kifejezésekkel jellemezhetem. Ha Magyarország térképére gondolunk, láthatjuk, hogy földrajzi értelemben is nagy területet ölelt át ez a munka, ugyanakkor összefogta különböző szakterületek, különböző szakmák képviselőit. Önzetlen és kiváló mesterek tanították meg a fiataloknak a kézműves tevékenységeket. Az ország legkiválóbb szakemberei vállalták a zsűrizést. Úgy gondolom, az életminőség, az élet értelmességének fejlesztésében a közösségi tevékenység az egyik legfontosabb támasz. Ennek egyik nagyszerű eredményét mutatják a kiállított gyönyörű munkák.

A múlt hagyományvilágát magunkénak valljuk. De tudjuk, hogy a hagyomány – mint társadalmi fogalom – állandó változásban, átalakulásban van. A hagyomány természetesen magában foglal minden innovációt is, amelyet a közösség befogad. A hagyományok ihletet adhatnak költőknek, festőknek, zeneszerzőknek.

Nagy zeneszerzőnk, Kodály Zoltán emlék éve az idei. 175 éve született és 30 éve halt meg a Mester. Az ő megszívlelendő gondolatait olvashatjuk a kiállítás és a konferencia meghívóján.

Engedjék meg, hogy az ő hitvallásával erősítsem meg a szervezők, alkotók közreműködő munkáját és biztassak mindenkit, aki szakértelmével, jóakarásával, pénzével segítette a pályázat lebonyolítását.

„Egy ország létének nemcsak gazdasági feltételei vannak. A magyarság joga az élethez elsősorban egy sajátos kultúra, amit magából merítve megteremt, s amivel naponta él. Ez a kultúra megvan és folyton fejlődik. További életének másik feltétele a közösség, amely használja. Ezt a közösséget tervszerű munkával megteremteni: első és fő kötelessége mindenkinek, aki a magyar kultúra és vele a magyarság fennmaradását akarja. Mert e nélkül a kultúra az úrben lebeg, használatlanul elsorvad.”

Szíves figyelmükbe ajánlom a kiállítást!

fájdalmas ógyelgésnek tűnnek. Szabad-e ezen csodálkozni, ha már a Felcsíkhöz közeli, emberi gondolkodásban (és a táncban is) rokon vonásokat mutató gyimesi és nyárárdmenti területeken is felfedezhettük a deviancia kezdeti jeleit Ábel viselkedésében (és esetlenül utánzó tánclépéseiben)?

Azután a harmadik rész, az Ábel Amerikában, ezt az elidegenítést fokozza a teljes elviselhetetlenségig. A színes selyem-miniszoknyás lányok és zakós fiatalemberek között tébláboló Ábel, a székelyharisnyás hegyi gyerek a nagy lehetőségek Amerikájában belekerül a múzeum üvegkalitkájába, és kiállítási tárgyként találja meg egyetlen elviselhető helyét a civilizáció elgépiesedett, kiürült, közönyös világában.

A beteljesületlen párkapcsolat, a mindenhol egyedül maradás, a minden nőben – így az amerikai múzeum vitrinjében kiállított kitömött székely leányban is – Blanka kisasszony keresése a tánc nyelvén remekül fogalmazódik meg. Mutatja azt a hajtóerőt,

amely sok székelyt világijáró útra, elvándorlásra kényszerített (lásd mádэфalvi veszedelem).

Tamási regényeiben Ábel a természetből (Hargita) indulva bejárja a nagyvilágot, eljut Amerikába és rádöbben, hogy sűrűbb és vadabb ez a rengeteg a hargitainál. Nem is marad a pénz birodalmában. Egész útja során a veszedelmes kísértések közepette is megőrzi emberségét és hű marad önmagához és népéhez, emelt fővel tér vissza falujába, „Isten tiszta világába, a csillagok alá és a fák s az állatok közé”.

A táncjáték ezt a hazatérést már nem mutatja be. A revütáncosok sztepptáncra, a felcsendülő blues naiv optimizmusa helyett egy pesszimista jelent és jövőt sejtet. Van-e még korunkban valaki,

Toth Péter: Itt járt a világ - Nemzetközi “békeszerződések”

Százhalombattán – a tánc nyelvén

„Százhalombattán néhány évvvel ezelőtt óriási építkezés kezdődött. Érdekes, hogy az építkezésnek nincsenek szokványos látványelemei: nincs felvonulási épület, nincsenek óriási munkagépek, feltört utak, kiásott alapok, betonkeverők.

Vannak viszont lelkes építőmunkások több százan, akik évről évre ott szorgoskodnak az építkezésen, ráadásul teljesen önkéntes alapon és teljesen ingyen. Bár a mű teljesen készen soha nem lesz, de már áll, használható, évről évre szépül, tökéletesedik. A megszo-kottól eltérően a használattól nemhogy kopna, sőt minél többet, minél többen használják annál szebb, nemesebb, értékesebb lesz. Városunk egyik legfiatalabb, legnépszerűbb és legszebb létesítménye a HÍD. A HÍD, amely összeköti Százhalombattát a nagyvilággal; a HÍD, amely oda- és idefelé mindkét irányba használható; a HÍD, amelynek minden egyes kövét százhalombattaiak rakták le szeretetből; a HÍD, amely használatba vétele óta minden év augusztusában a szebbnél is szebbé, a színesebbnél is színesebbé varázsolja ezt a kisvárost; a HÍD, amely nélkül már el nem tudnánk képzelni augusztusainkat.

A HÍD a Summerfest Nemzetközi Néptáncfesztivál.”

(Részlet Szigetvári József fesztiváligazgató, a Forrás Néptáncgyűttes művészeti vezetőjének beszédéből.)

Valóban, a százhalombattaiak minden évben nagy izgalommal és készülődéssel várják az augusztust. Öt éve építik a HÍD-at hatalmas lelkesedéssel, szeretettel, sokan ehhez a rendezvényhez igazítják a nyaralásukat, szabadságukat.

Idén augusztus 13. és 21. között rendezték meg a Summerfest '97 Nemzetközi Néptáncfesztivált Százhalombattán. Napjainkban szinte elképzelhetetlen, hogy több, mint egy hétig kizárólag mosolygós, jókedvű emberekkel lehet találkozni. Hogy ez mégis lehetséges, a Forrás Néptáncgyűttes ezt idén is bebizonyította, mint ahogy azt is, hogy nemcsak a táncban, de a szervezésben is profik. Ez alkalommal több mint tíz országból érkeztek néptáncgyűttesek Forrásék meghívására a világ különböző pontjairól.

Kanada, Mexikó, Malajzia, Chile, Törökország, Szlovákia, Olaszország, Szlovénia, Franciaország, Szerbia, Dél-Korea együtteseinek többek között Budapesten, Székesfehérváron és a Százhalombattát környező településeken is felléptek.

A látványos nyitóceremónián valamennyi csoport egy-egy számmal adott ízelítőt magáról és hazája kultúrájáról, felkeltve ezzel az együttes és az ország iránti érdeklődést, hogy azután a későbbi, „fél” estét betöltő önálló műsorán jobban megismerhessük őket.

A szlovákok magukkal ragadó humorukkal, akrobatikus férfitáncukkal; a mexikóiak fiatalos lendületükkel, látványos koreográfiákkal; a kanadaiak finom és összehangolt mozgásukkal; a chilei

aki nyíltan is elismeri, hogy szép dolgokat csak bolondok tudnak csinálni? Hiszen „csupán” dupla munka és koldustarisznya érte jutalmuk! Tamási mindennapi csodái és székely metafizikája a pénz mércéül választó mai embernek már nem igazán vonzóak. Ezért van ambivalens hatása a táncjátéknak: tekinthetjük követendő példának a hagyományait és önmagát minden körülmények között makacsul vállaló, mindenhol felcsíkit járó Ábelt – ugyanakkor sajnálatot is érezhetünk iránta alkalmazkodásra képtelensége, saját érvényesülése ellen dolgozó szókimondása és nevelésének tűnő, de fontos alapigazságokat felismerő egyszerű, ám független gondolkodása láttán. Reménykedjünk, hogy a ma élő székelységben inkább az első hatás érvényesül!

gyerekcsoport játékoságával lopta be magát a nézők szívébe. És nem utolsó sorban azoknak a családoknak a szívébe, akik egy héttig vendégül látták a táncosokat. Ugyanis most is – mint minden alkalommal – az együttesek tagjai lelkes százhalombattai családoknál kaptak szállást és ellátást. Vásárhelyi László a megnyitón azt tartotta a legfontosabbnak, hogy így a külföldiek nem csak „kívülről” ismerhették meg Magyarországot, Százhalombattát, hanem „belülről” is, hiszen emberközeli kapcsolatba kerültek a vendégszerető családok tagjaival, beleláthattak egy-egy magyar család „hétköznapjaiba”.

A rendezvénysorozat részeként augusztus 19-én nyitották meg Toth László fotográfus Táncfotók című kiállítását, melyen főleg korábbi fesztiválokról és a Forrás együttesről láthattunk képeket. Augusztus 20-án pedig ünnepi gálaműsort tartottak a helyi és határainkon túli néptáncgyűttesek részvételével. Minden éjszaka működött a Fesztiválklub, ahol pezsgő nemzetközi táncszállal, nagyon jó hangulattal és akár szalonasüttéssel várták az érdeklődőket.

Kovács László külügyminiszter – a Fesztivál fővédnöke – levelében kiemelte: „A Fesztivál az Önök által megfogalmazott nemes célok érdekében vállalt támogatásra, és elismerésre méltó tett.”. Valóban. A rendezvényben ugyanis megannyi munka, fáradtság, szervezés, és nem utolsó sorban pénz fekszik. De a meghitt záróceremónián könnyes arcokat, mosolyokat és mérhetetlen szeretetet látva – azt hiszem – ezek többszörösen megtérülnek. Valamennyi táncos és kísérő el volt ragadtatva az elképzelésüket is felülmúló magyar vendégszeretettől, és hálás köszönettel, ajándékokkal és egy kicsit szomorúan köszöntek el a százhalombattaiaktól és Magyarországtól.

A közös, gyertyás tánc, és a nézőtérén gyertyával a kezükben, állva búcsúzó emberek azt sugallták, hogy a kultúra, a művészetek az öröm, a szeretet és a béke hordozói a világ bármely nyelvén. Csak sajnós kevesen gondolkodunk így. Pedig nem ártana...

Fotó: Toth László

A „hálás” szó úgynevezett homonima. Szinte hallani vélem, amint föl-szisszensz: világeletemben irtóztál az idegen szavak használatától, nagyon fontosnak éreztél a magyar nyelv ápolását, művelését, ezért is indítottad el a lap hasábjain az 1994/3-as számban a NYELV.E.L.Ő rovatot.

Írtál benne a „vörödmjúzik”-ról (world music); a magyar posta által terjesztett hírlapok rövidítéseiről; a táncszínházalkotó kontra Táncház Találkozó helyes írásáról (helyesírásáról); az „oké”-ről, amely az „ize”-t fekteti két vállra; a háromezer iszákosról (ami – nem véletlenül – az 1996. évi első, tavaszi számban jelent meg); a tyúkról és az ABC-ről, amelyben az egyetlen olyan magyar (tájnyelvi) ige szerepel, mely „ty”-betűvel kezdődik (tyáttaz [= kiáltoz]); nevezetes helyekről Betlehemről Kukutyinig; s az utolsó, megjelent cikked pedig már igazi nyelvészeti tanulmány: „...vagy nyelvező?” címmel arról értekezél, hogy mely hangszereken mit csinál az ember (a bőgős bőgőzik [és nem bőgöl], a primás primál [és nem primázik] vagy hegedül [és nem hegedűzik], és így tovább...). Aztán az ez évi második szám..., amelyben már csak halálhíred szerepelt. Azt csak családtagjaid tudták, hogy együttes nevekről akartál írni, hiszen a TERV, a folkMAGazin 97/2-es számának terve ott lógott a szobádban, íróasztalod fölött. S hogy valami elképzelése legyen az Olvasónak a soha el nem készülhetett cikkről, ide másolom szó szerint a vázlatodat, amit – teljes egészében – egyedül csak Te értettél:

NYELV.E.L.Ő

Az együttes nevekről

– vezetéknevből

– hangszer vagy tartozéka

– népi hangulatú

eltűnt a Fix Stim (a Pontosidő), cigusoknál azonosít direkt (Rományi Rotá, Rom Som)

FOLK-SKÁLA áttétel -> FEKETE ÚTON!

– zárásul földobni a PULISZKÁ-t

Ha csak még egy hónapod lett volna...

A homonima egyébként görög eredetű szó, alakilag azonos, ám különböző értelmű szavak jelölésére használják. A „hálás” szó melléknévként jelenthet hálatelt-et, lekötelezett-et, viszonzszolgálatra kész-t, hasznos-at, bevált-at; főnévként pedig egyik jelentése a nász, a beteljesülés, az új élet fogantatása (vö. „...mert aki előttem jár, még az éjjel vélem hál...”), a másik jelentése pedig – többek között – pihenés, alvás, nyugalom, nyugovás. Jelzős szerkezettel avagy ígékötővel pedig eljutunk a „(meg)halás”-hoz – az elpihenéshez, az örök nyugalomhoz. A kör tehát bezárult.

Lehetne most a NYELV.E.L.Ő-höz méltó példamondatokat írni arról, hogy hálásak vagyunk Neked, amiért tettekkel is bizonyítottad: nyelvben és kultúrájában egyaránt él a nemzet; hogy mennyire bevált ez a rovat, mert hálás témákat bontott ki, dolgozott föl; hogy felettébb hasznos gondolat volt nyelvészeti indíttatású írásokon keresztül is népszerűsíteni a táncszínházat, mint mozgalmat és mint életformát a maga ezernyi ága-bogával, fontos és apró-cseprő, de jellemző és mindenképpen érdekes elágazásaival, de azt hiszem, fölösleges. E.L.Ő lehet venni a régebbi NYELV.E.L.Ő-ket, mintegy viszonzszolgálatra készen, hogy újra- és továbbgondoljuk mindazokat, amiket valaha (nem is olyan régen) publikáltál. Mert ez a rovat megszűnik. Nem lehetsz már jelen új gondolatok, új tehetségek, tehát végső soron az új élet fogantatásánál, nem lesheted már a MAG szárba szökkenését, mert Neked már az örök álom az osztályrészed. A toll kihullott a kezedből..., s egyelőre nincs, aki kézbe vegye.

Vajon van-e hal(l)ásunk síron túli üzeneteidre?

Nővéred

Az Iza együttes Máramarosi karácsony című kazettája ugyanabban a román kiadású sorozatban jelent meg, mint a néhány számmal ezelőtt bemutatott rezes zene. Ez a banda nem csereberéli annyira muzikusait: Joan Pop énekel s ő játszik »zongorá«-n (vagyis máramarosi gitáron, nyilván rokona a magyar »zongorá«-nak, vagy »hideg zongora« néven is ismert hangszernek), közreműködik még vagy nyolc énekes-táncos, s egyikük még hegedül is hozzá (érdekes a helyi neve: cetera). A primásnak van még egy különleges segítsége: Lucy Castle Nagy Britanniából, aki Bob Cohen vagy Hasse Hurtig nyomdokain jár (bár nőként nehezebb cigánnyá-zenésszé lennie, de a fölvételről úgy hallatszük: elfogadták), etnomuzikológiából kíván doktorálni, ezért máramarosi lakodalmakon, keresztelőkön »ceterá«-1. A kilenc helyszíni fölvételt tartalmazó kazettát hangulatossá teszi egy-egy vita (mit is játszottunk?), vagy másutt az előéneklés („azt, hogy...”) s a vérbő tánc- és füttyszó.

Meglehetősen egyformák az egyes darabok, dallamvezetés, tempó, hangszerelés, sőt szerkezet tekintetében is (netán alaposabban kéne ismerni a román, ezen belül a máramarosi zenét, hogy jobban elváljon a hora a kolindától). A kazettát két úti óra keretezi, ezeket addig játszzák, míg egyik háztól átbálgatnak a másikig a jókívánságokkal. Mindjárt a legelső dallam annyira ismerős, hogy meg mernék esküdni rá, létezik a magyar hagyományban is (legalább egy variánsa). Ez az érzés később is többször megkísért. Az „A” oldal leglendületesebb darabja a 4. szám 2. dallama; ez egy legényes, s jellegzetes tá-ti-tá-ti-tá lüktetése azonnal eszünkbe juttathatja az eleki táncokat.

A „B” oldal első számának második dallama a „Csak úgy mondta a rózsám” című dal már a hallgató fülét is becsaphatja, nekem úgy tűnik, dob is szól, de legalább egy cintányér! (A kazetta fülszövege nem tesz említést ritmuskíséretéről.) Persze az se rossz, amikor a táncosok beleropogtatnak (A/3., B/4.); a kiadó igazi mulatságot vett föl, egész pontosan 1993. december 11-én. De annyira, hogy „hallatszük”, amint a helyiségben fölszáll a por, az „A” oldalon még szépen énekelnek, rendesen csujogatnak, de bizony a B/2-esig jutva egyik-másik férfi már teljesen berekedt. A kazetta végére érve annyit már meg tudtam különböztetni, hogy ahol a zongora-cetera párost szépen követi a kórus, az általában kolinda (A/2., B/3.), ahol meg csak megy a dallam, s ritmikus táncszók tagolják, az forgató, vagy más tánczene. Több ilyet kéne hallgatni, biztos belejönné(n)k.

(Ethno Pro – Bukarest kiadása, 1994)

Bartina kazetta

Hosszú ideje meglévő hiányt pótol a Bartina zenekar most megjelent kazettája, mely a Sárköz népzeneje címet viseli. Néptánc-együttesek, iskolai és óvodai néptáncoktatók számára ajánljuk elsősorban, hiszen hosszabb lélegzetű táncrendjei kiválóan alkalmasak stílusgyakorlatok zenei kíséretéhez. Karikázó, verbunk, lassú és friss csárdás és ugrós összeállítás után rövid, három-négy perces etűdök is találhatóak a kazettán, melyre rövid koreográfiák is készíthetők. A Bartina zenekar és a Zomabai Asszonykórus által készített kazetta megrendelhető az alábbi címen: Bartina Néptánc Egyesület 7100 Szekszárd, Mártírok tere 10. Ára: 800,- Ft + postaköltség

Gyakran meglepődöm azon, hogy zenész kollégáim, tánczázás barátaim nem hallgatják a rádiót, nem ismerik a nekik szóló műsorokat. Én megrögzött rádióhallgató vagyok, évekig kitartok egy-egy adó mellett, mai napig is a közszolgálati hallgató.

Egy éve azzal a szándékkal követem rendszeresen a Népzenei Osztály műsorait, hogy egyfajta kimutatást készítsék a bemutatott előadókról, egy-egy zenekarról. A '97-es Táncháztalálkozóhoz kapcsolódóan készítettem már egy kimutatást a folkMAGazin-ban az aktív zenekarokról, előadókról, összehasonlítva a rádióban hallható műsorokkal. A lapzártához közeledve lemondok a teljes évi kimutatásról, nem hiszem, hogy túl sok újat hozna a téli időszak a rádióműsorok színvonalában. Így ez év januárjától, november 1-ig jegyzeteltem ki a népzenekevelőknek szánt műsorokat. A hét négy napján hallhatunk úgynevezett népzénet rendszeresen. Csütörtökön a Hagyományápolók, pénteken a Talpalávaló váltakozik a Népzenei Híradóval és a Népzenei Naplóval, melyben inkább az idősebb hallgatóságnak szánt népzenei érdekességeket mutatják be. Szombaton a Népzenei Portré műsora, majd vasárnap este egyórás összeállítás, ami újabb szombaton hallható. (Sajnos a hétfő esténként évekig közvetített félórás, hagyományörzőket bemutató műsort néhány hónapja beszüntették!)

Ezek után nyugodtan meg lehetne határozni egy-egy műsor profilját, de sajnos a mai napig nem alakult ki tisztán a műsorok arculata. A legfurább társítások jönnek össze egy-egy műsorban, jól elkülöníthető stílusú előadók kerülnek egymás mellé a szerkesztők jóvoltából. Talán minden népzeneszerető ért annyit a stílusokhoz, hogy meg tud különböztetni egy tánczázás „hagyományörzőt” egy konziban nevelkedett művésztől, aki többek közt népdalokat is „szokott” a műsorára venni. Ezt a kettőt egy „gyékényre” szerkeszteni, nem igazán szerencsés, egyik fél számára sem. A tánczázmozgalom 25 éve alatt ezek az ismérvek nagyon jól kialakultak, jó volna végre ezeket figyelembe venni. Érdemes lenne az előadókat előben meghallgatni és megnézni, hogy kivel muzsikálnak együtt, talán a rádióban is jobban elférnének egymás mellett. Érthetetlen számomra az ilyen műsorszerkesztési gyakorlat, ugyanis interferencia – egymást kioltó hullámok találkozása – jön létre, akarva akaratlanul kioltva egymás értékeit. Biztos elfogult vagyok, de a keveredés egyirányú. Más, jól behatárolható „népdalos” műsorokba elvéve sem csúszik be egy-egy tánczázás anyag, de fordítva ez egyre gyakoribb.

Nagyon nehéz akár egy műsorról is véleményt mondani, még inkább egy éves időszakról, egy-egy példát azért kiemelnék, ami jellemző. Nagyon kevés a népzenei mozgalmunk meghatározó, még életben levő adatközlővel készített riport, zenei felvétel. Ehelyett egyre több a népzenehez távolból kapcsolódó riportalany, akitől megtudhatjuk, hogy mikor és mennyit hallgat népzénet. A napjainkban tevékenyen működő, aktív művészekről elvéve hallani. Jó volna eltalálni az arányt és többet hallani az oszlopos tagokról, mint például a vidéki citerazenekar egyik tagjáról, aki elhatározta, hogy megtanul brácsázni, hogy ezután széki brácsán és citerán dolgozhasson a furulyaszó alá. Mitől lesz ez hírértékű? Miért nem számít említésre méltónak, hogy a FONÓ Budai Zeneház, egyedülálló vállalkozásként, hetente szervez koncerteket erdélyi zenekaroknak, amelyeket CD-n is megörökítenek. Erről sem hallhatunk a népzenei műsorokban. Zerkula Jánost, vagy Pál Pista bácsit egy év alatt egyszer említették meg és rajtuk kívül hányan kimaradtak még a műsorokból... A dupla CD-s Palatka zenekar, vagy a Szászcsávásiak egyetlen egyszer sem lettek említve. Mestereinkről van szó, akikkel ennyire mostohán bánni elképzelhető dolog. Vétel ennyire félreérteni a népzenei mozgalom üzenetét, nagy ívben elkertülni a „szalonképtelen” előadókat. Sajnos már nem sokáig lesz lehetőségünk a velük való találkozásra ...

A fiatalok közül például a Csík zenekart is csak egyszer hallhattuk ebben az évben, akkor is csak egy tavalyról maradt riportra teltet. A 15-20 éve megszűnt zenekarok teljes repertoárját hallhatjuk nap mint nap a népzenei műsorokban, minden hiányosságukkal együtt, míg például a Muzsikás együttes évente megjelenő lemezeiről, CD-anyagairól szinte semmi sem hallható. Egyszer kapott majd egy teljes fél órát a Muzsikás együttes egy év alatt, amikor nem háttérzeneként szólalt meg egy csütörtök este, de a mihez tartás végett Dévai János szerkesztő furulyázásával illusztrálva. A 15 éves felvételeiket hallhattuk... Nem akarom eltúlozni, de talán a Muzsikás együttes, mint a mozgalom zászlóshajója, megérdemelne annyit, hogy megfelelő körítésben és minőségben hallgathassuk zenéjüket. Furcsa volt Juhász Zoltán és Faragó Laura összepárosítása a Hagyományörzők-ben, vagy a Táncházi Muzsika műsorában szerkesztett olyan előadók, akik talán életükben nem jártak tánczázban. A Folkritikusokban inkább hallgatnám pl. a Vasmalom zenekart, mint Dévai N. Kamillát, vagy Faragó Laurát, a 20 évvel ezelőtti zenekarok műveivel végítve. Nem volna baj, hogy régi felvételeket is hallhatunk, de ezeket friss anyagként eladni, meg sem említve tisztességes korukat, hátrányt jelenthet előadónak, szerkesztőnek egyaránt.

Amíg a szerkesztők, női hangra és tenor-blockflótere írott szatmári csárdás opuszt szerkesztenek össze tánczázás zenekarokkal, addig nem hiszem, hogy a Rádió a megújult népzenei felfogást népszerűsítene, vagy segítené tisztázni a népzene megszólaltatásában kialakult különbségeket. Kinek lenne ez a feladata, nem a Népzenei Osztályé?

Vége hallhattunk a Táncháztalálkozóról is októberben, két vasárnap esti műsort

szentelve rá, de sajnos félretájékoztatva a hallgatóságot, meg sem említve, hogy ami hallható, az nem a Táncháztalálkozó zsűrizett, megpályázott főműsora, hanem a IV. emeleti kisteremben rendezett, bemutatkozási lehetőséget biztosító műsor. Dicséretes dolog erről tudósítani, de csak erről, meg sem említve a többi színpadon folyó, évente megújuló jobbnál jobb produkcióit, vagy az elképesztő mennyiségű új CD-ről, kazettáról megfélemedezni, érthetetlen dolog számomra. Az átlag hallgató – a színvonalat meghallva – tovább tekeri az állomáskereső gombját... Pedig milyen műgonddal készült minden évben a Táncháztalálkozó-ról a hanglemezzel, dicsérve Tóth Ibolya zenei rendező munkáját aki kivülrőlként mindent megtejt a magas színvonalért, míg a rádiós népzenei műsorok igénytelenségükről lesznek emlékeztetsek.

A '97 év műsorait átnézve, az előadókat összegezve, a kb. 140 alkalom és a 150 előadó nem sok, nagyon kevés egy országos rádió kapacitásához viszonyítva. Az egyre-másra alakuló új rádióállomások egy-egy szerkesztővel, hozott anyagból gazdálkodva, versenyre kelthetnének a Kossuth rádió népzenei műsoraival. Igaz, sokkal inkább a zenekarok anyagait felhasználva, a szöveglísta hátrányára, míg a Népzenei Osztály inkább nyitott a szöveglísta javára.

Örvedetes dolog, hogy 1998-ban kerül megrendezésre a Magyar Rádió Rt. I. Népzenei Versenye a népzene előadói számára, de sajnálatos, hogy nem mindenki pályázhat. Érthetetlen okból csak szöveglísta, vagy legfeljebb két fő indulhat együtt. Akik „többen”, szeretik művelni a népzénet, azoknak várniuk kell, amíg eljön az ó idejük, zenekarok ne is reménykedjenek, vagy koncentrálnak csak a gyimesi zenére. Nyitott a lehetőség az énekeseknek, citerásoknak. Túl sok ifjú dudást, tekerőst nem ismerek, így nem fogják nagyon megbolygatni a pályázatot. Nem tudok rájönni a miéértjére, talán nem ugyanannyi idő meghallgatni 2 főt, mint 3-4 főt, vagy több díjat kellene így kiosztani, nagy kérdés marad ez a következő pályázatig, ami talán nyitottabb lesz. Azt hiszem, hogy bátran leírhatom, hogy a mai népzenei mozgalom az archaikus szemléletű vonások nélkül nem jött volna létre, a zenekarok aktív munkája nélkül sem. Miért kell diszkriminálni egy egész mozgalmat?

Most olvastam egy országos szavalóversenyéről, ahol 8 főben korlátozták az esetleg részvevő zenekarok létszámát!? Pedig nem is zenei pályázat... Ezek után ki-ki eldöntheti maga, hogy hol tart a Népzenei Osztály a szerkesztésben és mi várható a pályázaton.

Végezetül ajánlom a '97-es rádiós listámat, elhangzási alkalmanként rangsorolva a zenekarokat. Jó szórakozást kíván hozzá: Nagy Balázs

13-szor Méta, Muzsikás

10-szer Ökrös

9-szer Berecz András, Délibáb, Juhász Zoltán, Sebestyén Márta, Zengő

8-szor Kamarás

7-szer Karikás, Magyar Tekerő Zenekar

6-szor Birinyi József, Csutorás, Egyszólam, Fábán Éva, Fajcsák Attila, Kozák József, Téka, Tükrös, Zurgó

5-ször Balogh Sándor, Bekecs, Bodza Klára, Borsi Ferenc, Budai Ilona, Dévai János, Guzsaly, Horváth Károly, Maczkó Mária, Morotva, Pászta György, Szvorák Katalin, Vízöntő, Vujicsics

4-szer Agócs Gergely, Berettyóújfalvai Pávák, Dzsupsin P.–Gonda A. duó, Galagonya, Kallós Zoltán, Kóta J.–Szerényi B. duó, Mákvirág, Sáringer Kálmán, Türy Ferenc, Vasmalom

3-szor Benta, Bojtár, Galga, Gereben, Ghymes, Hajnalkötöző, Jánosi, Kalamajka, Kolompos, Lázár Katalin, Meggyfahéj, Mészáros B.–Végh Cs. duó, Miskolczi Mária, Pántlika, Viola

2-szer Batyu, Békés Banda, Bodza Banda, Boglya, Cifra, Csobolyó, Dévai N. Kamilla, Dűvő, Faragó Laura, Hegedős, Jártató, Kaláka, Kátai Z.–Sziijártó Cs. duó, Kislapátos, Kozma András, Magyar Folktrio, Menta, M.É.Z., Németh Lajos, Polgár Lilla, Rományi Rotá, Sebő, Szederinda, Szűcs Miklós, Újstílus

1-szer Balogh Márton, Bálint E.-Légedi L., Bárdosi Ildikó, Bartina, Bognár Szilvia, Bogyszlói, Borsó Banda, BRAN, Cimborák, Csalóka, Csapó Anna, Cserepes Károly, Csűrődöngölő, Csík zenekar, Dabasi Péter, Deák Fruzsina, Dervár Ferenc, Dúdoló, Fanyűvők, Fedémesi népdalkör, Gajdos, Göncöl, Hajdú Kinga, Harangláb, Kalyi Jag, Kolinda, Kozma Éva, Lázár K.–Borsi F., Magyar Dudazenekar, Magyarorszáti zenekar, Makumba, Mandel Róbert, Mazsaroff Mária, Miklós Erzs, Musica Historica, Nagy Géza, Neti Sanyi, Papp duó, Pál István, Pataki István, Rakonca, Sándor Ildikó, Sándorfalvi citerazenekar, Szabó Zoltán, Szabó Csilla, Szeredás, Szerényi Béla, Széles András, Szilágyi Zsolt, Tarisnyás, Taborfalvi népzenei egy., Táltos, Tárnoki Beatrix, Tekergő, Tilinkó, Tücsök, Vincze Ferenc, Vavrinecz András, Zerkula János

Szigetvári József: Tajvani élmények - Útibeszámoló a százhalombattai Forrás Kamara Táncegyüttes turnéjáról (1997. július 2-28.)

Utazunk. S ahogy ez tizenkétezer méter magasban lenni szokott, az idő hihetetlenül lassan telik. A kapitány tájékoztatója szerint most léptünk be India légterébe. Számolgatni kezdék: ez azt jelenti, hogy a zürichi felszállás óta nyolc óra telt el. 4 óra van hátra Bangkookig, s onnan további 5 Taipei-be. Nyolc óra elmúltával tehát alig vagyunk túl a repülés felén. S miközben a felkelő nap az alattunk lévő Indiának köszön jó reggelt, tovább számolgotok. Vajon hány órát töltöttünk a Forrás Néptáncegyüttes táncosaival az elmúlt években földön, vízen, levegőben, hogy elvigyük ennek a kis országnak üzenetét szerte a világba? Megszámlálhatatlanul sokat. Felléptünk apró falvakban, városokban, vidéki kis színpadokon, kórházakban, világméretű koncerttermekben, laktanyákban, forróságban, fagyban, bombatámadás közben, hirdelve, hogy Európa közepén van egy kis nép, amely a sokszor kusza és átláthatatlan történelem ellenére is őrzi hagyományait. Európa 23 országának, majd Amerika, Közép-Amerika (Mexikó), a Karib világ (Puerto Rico), Afrika (Egyiptom), a Közel-Kelet (Izrael) meghódítása után, most Távol-Kelet az úti cél. Rádásul olyan ország, ahol amióta világ a világ, magyar néptáncegyüttes sosem járt, a százhalombattaiak lesznek az elsők. Utazunk, Tajvan vár bennünket. Tajvan.

Tajvan a Csendes-óceán nyugati részén végighúzódo szigetlánc közepén fekszik felúton Japán és a Fülöp-szigetek között. A kínai szárazföld délnyugati partjától 160 km választja el. Területe 36000 km², körülbelül ugyanakkora, mint Hollandia vagy a Dunántúl. A sziget északi részén szubtrópusi az éghajlat, az évi középhőmérséklet 22 C, délen pedig trópusi, átlag 24,5 C. Gyakran és bőségesen esik az eső. Akik nyáron látogatnak el Tajvanra, hatalmas tájfunt élhetnek át: tomboló szél és özvízszzerű eső érkezik a trópusokról.

A Tajvan Kínai Köztársaságot 1912. január 1-én kiáltották ki, miután győzött a Szun Jat-szen vezette forradalom. Az 1949-es kínai polgárháború alatt a Kínai Köztársaság kormánya székhelyét Tajvanra tette át, és Szun Jat-szen szellemében folytatta egy modern, demokratikus társadalmi rend építését. Az először idelátogató kicsit meglepődhet azon az eltérő életstíluson és azokon a kulturális sajátosságokon, amelyekkel találkozik. A rejtély feltéréséhez az embernek előbb meg kell értenie a kínai kulturális hagyomány mélyén gyökerező filozófiai alapvetéseket. A kínai nemzet ötezer évre visszanyúló történelemmel és civilizációval dicsekedhet. Ez alatt a hosszú és megszakítás nélküli történelmi folyamat alatt 13 dinasztia uralkodott, s mindegyiknek megvoltak a saját történetírói. Az ő feljegyzéseikből jött létre a „25 hivatalos dinasztikus történet” vagy a Krónika néven ismert összeállítás. Bár Kína hosszú történelmének középpontjában a han népesség állt, kulturális kapcsolataik és házasságai révén folyamatosan keveredtek a birodalom más népeivel. Ezért van, hogy Kína történelmét erős kontinuitás, kulturális hagyományait pedig sokszínűség jellemzi. A kínai filozófusok többsége nagy súlyt helyezett a „Mennyi útjára” (Tien Tao) és az „Ember útjára.” (Zsen Tao). A mennyen nem csak a természetet értették, hanem minden élet és emberi érték forrását. Ezt a fajta filozófiai gondolkodást főként a konfucianus és neokonfucianus iskola támogatta. A taoista és a buddhista iskola jelesei lényegében ugyanezeket az eszméket vallották, ám a konfucianus kulturális értékfelfogás az etikai síkra, a taoista a művészi síkra, a buddhista pedig a vallási síkra helyezi a hangsúlyt.

Mindezen ismeretek birtokában érthető izgalommal és kíváncsian szedgettük bőröndjeiket a futószalagról, miután végre valahára 17 óra után landoltunk Taipei-ben. Eközben a ki-kinyíló csapóajtón túl egy óriási felirat mögött népes integetős és mosolygós tajvani csoport várt bennünket. Így utólag visszagondolva, mi más is lett volna a táblájukon: Hungary! Welcome in Tajvan!

Hogyan lesz egy magyarból „shungyali”? Az első találkozáskor érthető kíváncsisággal méregettük egymást: ők még nem láttak ilyen közelről magyar embert, igaz mi sem láttunk gyakrabban tajvanit.

Mégis a lehető legrövidebb idő után elmúlt a szorongásunk az ismeretlentől: házigazdáink olyan kedvesen mosolyogtak, olyan előzékenyek voltak velünk, hogy bár egy árva hangot nem értettünk, egyetlen gesztust nem tudtunk megfejteni, mégis egyszerű csak otthonosan éreztük magunkat. Ebbéli eufóriánk csak akkor hagyott alább, amikor egy óra múlva – mert, hogy még mindig nem érkezünk meg sehová és ez gyanússá vált –arra a kérdésemre, hogy mennyi időt buszozunk még, azt felelték, hogy talán négy órát. Aztán egyszer csak ez is elmúlt és ki tudja hány időzónát átlépve, hány órát utazva, hány órát előbbre járva a magyar időszámításhoz képest, ott álltunk (támolyogtunk) I Lan városban a fesztivál szálláshelye előtt. Alig félnapos akklimatizálódás után másnap elkezdődött a világ egyik legszínvonalasabb nemzetközi néptánfesztiválja.

Természetes dolog, hogy egy nagyszabású fesztiválon – pláne ahol több, mint 15 ország szerepel – minden együttes szeretne a legjobb teljesítményt nyújtani.

Egy ilyen találkozó nem verseny, de a közönség tapsaiból sok minden lemérhető. Első előadásainkkor érthető izgalommal hallgattuk az előttünk fellépők tapsait. Az itteni közönség nem nevezhető forró vérűnek, a tapsal meglehetősen szűk-

markúan bánik. Épp ezért volt meglepő, hogy amikor a műsorközlő bekonferálta Magyarországot, azaz „Shungyali”-t, taps dübörgött fel. E titok nyitjára a fesztivál műsorfűzetében bukkantunk rá: „Amikor valaki Magyarországot említi, azonnal szóba kerülnek a hunok, az a törzs, amely Chungyuanból, az ókori Kínából származik. Ez az oka annak, hogy bár Magyarország az európai kontinens közepén található, eredeti ázsiai vonásokat hordoz. A magyar rendkívül összetett faj, de bizonyos, hogy ázsiai (kínai) nomádok leszármazottai.” Itt tehát rokonként kezelték bennünket.

Fellépéseinket rendre áhítattal figyelték és nagy tapsal köszönték meg. Egy nap kora este volt előadásunk, amikor Agócs Gergő furulyája megszólalt, a több ezernyi néző szinte egyszerre csendesedett el, s a hegyektől ölelt szabadtéri színpadon a lemenő nap fényében, több ezer kilométerre Magyarországtól, látva a furulyászt hallgatókat, különös érzés fogott el. Elmosódott múlt és jelen, tér és idő, úgy tűnt a tajvaniak nem csak hallgatják, de értik és érzik ezeket a több százéves dallamokat. Vél vagy valós rokonságunk ott lógott a levegőben, átitatva minden előadásunkat. Egy idő után egyre világosabbá vált: nem udvariasan, figyelmesen bántak velünk, hanem különös meghittséggel, szeretettel vettek körül bennünket. Ezt tapasztaltuk a Rotary Club tagjaitól, akik szabadidőnkben tenyérükben hordozták bennünket körül Tajvanon.

Nekik köszönhetően jutottunk el a Yangminshan Nemzeti Parkba, Keelungba, ahol meglátogattuk a legszebb buddhista szent helyet, a Sun Moon tavat, és tetünk egy kiadós sétát egy igazi trópusi erdőben.

Gyakran volt alkalmunk I Lan utcáit járni. Mint egy hangyaboly: ezer meg ezer ember, és szemmel láthatóan úgy tűnt, hogy itt mindenki tudja a dolgát. Érdekes volt, hogy az iszonyatos népsűrűség, forgalmas hőség ellenére soha senki nem volt ideges, sőt inkább valami megfoghatatlan derű és nyugalom volt mindenre jellemző. E mögött persze sok minden rejtőzik: a vallás, a filozófia, a szokás, de a gazdasági helyzet is. Tény: Tajvanon az évi egy főre jutó nemzeti össztermék 8 ezer dollár. Míg 1990-ben 4 %-kal nőttek, 1992 óta évente 0,5 %-kal csökkennek a nyakerekedelmi árak.

Nagyon nehéz lenne megítélni egy ország életét, helyzetét néhány nap után. Látva azonban azt, hogy az egyébként rendkívül keményen és fegyelmetten dolgozó, tanuló tajvaniak milyen őszintén és felszabadultan tudnak kikapcsolódni, örülni a szépnek, játszani gyermekekkel, mégis csak úgy tűnik, hogy az ötezer éves filozófia a „Mennyi Útjáról” és az „Ember útjáról” sok mindent tanított és tanít nekik. Tanít, mert hagyományait őrzi és őrítetik. Mindemellett hihetetlen életkedvvel bírnak, kíváncsiak mindenre, és tisztelik mások hagyományait is.

Műsoraink közben gyakran esett trópusi eső. (Aki átélt már ilyet, az tudja miről van szó.) A tajvaniakat ez soha nem zavarta meg abban, hogy végignézzék az előadásokat, jópofa esőkabátokat, óriási esernyőket vettek elő, és élvezték tovább az előadást.

Az együttesek nagy része – így mi is – műsorainkat közönségsztráccsal zártuk. Amíg más országban (vagy pl. Magyarországon) ilyen alkalmakkor halászhálával kell összeszedni a vállalkozó kedvű nézőket, addig Tajvanon erről szó sem lehet. Az emberek önként, szinte önzőnlve jöttek fel a színpadra, mert efféle mulatságot nem szívesen hagynának ki.

Figyelmességük határtalan. Az szinte természetes, volt hogy az utcán nagyon sokan köszöntek nekünk, és megkérdezték honnan jöttünk.

A fesztivál éttermében általában 10-12 féle kínai étel volt, de ezen felül mindig készítettek a kényesebb gyomrú európaiaknak való edelt is. S mivel egyre több vendég foglalatkoskodott a pálcikával való evés tudományának elsajátításával, szinte magától érteődött, hogy ezzel egyenes arányban egyre több tajvani próbálkozott a késsel és villával.

Egy este – éppen két fellépésünk volt aznap, fáradtan rogytunk be az autóbuszba. Az előadást követően – mint mindig – a sofőrünk bekapcsolta a magnót. Legnagyobb meglepetésünkre Brahms V. Magyar tánca csendült fel. S amikor pilótánk kedvességét tapsal ismertük el, hosszantartó dudálással jelezte, hogy örül örömeinknek, s ettől teljesen bizonyossá vált, a megszólaló muzsika nem a véletlen műve volt.

Utazunk. Három hete érkezünk, 8 órája szálltunk fel Taipei-ben, s most lassan India légterébe érkezünk. Alattunk Bombay fényei, de az én szemem most itt is Tajvan fényeit keresi.

Azét a Tajvanét, amely eddig nem volt más, mint egy kis ábra a térképen és most barátokat emlékeket jelent.

Azét a Tajvanét, ahol eddig Magyarország nem volt más, mint jobb esetben apró betűs részből fél sor a történelemkönyvben. Most több száz ezer ember számára a zene, a tánc, a furulyaszó jelenti azt, hogy „Shungyali”.

Utazunk. A táncosok már alszanak. Nem is tudják talán, hogy milyen fontos és nagyszerű követői ők a magyar kultúrának.

Utazunk. Újra meg újra átélve a történeteket, felidézve a már örökké emlékeket, látva az alvó táncosokat valami jó érzés lesz rajtam úrrá.

Utazunk. Úgy érzem otthonról megyünk hazafelé.

Felhívás

Értesítjük a rendezvények és fesztiválok szervezőit, a folklór-kiadványok létrehozóit, a népművészeti mozgalom bármely ágában tevékenykedő alkotókat, előadókat és együtteseket, hogy bemutatkozó oldalaikat változatlanul elhelyezhetik a "Népzene, néptánc, kézművesség" címet viselő internetes adatbázisunkban (<http://www.datanet.hu/tanchaz>). A nálunk készülő, saját elérési című honlapok 2-3 oldal magyar és angol nyelvű szöveget, néhány színes fotót, grafikát tartalmaznak, amelyek tetszés szerint bármikor módosíthatók. A részvétel feltétele évi 5.000,- Ft tagsági díj befizetése. Saját e-mail cím bérleti díja egyesületünkön keresztül havi bruttó 625,- Ft. A máshol készített honlapokra mutató csatolás (ún. link) elhelyezése a főoldalunkra ingyenes,

ehhez mindössze a honlap címét és elérési kódját kérjük megadni. A rendszeres táncházakról és folk-klubokról, valamint a nyári táborokról közölt pontos információkat szintén ingyenesen helyezük el rovatainkban. Megnyitottuk Eseménynaptárunkat, ahol minden újdonságot – műsort, fesztivált, kiállítást, új kiadványt és minden e témába vágó eseményt – szívesen, térítésmentesen feltüntetünk. A közkeletű nevén "Táncház honlap" oldalait, képeit és zenerészleteit az elmúlt egy évben mintegy tízezer nézték meg, s a látogatók száma egyre gyorsabban emelkedik! A Táncház Egyesület irodájában a gépezetek mögött valóságos személyek – Bakonyi Erika, Gósi Anett és Berán István – várják a jelentkezéseket: Telefon és fax: 214-3521; 212-0264, e-mail: tanchaz@mail.datanet.hu

Elhunyt Orsós Kis János a híres Bogviszlói Zenekar primása.

Orsós Kis János 1923-1997

Ifj. Vitányi Iván: Öt éves a Rece-Fice

Ismét egy évforduló, manapság ez úgyis divatos. De hát öregszünk. Ha úgy vesszük, hogy táncházmozgalom életének egy ötödében már részt vettünk, ez nem is hangzik rosszul.

De honnan is számoljuk az öt évet? Nézzük az elejét! 1992 januárjában egy FMH-beli Falkafolk táncházban (ahol akkoriban játszottunk Batta Gáborral együtt), odajött egy lány, hogy van egy barátnője, bögzőzik a Műegyetem szimfonikus zenekarában, és szívesen játszana népzene, különösen délszlávot.

Összenéztünk Gáborral: Hallgassuk meg! Legfeljebb lesz kivel eljátszanunk azt, amit a Falkafolkban nem játszhatunk. Rövidesen kontrásunk is lett: Perger László (Döbrögi), aki akkor a Rilában játszott, de régebbről ismertük már, mint az Odeion rock and roll zenekar basszgitárosát. Már csak perspektíva kellett: valami cél, ami nem túl távoli, nem túl absztrakt, és érdemes érte dolgozni, mert hamar meghozza gyümölcsét. A munkát pedig lehetőleg már ma el kell kezdeni, mert ha holnaputánig várunk, esetleg alábbhagy a lelkesedés. Ha alszunk rá, talán meggondoljuk magunkat. Ekkor jött Döme (Krunity Vladimír az akkori Zsarátnokból), hogy kávéházat akar nyitni (már épül) és ott kéne majd zenélni. Mire kész lesz, mi is összekapjuk magunkat – gondoltuk – és munkához láttunk. Aztán fel is épült, de a sors úgy hozta, hogy mi nem játszottunk ott egyszer sem. De legalább mi is felépültünk. Első fellépéseink az akkor még négy tagú, de már Rece-Fice nevű bandával 1992 decemberében voltak. Ez volt tehát most öt éve.

A négyből azóta hét lett, de abból a négyből csak kettő maradt. (No meg a "plusz egy" – a nyolcadik utas – aki sosem volt tag, de itt van kezdettől fogva, Kovács Jenő a táncanár.) Játszottunk koncerten, fesztiválon, szalagavatón, kocsmában, várban, laktanyában, kiállításon és romtemplomban, sportcsarnokban utcán, és strandon.

Hallgattak minket ülve, állva, menet közben és úszva, táncoltak parkettán, betonon, kockakövön és fűvön.

Persze küzdelmes is volt az életünk. Veszekedtünk technikusok-

kal (miért nem szól a kontroll), rendőrökkel (hány személyes a mikrobusz), gazdaságisokkal (bruttó vagy nettó), portásokkal (itt kérem nem lehet parkolni), meg rock-életünk nagyjával (ki vár régebben a liftre). Persze legtöbbit egymással (hánykor kezdődik a próba, ki miért nem gyakorol stb.)

Azért maradtak még megvalósulatlan vágyaink, meg elérendő céljaink. Például szeretnénk egyszer végre megcsinálni második kazettánkat (első CD-nket, ha már bakelitot nem lehet). Csak hát hol tagcsere van, hol tábort szervezünk, hol meg megtanulunk egy koreográfiát, hogy aztán elzavarjanak: a CD jobban játssza.

De megígérjük. „Talán jövőre...” Aztán azt is jó lenne egyszer megérni, hogy ne kérdezze meg mindenki, miért játszunk ilyen zenét, ha egyszer magyarok vagyunk. Egyszer megérni, hogy ne legyen esemény, ha egy „magyar” nem néz csodabogárnak, és ha egy „nem magyar” szóba áll velünk. Ha egy kuratórium nem nézne értetlenül, hogy „de hisz maguk magyarok, hol itt a kisebbség?” Egyszer talán a „többség” megérti, hogy meg kell ismernie a „kisebbségek” kultúráját, ők pedig nem gyanakodnak majd, hogy elveszik tőlük utolsó kincsüket.

Ezzel holtunk napjái lesz mit dolgozni, nézzünk hát egy kicsit közelebbre! Születésnapunkat december 15-én az Almássy téren ünnepeljük egy koncerttel. Ez egyben új, (egyelőre csak farost-) lemezünk bemutatója is. Gondoltuk, hallgassanak egyszer végig ülve azok is, akik naponta hallanak. Mi pedig eljátszhatjuk végre azokat a dalokat is, amikre nincs tánc. Meg lesz sok meglepetés, vendégek, barátok, régi tagok.

Mire ezek a sorok megjelennek, mindez már mögöttünk lesz. Aki tehát most értesül róla, csak azt tudom tanácsolni, várjon türelemmel, míg egyszer tényleg megcsináljuk a lemezt. Addig is járjon táncházba!

Az együttes jelenlegi felállása:

Szick Edit 1992-től; ifj. Vitányi Iván 1992-től; Deli Piroška 1993-tól; Jablonkay Judit 1993-tól; Tiszavári Ágnes 1993-tól; Avar Panni 1993-tól; Árkosi Szabolcs 1996-tól

Tagjaink voltak:

Batta Gábor (1992-96); Perger László (1992-93); Sipos Gábor (1995-97)

N. Tóth: Bodza Klára és a Tátika új CD-je

)
Bodza Klára és a Tátika énekegyüttes új CD-jének bemutatóját rendezték november 28-án a Budai Vigadóban. A műsor a bölcsődalokon, balladákon, keszerveken és az egyházi ünnepeket jelző énekeken keresztül Moldva, Mezőség, Gyimes, Dunántúl, Palócföld, Nyírség dallamvilágát mutatta be. Hogyan gyűlt össze a CD gazdag anyaga? kérdeztük Bodza Klárát, a budafoki Nádasdy Kálmán Művészeti és Általános Iskola népzenei tagozatának vezetőjét.

– Csaknem harminc év művészi és húsz év pedagógiai munka áll a műsor mögött. A művészi pályán azt tapasztaltam, hogy a közönség bárhol a világon tolmács nélkül érti, miről szól az ének. A népdal ereje, érzelmi kisugárzása fogja meg az embereket. Pedagógusként élmény számomra, ha tanítványaim a stílusjegyek elsajátításán túl saját egyéniségükkel változtatják újra élővé a népdalt. A mesék, dalok a huszadik században is együtt formálódnak a mindennapokkal, a munka természetes része például a csángóknál. A gyűjtőutakról hazatérve a lerakódott élmények

Kaposi Edit: A cigándi Búzavirágtól és Gyöngyösbokrétától a Keménycsárdás Táncegyüttesig - Ötven éves táncos találkozó Cigándon

Május 2-án a nagyközségi önkormányzat képviselőtestülete találkozóra hívta az ötven esztendővel ezelőtt megszűnt „Cigándi Bokréta” régi táncosait. Ennek tizenhárom évi működése alatt, 1931-től 1944-ig 96 táncos és tíz zenész tagja volt. 42-en még ma is élnek közülük. Harmincegyen máig is cigándi lakosok.

A találkozón megjelentek közül négyen – Fodor Eszter, Tóth Ilona, Molnár Dániel és Vajda József – a Kántor Mihály tanító által 1931-ben megalakított Búzavirág nevű szervezet helyi csoportjában kezdtek táncolni.

A cigándiak 1933-ban kiléptek a Búzavirág szervezetből és a hivatalosan megalakult Bokréta Szövetség tagjai lettek. Itt is Kántor Mihály lett a csoport vezetője. Ő fiatal korától kezdve kutatta a falu tárgyi és folklór hagyományait. Amikor a Búzavirág, majd a Bokréta Szövetség tagjai lettek, Kántor Mihály maga köré gyűjtötte a falu idős, legjobb dalos és legjobb táncos embereit és velük közösen állították színpadra a cigándi táncokat. Az eredményt Gönyey Sándor néprajzkutató is hitelesítette.²

A Cigándi Bokréta műsora a szövetség legjobbjai közé tartozott. 1935-ben a Magyar Rádió színes riportban ismertette a munkájukat. 1935-ben az egyik legrangosabb gyöngyösbokrétás külföldi szereplésre, a Londonban tartott Nemzetközi Néptánc Fesztiválra a hét bokrétás csoportból válogatott táncosok közé három cigándi is bekerült: Filep Erzsébet, Herczik Eszter és Terjék János. Ők mutatták be ott nagy sikerrel az „átvetőst” és a „keménycsárdást”.³

1935-ben az előbbi két táncon kívül még a „májusjárás” is szerepelt műsorukon. 1937-től a repertoár a virtuóz „csapásolással” és a „menettáncal” gazdagodott. 1938-ban Budapesten, a Szent István-napi ünnepségeken a Városi Színháznál (ma Erkel Színház) szerepeltek ezekkel. 1940-től 1943-ig minden évben meghívást kaptak a budapesti augusztus 20-i műsoron való fellépésre.

A Cigándi Bokréta a többi csoporttal együtt 1948-ban, a Bokréta Szövetséget feloszlató belügyminisztériumi rendelet hatálybalépésekor szűnt meg.⁴

Megszűnt, de nem halt meg! Az 1950-es évek derekától más

addig munkálnak bennem, míg érzelmileg teljesen azonosulok az ott maradt világgal, és akkor „kiszól belőlem az énekes”. Ez a jó dal titka, hogy már nem is én dalolom, az szólal meg bennem, akitől kaptam.

– Hol lehet hozzájutni az együttes új CD-jéhez?

– Három helyen árusítják: az Almafon üzletben, a Rózsavölgyi Zeneműboltban és a Portékánál, valamint megrendelhető nálam az alábbi címen: Bodza Klára 1124 Budapest, Zólyomi lépcső 17. Tel.: 319-2473

Megjelent a Magyar Nemzetben

Duo Sound

2074 Perbál, Egyetértés ltp. A/15. Tel.: (26)337-090, 201-0393, Fax: 202-2047

Hangfelvétel-lemezkiadás, hangosítás-világosítás, hang-fény tervezés, kivitelezés. Egyéb szolgáltatások: színpadok építése, műsorok szervezése, rendezvények teljes körű lebonyolítása.

névvel és körben, egyre fiatalabb tagsággal meg-megjelentek különböző kultúrversenyeken, fesztiválokon. Az utolsó évtizedekben már jól képzett néptáncpedagógus-koreográfus vezetőik: Ureczky Csaba, majd Nagy István már új, friss szellemben gondoskodtak a hagyomány ápolásáról. Erről tanúskodik a Zemplén Gyermektáncegyüttes és a Keménycsárdás Táncegyüttes színvonalas művészi munkája.

Cigándon a hagyomány őrzése és ápolása nem csak a gyűjtött anyag múzeumi megőrzését jelenti. A község vezetői, a pedagógusok és a lakosok ezt a mindennapi élet fontos részének tekintik. Például az óvoda szobáinak berendezése nem csupán a lakosok által ajándékozott tárgyak falumúzeumának tekinthető, hanem ez a gyermekek napi foglalkozásainak a helye, az otthona. A kicsik ismerik a tárgyakat, azok funkcióját, az ajándékozó családokat is. Ezek között a tárgyak között tanulják a cigándi játékokat, dalokat és táncokat. A szövöszéken pedig a cigándi szöttesek készítésének titkaiba is bevezetik őket a falu legjobb szövői.

A találkozó esti műsorában a ma már hetven és kilencven év közötti volt bokrétások a hagyományőrzés mai megnyilatkozásait látva örömmel fogadták az óvodások, az általános iskolások játékokból és táncokból bemutatott számait. Amikor pedig a fiatal felnőttekből és a középkorúakból álló Keménycsárdás Táncegyüttes szerepelt, a címadó tánc figuráinak nevét félhangosan mondogatták egymásnak.

Ez a találkozó nem csupán a nosztalgia jegyében zajlott, a községben újra fellendült néprajzi kutatások jelentkezése is volt. Németh Károly polgármester, Patkó Csaba népművelő, a Művelődési Ház igazgatója és Nagy István néptáncpedagógus és koreográfus Kántor Mihály nyomán haladva dolgozzák fel a falu történetét és hagyományvilágát. Pedagógustársaikkal együtt viszik a szűkebb pátria kincseit az óvodába, iskolába, a hazai és a külföldi megmutatóalkalmakra. Vagyis: igazi patrioták módjára ki-ki teszi a maga helyén mindazt, amit az értékek megismerése, megbecsülése és továbbélése érdekében megtehet.

Örömmel láttuk a Művelődési Ház falán a Néprajzi Múzeumból másoltatott és nagyított cigándi fotókat, melyek legnagyobb részét Gönyey Sándor készítette a harmincas években. Az ünnepi műsoron bemutatták Gönyey Sándor szintén a harmincas évek végén készített táncfilmjét⁵

A falu nagy szeretettel és tisztelettel őrzi Kántor Mihály emlékét.⁶ Az ő sokoldalú gyűjtőmunkája példát mutat a mai gyűjtőknek is. A találkozó résztvevői felkeresték a Kántor család sírboltját és a régi bokrétások nyughelyeit is. A 90. genfi zsoltár első két szakaszának az eléneklésével emlékeztünk rájuk.

Búcsúzzunk mi is a „tanító” és „népművelő” nevet és funkciót ma is példát mutató módon betöltött Kántor Mihálytól a Bokrétáról írott értelmezésének közreadásával.

„A bokréta szépséget jelent, nem is egyet, hanem többet. A kalap mellett ott van a bársony virág, a színes gyöngy, az aranyos rezgő, ékes rozmaring és a hajladozó darutoll. Ez a bokréta a kalap ékessége. Mind-mind külön szépség, mégis csak egy bokréta. Ilyen ékessége a falunak az a bokréta, mikor valaki összegyűjti mindazt a szépséget, ami gyönyörűség abban a faluban található. Szép szokások, dalok, mesék, táncok. Ha azután van a faluban 18-20 lány, aki megfogadja, hogy mindazt, ami szép és ősi, ami bennünket a föld minden más népétől megkülönböztet, megőrzi, elveszni nem hagyja, sem a dalt, sem a mesét, sem a szokást, sem a táncot: ez a lelkes kis csoport leány és legény lesz a falu bokrétája.”

Jegyzetek:

1 / „Gyöngyösbokréta” néven azt a rendszeresen visszatérő színházi látványosságot ismerjük, mely parasztcsoportok tánc, ének és játékbemutatóiból állt Budapesten 1931-től 1944-ig, minden augusztus 20-a táján. A néptáncon, népzene és a színpadi bemutatókon keresztül egy sajátos kulturális mozgalom bontakozott ki. Hatása a hagyományörzés szempontjából is jelentős, de abban is, hogy a magyar parasztság körében a kulturális területen addig egyedülállóan nagyszámú tömeget mozgató meg. (Pálfi Csaba) A „Gyöngyösbokréta” nevet a mozgalom szervezője, irányítója: Paulini Béla újságíró adta.

2/ Az 1938-as Szent István-napi ünnepségeken szereplő csoportok némelyikénél a néprajzosok olyan elemeket is találtak a dalok között, a táncban és a viseletben, melyek idegenek a néphagyományoktól. Ezért a Szövetség néprajzosokat kért fel a bokréták „hitelesítésére”. (Gönyey Sándor)

3/ A fellépésre Londonban 1935. július 20-án, a Royal Horticultural Hall-ban, az International Folk Dance Festival-on került sor. Négy angol, valamint egy-egy német, svájci, dán, bolgár, francia és osztrák csoport között a magyar csoport összefoglaló névvel: „Csárdás, Hungarian” szerepelt. A táncnevekről: Az átvetőt az 1940-es évek végén nekem „konyhatánc”-nak mondták. Ezt azzal magyarázták, hogy a lakodalomra készülő szakácsaszonyok kevesebb férfisegítséggel dolgoznak, így a munka végén, amikor a vőfélyek elhozták már a felfogadott cigánybandát, hogy „mutatós”-t húzzanak, két nő is került egy férfinak. Erről kapta volt a tánc a „konyhatánc” nevet. Gönyey Sándor és Volly István szóbeli közléséből tudjuk, hogy amikor Paulini Béla a próbán meglátta a cigándi csárdást, ezt mondta: „ez aztán a kemény csárdás!” A jelző mindenestre illik a táncra, így ez hozzáragadt a főnévhez és elfogadta a „keresztapa” által adott nevet. 1934-től már így használják.

4/ A Belügyminisztérium 1948-ban minden, a háború előtt már működött vallási és társadalmi szervezetet betiltott. A Bokréta Szövetséget feloszlató rendelet száma: 482.098/1948. B.M.

5/ A cigándi táncokról a következő filmek készültek: 1934-ben: verbunk és keménycsárdás (Gönyey Sándor) 1947-ben: verbunk, zöldágjárás, átvétős (konyhatánc néven), keménycsárdás. Néprajzos: Kaposi Edit; zenei gyűjtő: Vass Lajos; táncíró: Szentpál Mária; filmes: Teuchert József; 1951-ben: zöldágjárás, menettánc, verbunkok (Lugossy Emma). A filmek részben a Néprajzi Múzeumba, majd a Néptudományi Intézetbe, onnan az Egyetemi Néprajzi Intézetbe kerültek. Jelenleg az eredetiek, vagy a másolatok a Magyar Tudományos Akadémia Néptánckutató Csoportjának az archívumában található.

6/ A Cigándi Nagyközség Önkormányzatának Képviselőtestülete 1993. augusztus 18-án hozott döntése óta Kántor Mihály-plakettel jutalmazza azokat a személyeket és testületeket, akik, ill. amelyek a cigándi gyűjtésben és hagyományápolásban sikerrel működtek és működnek közre. Első alkalommal 1993. október 9-én, a Zemplén Táncegyüttes megalakulásának 30. évfordulóján kapta a csoport és alapító vezetője: Ureczky Csaba (postumus), Kántor Miklós (Kántor Mihály fia), Kántor Lajos (volt iskolaigazgató, névrokon), Tóth Károly (volt gyöngyösbokrétás táncos, postumus), Herczik Dániel (volt gyöngyösbokrétás táncos). 1994-től a díjat minden év augusztus 20-án adják át. 1994-ben Nagy István koreográfus, 1995-ben Téglás Dezső iskolaigazgató, a zenekar citerása, 1996-ban Patkó Csaba népművelő, a zenekarban köcsögdudás, 1997-ben az ötvenéves találkozón Kaposi Edit, az 1947-48-ban gyűjtő néprajzos és Vajda József, a Búzavirág és a Cigándi Bokréta alapító tagja (ez évben 91 éves résztvevője volt a találkozónak) kapta.

Bibliográfia

Gönyey Sándor: A Gyöngyösbokréta története, Néprajzi Múzeum Etnológiai Adattára. EA 5771.

Az 1938-i Gyöngyösbokrétáról, Ethnographia 1938.

Debreczeni László: A Gyöngyösbokréta aktáiból, Táncművészeti Értesítő, Bp. 1956.

Pálfi Csaba: A Gyöngyösbokréta története, Táncstudományi Tanulmányok, Bp. 1969-70.

Bokrétások Lapja, Bp. 1-6. évfolyam

A Hagyomány Szava, Bp. 1-5. évfolyam

Napjainkban a Cigándi Hírmondó számol be rendszeresen a hagyományápolásról és a csoportok munkájáról. Megjelenik 1996. decemberétől kéthavonta. Szerkeszti: Tóth Mihály.

Fotó: Patkó Csaba

Table of contents

Page 3 Conversation with Petrás Mária

Here is a conversation with a Hungarian csángó woman from western Moldavia. She is a talented craftsperson and folk artist who came from the village of Diószén in Moldavia to Budapest to attend the school of arts and crafts. She now resides in Budapest. This is a great account of her path from the vineyards of Moldavia to being a celebrated folk artist in Hungary. By Kóka Rozália

Page 5 Announcing publication of a book by dr. Bánszky Pál on 100 artists whose work has a folk art or naive art approach. *Képzőművészet Vadvirágai* (Wildflowers of the Finearts), in Hungarian and English, can be ordered through the Hungarian Museum of Naive Art in Kecskemét; see announcement in Hungarian.

Page 7 Nagy Balázs critiques the exhibit and conference which was held on September 8-13, 1997 at the Almásy Square Cultural Center to celebrate 25 years since the Táncház movement began in Budapest. Among other things, he comments that though there were many heartfelt and interesting presentations, the actual current situation of 'The Táncház' (movement) was sorely overlooked.

Page 8 A few words about bagpipe player, Pál István's life. Pál István is the last living traditional Hungarian bagpiper. His father and grandfather were both shepherds, and played the bagpipe. He has become an icon of the Táncház movement as well as a wellspring of information for musicians and ethnomusicologists. Here is a condensed report on his family, life, profession, his playing style, how to prepare a skin (dog, sheep or goat) for a bagpipe and about making flutes. By Nagy Gábor

Page 10 Pálffy Gyula and Vavrincez András declare semantic and academic war on Szalay Zoltán's article on the music and dances of Magyarpalatka and surrounding area which appeared in the 1997/1 folkMAGazin. The moral of the story being, always strive to choose your words with care and be clear on the goal and audience of anything you write.

Page 13 The Turné Iroda (the [folkdance group] tour office) of Százhalombatta talks a little bit about the international organization which organizes folklore festivals, CIOFF. Here also is their annual listing of recommended Hungarian folk dance groups in three categories.

Pages 15-22 Announcements, information...

Page 16 On October 11th, 1997, the second Vice Festival of Mezőség Dance and Song. Organized by the roman catholic church of Vice and the Hargita State Folk Ensemble. At this year's festival, dance ensembles and church choirs from 19 different villages and towns in the Mezőség region of Transylvania performed, with a ball held afterwards. By Füleki Sarolta, Csíkszereda

Page 16 Citera Camp in Tizsakécske Every summer since 1984 there is a zither camp held in the dormitory of the Mórícz Zsigmond Secondary School in Tizsakécske about 30 km east of Kecskemét along the Tisza River. Here everyone from children to senior citizens, can

learn to play the zither, sing, do folk crafts and dancing. The director of the camp since 1994 is Urbán Zoltán, director of the Tisza 83 Citera Orchestra. By Takács Ibolya

Page 17 A report of the Vadrózsa Ensemble's summer training camp in Diósjenő. For the first two days there was styling dance practice on dances from several villages of the Küküllő-menti area of Transylvania, then they began work on a new choreography of dances from the region. By Záhonyi András

Pages 18-19 Táncház-es, folk clubs

Page 22 A listing of folk festivals and camps planned for 1998 in Hungary

Page 27 International peace treaty in Százhalombatta - through the language of dance. Tóth Péter writes about the International Folk Dance Festival in Százhalombatta. For several years now the Forrás Folkdance Ensemble has been inviting folkdance groups from all over the world to their town for a week in August. This year, groups from Canada, Mexico, Malaysia, Chile, Turkey, Slovakia, Italy, Slovenia, France, Serbia and South Korea were guests.

Page 29

Nagy Balázs offers his opinion about the folk music programming on Hungarian radio, as well as a listing of the frequency of mention of various folk music bands and personalities on the radio from January through November 1 1997. He argues that the Táncház movement's ideals and music (both revival and traditional artists) are not appropriately represented by current programming.

Page 30

When the Forrás Dance Ensemble (Százhalombatta) was on tour in Taiwan from July 2 - 28, 1997, they were welcomed as long lost relatives; the descendants of Asian (Chinese) nomads.

Page 31 Rece-Fice is five years old

A bit of history, editorial comments about this (Hungarian) band that plays music from the area that was formerly known as Yugoslavia and announcement of their Birthday Concert to be held at Almásy Square Cultural Center in Budapest on December 15th. By Ifj. Vitányi Iván

Page 32
A well documented and interesting article on the dance group from the town in Hungary's northeastern corner called Cigánd. There was a reunion of this traditional group last May, calling back the old dancers. Of the forty-some people that attended, 31 of them still live in the village. The dance group was started in 1931 and the tradition still exists today, though it has seen many different configurations and names throughout the years. By Kaposi Edit

Page 35 The Final Hour

Announcement of the Wednesday night series of performances by bands from villages in Transylvania at the Fonó Music Club in Budapest. Each week a different band from a different village performs in an informal concert/club situation. Fonó Records is planning to release recordings made by these bands on CD.

Sue Foy

Augusztusi számunkból

sajnálatosan kimaradt két Népművészet Ifjú Mestere címet nyert fiatal énekes bemutatása: Ezúton tudatjuk, hogy ének kategóriában díjat nyert Papp Anikó és Papp Zsuzsanna. Gratulálunk nekik!

XVII. Országos Táncháztalálkozó

és Kirakodóvásár. 1998. március 14-15. Budapest Sportszernok

Átfogó erdélyi népzenei gyűjtés a Fonó Budai Zeneházban

)

Az 1989-es fordulat óta a népi kultúra helyzete Erdélyben teljesen megváltozott. Korábban a Ceausescu - rezsim szinte teljesen elzárta a külvilágtól Romániát és benne Erdélyt. A folklór konzerválódott, visszaszorulása lelassult. Nem csak azért, mert nagy szerepet kapott a nemzetiségi identitástudat megőrzésében, de azért is, mert a nyugati, „fogyasztói” társadalmi rend nem tudott behatolni Romániába. A folklórkutatást jellemzően csak az általuk szalonképesnek ítélt emberek végezhették, természetesen a saját értékrendjük szerint. 1989 óta azonban a hagyományörző falu felbomlása drámaian felgyorsult, immár minden gát nélkül ömlik a sokféle „kulturális” hatás Erdélyre. Ezt a folyamatot csak gyorsítja, hogy az a generáció, amely még a hagyományos, magántulajdonra épülő gazdálkodási rendszerben nőtt fel, kihálófélben van: tudását már nem tudja átadni, nem tud utat mutatni és folytonosságot teremteni a hagyományos népi kultúrában. (Például Kalotaszegen a négy „nagy” hagyományos tánczenét játszó primásból egy maradt, s ő is 75 éves. Mivel Kalotaszeghez 40 falu tartozik, ez a zene szinte teljesen elvesztette befolyását a vidék zenei és táncéletére.) A Fonó Budai Zeneházban körvonalázódott egy olyan, nagyszabású Erdély - terv, amely még megmenthet valamit a hajdani Erdély elképesztően gazdag szellemi- zenei örökségéből.

Az „Utolsó óra” terv lényege, hogy negyvenöt héten keresztül hetente egy zenekar anyagának rögzítésével és feldolgozásával bemutassuk: létezik egy egységes, régi, erdélyi hangszeres zenei nyelv. A rögzített hanganyagból a FONÓ RECORDS CD-sorozat ad ki.

Ennek a zenének az „egységesítői” azok a zenekarok voltak, akik rendszeresen több nemzetiségnek játszottak, tehát tudnak magyar, román, cigány, szász, zsidó zenét is. Munkánk egyik fő célja az egymásra hatás, a zenei együttélés jelenségének vizsgálata. A program művészeti vezetője Kelemen László, munkatársai: dr. Pávai István, Virágölgyi Márta, Árendás Péter, Vavrinecz András, Kenderes Réka, Konkoly Elemér. Szaktanácsadó: Kallós Zoltán. Táncszakértő: Zsuráfszki Zoltán, a program erdélyi intézője Tótszegi András Mérából. A gyűjtés archiválásában a Magyar Tudományos Akadémia is részt vesz, Németh István vezetésével. Az Erdélyből érkező adatközlők hat napig tartózkodnak Budapesten, a Fonó Budai Zeneházban. Programjuk felvételekből, és a hagyományos szerdai fonós táncházban tartott esti koncertekből áll.

A szerdai gyűjtési napok nyilvánosak, azon bárki jelen lehet. Az „Utolsó óra” tervét az 77 Elektronika vállalat támogatja, reméljük a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, illetve különböző alapítványok segítségét is. A programról, illetve annak szponzorálási lehetőségeiről személyesen is szívesen tájékoztatjuk az érdeklődőket a Fonó Budai Zeneházban.

Felhívás

A Bartók Táncgyűttes Alapítvány és a Budapesti Művelődési Központ az MTA Martin György Ülésszakához kapcsolódóan Martin György tiszteletére 1998. április 25-26-ra meghirdeti a „Tedd ki a pontot!” II. Nemzetközi Legényes Versenyt. A verseny két részből áll:

I. kötelező - Fekete János “Poncsa” táncából a rendezőség által megjelölt három folyamat.

II. Szabad tánc - Bogártelki legényes - idősebb és ifjabb Fekete János tánca. A kötelező folyamatokon kívül a rendezőség által közreadott táncírások alapján 12-15 pontos improvizáció. A kötelező anyaghoz a rendezőség videofelvételt és táncírást, a szabad tánchoz csak táncírást mellékel. A versenyre 18. életévüket '98 Szent György napjával bezárólag betöltő férfiak jelentkezhetnek. A táncosokat szakzsűri értékeli, s a legkiválóbbak díjazásban részesülnek. A zenei kíséretet a rendezőség biztosítja. Nevezési díj: 1.500,- Ft. Nevezési határidő: 1998. március 14-15. XVII. Országos Táncszüri és Kirakodóverseny. Tájékoztató: Budapesti Művelődési Központ H-1119 Bp. Etele út 85. Tel.: 36.1.203-4646/262, 203-4639, Fax: 36.1.203-4632, Budapest Főváros Bartók Táncgyűttes/ Helbich Anna. Rendezők, helyszín: Bartók Táncgyűttes Alapítvány, Budapesti Művelődési Központ, Magyar Kollégium. Felelős kiadó: Romhányi András igazgató

Kása Béla: - Neti Sanyi Méra főutcáján

Juhász Katalin: A karácsony és a fa

A karácsony legősibb jelképe a betlehemi jászol, azonban szimbolikus jelentésrétegeit tekintve mégis a fa a leggazdagabb tartalom hordozója. A bibliai Jesse fától a mai karácsonyfáig vezető ív igen izgalmas összefüggésekre hívja fel figyelmünket. A karácsonyi fa a legkülönbözőbb összefüggésekben, szokásokban, hiedelmekben és szövegekben jelentkezik. Allegorikus formájában nem is igazi fa, hanem család-fa, genealógiai ábrázolás, Jesse fája, amelyről Ézsaiás próféta szavai szerint Krisztus leszármazott. A népi képzelet a Jesse vesszejét, ezt a vallásos művészetben gyakran felbukkanó ikonográfiai motívumot összekapcsolta más, a népi tudatban szereplő csodafákkal is.

Az egyik leggyakoribb ilyenfajta képzettársítás a paradicsomi fával való összekapcsolás, ami kézenfekvő is, hiszen a karácsony ünnepének őszvetségi vetülete éppen a bűnbeesés története. Ádám-Éva napján szokták előadni a paradicsomi történetet feldolgozó népi misztériumot, a paradicsomjátékot, amely középkori eredetű liturgikus dramatikus szokás. E játékokban a tudás fája kap főszerepet, rajta a kígyóval. Ez a szokás ma főleg a katolikus székelység és Erdély református magyarsága körében él.

Nem kapunk ilyen egyértelmű képet a magyar karácsonyi népekekben gyakran megjelenő szent-kereszt legenda esetében, ahol az őtestamentumi szövegben előforduló két paradicsomi fa alakja összemosisodik, illetve a legenda változataiból nem derül ki egyértelműen, hogy melyik fáról van szó: a tudás fájáról, amelyről Ádám evett, vagy az élet fájáról, amelynek gyümölcsét nem ízlelhetette meg. A legenda lényege egyébként a következő:

A megöregedett Ádám halála előtt elküldi fiát Séthet a paradicsomba, aki ott megpillantja a tudás fáját, amely körül kígyó tekeredik. Harmadszori visszatérésekor az addig csupasz álló fa lombot ereszt és csúcsán Séth újszülött gyermeket pillant meg. Megtudja, hogy a gyermek Isten fia, aki egykor Ádám bűnét eltörli majd. Séth a paradicsomi fáról három magot kap, amelyeket Ádám halálakor a halott szájába tesz. A magokból kinövő facsemeték különböző történelmi szerepet játszanak (rengeteg változata van az erről szóló legendáknak), végül is ezekből készítik Krisztus keresztfáját.

A fa-motívumok harmadik csoportjába a világ közepén felnövő, eget-földet összekapcsoló kozmikus fák, életfák, sámánfák, stb. tartoznak, amelyek az európai, ázsiai népek régi kozmogóniájába tartozó képzetek emlékeit őrzik, sőt szinte nincs is olyan nép amelynek mítoszaiban, ősi világképében, hiedelmeiben, szokásaiban ne lenne megtalálható. Ezekhez sok nép mitológiájában szorosan kapcsolódik a csodaszarvas alakja is, amely nemcsak a mi regösénekeinkben, hanem például a kolindákban is megjelenik.

Idézzünk most fel a népköltészetből néhány fa-motívumot tartalmazó szöveget:

A Jesse fája motívum például igen általános az István- és János napi köszöntőkben. Ezek a szokások (december 26-27-re esve) a karácsonyi ünnepkör lényeges vonását jelentik. A köszöntők szövegében összeötvöződik a vértanú Szent István alakja (sok helyen keveredve első királyunk alakjával is) a karácsonyt szimbolizáló mennyországban nőtt fáival. A szövegben szereplő genealógiai felsorolás szinte változatlan formában a középkortól kezdve egész Európában a ráolvasó varázsmondókák, laikus imádságok közkedvelt, gyakori motívuma.

A névnap köszöntők egyik szép példáját Veszprém megyében gyűjtötték. Dallama és jókívánság-formulái a karácsonyhoz kötődő Szent István napi regösésre is emlékeztetnek:

Eljöttem én jó estve, jó estve
István köszöntésére
István légy egészségbe,
Köszöntek reménységbe.
Hogy megérted napodat, napodat,
Hú szent patrónusodat
Áldjad a Jézusodat,
Meváltó Krisztusodat.
Földje hozta a fáját
Fája hozta az ágát
Ága hozta bimbáját,
Bimbaja meg virágját
Virágja meg almáját,
Almája meg Szent Annát,
Szent Anna meg Máriát,
Mária meg szent fiát
A világ megváltóját.

Amint az idézett névnap köszöntőre is igaz, a karácsonyi szertartásos énekekben szereplő fa leggyakrabban almafa. A keresztény szimbólumrendszerben Jézus

maga is a fán termett alma. („A kis Jézus aranyalma, boldogságos Szűz az anyja...”) Máskor az aranyalma Jézus kezébe kerül. Ez a mitológiai kép a gyermek napistennek ismert ikonográfiájához csatlakozik, akik kezükben a világot jelképező gömböt tartják. A gyermek Jézus és Mithrász ábrázolása gyakran azonos vonásokat mutat. Ennek érdekes költői példáját egy sok változatban élő erdélyi karácsonyi énekben találjuk, amely a szent kereszt legenda költői feldolgozását tartalmazza. Figyelemreméltó a kezdősorban a paradicsom kórkertjében kifejezés, amely például az erdélyi románok karácsonyi kolindáiban is szerepel, mert tudjuk, hogy Mithrász napisten is a széthasadó kősziklából születik, illetve kel ki és repül fel az égre nagy égzengés közepette:

Paradicsom kórkertjébe
Arany szőnyeg leterítve.
Azon vagyon rengő bölcső,
Abban fekszik az Úr Jézus.
Jobb kezibe aranyalma,
Bal kezibe aranyvessző
Megersuhintja a vesszejét,
Zúg az erdő, zeng a mező.
Sose láttam szebb keresztfát,
Mint Úr Jézus keresztfáját
Mert az vérrel virágodzik,
Szentlélekkel gyümölcsödzik.
Szállásikra adjon az Isten!
(Moldva)

A karácsonyi énekek-beli fa nemcsak a szövegekben, hanem az ünneplés helyszínein a templomokban, köztereken, családi otthonokban a maga valóságában is régóta jelen van. A magyar népi hagyományokban például a karácsonyi életfa, vagy termőág tekinthető a mai karácsonyfa elődjének, amelyet a mestergerepdára függesztettek. Más európai népek szokásai között is fontos szerep jutott az örökzöld növényeknek, ágaknak, mivel ezek télen is zöldellnek, tehát dacolnak a növényvilág szempontjából halottnak vélt időszak pusztító hidegével, éppen ezért különös életerőt tulajdonítanak nekik. Ha ezeket a gallyakat, fákat felakasztják, vagy felállítják a házban, ezek erős életerejére a ház lakóira átáramlik, bőséget, áldást eredményez, minden bajt elhárít.

A karácsonyfa-állítás szokásának kialakulásával és elterjedésével kapcsolatban sokféle elképzelés, feltételezés és adat van. Valószínűleg kapcsolatba hozható a középkori paradicsomjátékokkal, amelyeknek „kelléke” lehetett a tudás fáját jelképező kis fenyőfa, vagy más örökzöld, amelyen a kígyót aranyos papírból font lánc helyettesítette és almát kötöztek rá. A mai karácsonyfa közvetlen elődje az ún. „karácsonyi piramis”, egy fából készült gúla alakú szerkezet volt, amelyet gyertyákkal, mézeskalács bábuval, csillogó díszekkel és ajándékokkal ékesítettek fel. Hozzánk Németországból került át e szokás, akárcsak a karácsonyfa.

A karácsonyfa kialakulásának bölcsője a német néprajzkutatók szerint a 16-17. századi Németország elzászi és badeni területe, a Rajna felső szakaszának vidéke. A 16. századi Elzász erdészei számára kiadott utasításokból tudjuk, hogy a városi polgárok, céhtagok az erdőben az ő megnevezésük szerint karácsonyi májusfákat vágtak. Egy polgár legfeljebb egy fát vághatott, s az sem lehetett 8 lábnál magasabb. Az elzászi Schlettstadtban a céhtagok által 1600 körül a céhházban felállított karácsonyi májusfáról már többet tudunk: almával, ostyával díszítették, amit vízkeresztkor a gyerekek lerázhattak róla. A 17-18. század folyamán a közép- és északnémet területeken is fokozatosan divatba jött a karácsonyfa.

Bécsben az első karácsonyfát a Berlinből idekerült Arnstein bankárcsalád házában állították 1814-ben. A császárvárosban ekkor még különösnek számító eseményről a metternichi rendőrség bizalmas jelentéséből értesülhetünk. Fontos szerepet játszott a karácsonyfa bécsi meggyökerezésében Károly főherceg felesége, akinek példája nyomán az 1840-es évekre már a legszegényebb bécsi családoknál is megjelent a karácsonyfa.

Budapesten az első karácsonyfákat a német és osztrák rokoni kapcsolatokkal rendelkező arisztokrata családokban állították az 1820-as években.

Magyarországon a karácsonyfa nagyobb mértékben csak az 1848-49-es szabadságharc után kezdett elterjedni. A fővárosban és a dunántúli városokban aránylag gyorsan, falun jóval lassabban terjedt. Az 1860-as években már rendszeresen nagy fenyőfásárokat rendeztek a régi pesti városháza előtti téren. A 19. század második felében az ifjúsági irodalom, a képes újságok és a karácsonyi képes levelezőlapok is népszerűsítették a karácsonyfát. A parasztság körében a faállítás szokása e század elejétől kezdődött és a harmincas-negyvenes évekre teljesen általánossá vált, helyettesítve, vagy háttérbe szorítva a korábbi gyakorlatot, a mestergerepdára lógatott termőágot illetve egyéb életfát jelképező növényeket (pl. az almába szúrt rozmaringágot), s átveve azok szimbolikáját.